

קונטרס
אאלפך
חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך ברר

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מוגה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
סולמית [#] -<
[מספר שיעור] -<
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך ברר

עבודה

- ז בלביפדיה עבודת ה' ברר.
- יז בלביפדיה עבודת ה' תמצית שיעור.
- כ אוצר האותיות ברירות.

מחשבה

- כט בלביפדיה מחשבה ברר.
- מג סוגיות במחשבה ברר.

ר"א שערים

- נא צירוף ב-ר.

קבלה

- נה בלביפדיה קבלה ברר.
- נט אוצר האותיות ברר ג' אותיות מן הפשוטות.
- סה מילון ערכים בקבלה ברר.

ארמית

- סט מילון ערכים בארמית ברר- ברבריא- ברגר- שברירי.

- ע עוד שיעורים הקשורים לערך.

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

ברר

בלבביפדיה עבודת ה'

תמצית שיעור

אוצר האותיות

ברירות

בלבביפדיה עבודת ה'

ברר

שורש התערובת דתיקון בבחינת 'ססגונא' - בעץ החיים, ושורש התערובת דקלקול - בעץ הדעת טוב ורע

ברר - השורש של ברירה, ושורש הדבר מה שנצרך ברירה זה במקום של תערובת שכשישנם שני דברים שונים זה מזה שמעורבים יחד באופן שהתערובת היא איננה תערובת דתיקון, נצרך להפריד הדברים זה מזה, ההפרדה היא המלאכה של בורר.

אבל כל זה רק בתערובת דקלקול משורש דעץ הדעת טוב ורע, משא"כ בשורש הדבר בעץ החיים. שם הכל כלול יחד אבל לא באופן של תערובת דקלקול אלא באופן שהדברים מחוברים זה עם זה כראוי בבחינת 'לכבוד ולתפארת' (שמות כח ב) שזוהי הרי ההגדרה של 'תפארת' - ריבוי של דברים שמעורבים יחד באופן מדוקדק וראוי [בבחינת מה שנקרא 'ססגונא' בל' ארמית כדאמרין בשבת כח א ססגונא ששש בגוונים הרבה].

וא"כ, רק מכח עץ הדעת ששם הטוב ורע היו מעורבים זה בזה, נעשה השורש שנצרך מציאות של בירור בשביל להפריד את הטוב והרע זה מזה.

עומק המחלוקת בגמ' אם יש ברירה או אין ברירה באחים שחלקו

וההגדרה היסודית מאד במציאות הברירה מתגלה במחלוקת הידועה בש"ס (ב"ק ח א ועוד) האם יש ברירה או אין ברירה שנאמרה ביחס לצירור של שני שותפים שיש להם קרקע אחת בשותפות, שנחלקו בזה המ"ד בגמ' האם הגדרת הדבר היא שלכל אחד ואחד יש חלק

בכל הקרקע אלא שהחלקים מעורבים זה בזה, או שלכל אחד יש חצי מבורר בקרקע שאנחנו איננו יודעים עדיין מהו חלקו של זה ומהו חלקו של זה עד שיהא חלוקה.

ולכן, כאשר השותפים הללו באים לחלוק את הקרקע, למ"ד אין ברירה, כיון שמעיקרא החלקים היו מעורבים זה בזה, לכן כשעכשיו הם חולקים את הקרקע, מתחדש עכשיו בירור מה חלקו של זה ומה חלקו של זה.

ולמ"ד יש ברירה, כיון שהדבר היה מבורר מקודם רק שכלפינו הוא לא היה ידוע, לכן בשעה שהשותפים חלקו, הוברר לנו עכשיו מה שלמפרע כבר היה מבורר כלפי שמיא - ובעומק ההגדרה היא שזה היה מבורר בעצם רק שכלפינו זה לא היה ידוע מה חלקו של זה ומה חלקו של זה, וכאשר הם חלקו, נתברר עכשיו מה שהיה מבורר כבר בעצם קודם לכן, חלקו של זה וחלקו של זה, שעכשיו הדבר נתגלה לעינינו.

שורש דמ"ד יש ברירה - בעץ החיים

ושורש דמ"ד אין ברירה -

בעץ הדעת טוב ורע

ונתבונן להבין, שורש המחלוקת האם יש ברירה או אין ברירה נוגעת בנקודה יסודית מאד - הרי כמו שהוזכר, גם בעץ החיים ישנם דברים שמעורבים זה בזה, אלא ששם הם אינם מעורבים באופן דקלקול אלא הם מחוברים יחד בבחינת תפארת - ססגונא כפי שנתבאר, ורק בעץ הדעת טוב ורע, יש טוב ורע שמעורבים זה בזה.

ומצד כך, שורש הסברא של מ"ד אין ברירה היא מדין עץ הדעת שהוא איננו מבורר, ולכן

מעיקרא, אבל הם לא היו מעורבים, נמצא שכל גדר התערבות לפי"ז היא רק מחוסר הידיעה. וכמובן, שתי התפיסות הללו הם שני שורשים יסודיים מאד בבריאה האם יש רע בעצם בבריאה וממילא יש תערובת בעצם הבריאה, או שאין תערובת בבריאה בעצם, אלא שבערכינו שלנו אנחנו לא משיגים את הברור של הדברים, אבל זה לא שיש כאן בפועל מציאות של תערובת - שתי תפיסות שורשיות מאד בכל קומת הבריאה.

נקודת המצוות - לצרף את הטוב ולברר ממנו את הרע ומדרגת תורה - טוב ללא רע כלל

ונתבונן להבין את ההקבלות לשתי התפיסות הללו - הרי ידוע יסוד רבותינו (דרך ה' א ג, תניא ליקוטי אמרים ד, ועוד רבים) שמתולדת החטא של האכילה מעץ הדעת נעשה בעולמות דידן תערובת של טוב ורע המעורבין זה בזה וכל עבודתינו אינה אלא לברר את הטוב והרע ולהוציא את הרע מהטוב, ומצד כך כלשון חז"ל "לא ניתנו מצוות אלא כדי לצרף בהם את הבריות" (מדרש אגדה ויקרא יב ד) ובפנים אחד, 'לצרף' זה מלשון 'וצרפתים כצורף את הכסף' (זכריה יג ט) לברר את הטוב והרע שמעורבים זה בזה, וזה א"כ מה שניתנו המצוות בכדי לצרף את הטוב ולברר ממנו את הרע.

אבל בשורש הפנימי יותר, הרי יסוד מדרגת התורה היא למעלה מהמצוות וכפי שנתבאר רבות במקו"א, בתורה כשלעצמה אין מציאות של רע, ואפילו במקום שכתוב בתורה את המילה 'רע' כגון בפסוק (תהלים ב) "לא יגורך רע" וכן ע"ז הדרך, זה לא רע כפשוטו שהרי 'תורה איקרי טוב' (א"ה צ"ע דבערכין יא א אמרין משמחי לב איקרי טוב לא איקרי) כלשון חז"ל ו"אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תעזובו" (אבות ו ג), וא"כ, כיון שאין

כשישנם שני חלקים מעורבים כמו בדוגמא של שותפות בקרקע שהוזכרה, הם בעצם אינם מבוררים, ורק כאשר הם חולקים נעשה כאן ברור שמתברר מכאן ולהבא מה חלקו של זה ומהא חלקו של זה.

לעומת כך למ"ד יש ברירה ההבנה בעומק היא שכל דבר בפנימיותו הוא כבר מבורר, אלא שישנו העלם, חסר את הגילוי של הברור, וכיון שהדבר כשלעצמו עומד כבר מבורר, כל עבודתנו היא רק לגלות את מה שנעלם מאיתנו, לגלות את הדבר שמצד עצמו עומד בברורו.

הפנימיות של אין ברירה היא - שיש רע בעצם שמתערב בפועל בטוב וצריך ברירה גמורה

ונתבונן להבין את העומק הפנימי של המחלוקת - למ"ד אין ברירה, התערובת שישנה היא תערובת גמורה ושורש התערובת היא מהטוב והרע שמעורבים זה בזה והרי שיש כאן דבר שבעצם מה שהוא מעורב, זה חסרון עצום, יש כאן רע בעצם שמעורב עם טוב.

הפנימיות של יש ברירה - אין רע בעצם אלא לכל דבר יש את מקומו בברור ויש רק העלם על הברור

אבל למ"ד יש ברירה, מעולם הרע לא היה מעורב בטוב, אלא שלהשגתנו לפי ערכינו שלנו, לא נודע לנו עכשיו מהו סדר הדברים, היכן מקומו המבורר של כל דבר - ולצורך כך באה החלוקה שע"י שהיא מחלקת את הדברים, היא מבררת שלמפרע כך היה ברור הדברים מעיקרא, - הדבר כשלעצמו איננו מציאות מעורבת אלא מציאות מבוררת, וכשנעשית החלוקה, מתברר לנו מכאן ולמפרע שזה גופא מה שהיה, ובעומק, החלוקה לא חידשה את סילוק התערובת. אלא היא חידשה רק את הגילוי של הדבר מה היה חלקו של כ"א

* [ובדקות הנידון הוא על האותיות רע שב'ערב' - השורש של תערובת, אם הוא רע בעצם].

היא רק לסלק את ההעלם שמעלים את הדבר המבורר, ולזה נצרכת מציאות הברירה בשביל לגלות מה היה מבורר מעיקרא. אלה הם שני השורשים הברורים שבמציאות הברירה.

גדר ברור הדין שיש בבית דין - לברר את ענייני דעלמא ולהחזיר אותם למדרגת תורה

ונתבונן להבין לפי זה - הרי מצינו עוד ענין של ברירה בסוגיא בסנהדרין בפרק ג' - "זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד" שכאשר יש דין ודברים בין שניים והם באים לברר את דבריהם לפני הדיינים, יש אופן של בי"ד שנעשה ע"י שבעל דין אחד בורר לו דין אחד והבעל דין השני בורר לו את הדיין השני, ושני הדיינים שנבררו, בוררים את הדיין השלישי, וזו א"כ צורת בי"ד שנעשה באופן שהבעלי דינים קיבלו אותם עליהם ועי"כ הבי"ד יכול לפסוק את דינם.

ועומק הגדרת הברירה המתגלה כאן - הרי נתבאר שבמדרגת מצוות צריך לחדש ברירה בפועל ממש משום שיש תערובת גמורה משורש עץ הדעת טוב ורע, משא"כ במדרגת תורה זה רק סילוק מהעלם לגילוי, - אבל כל זה רק מצד מדרגת התורה עצמה, וכשהאדם באמת נמצא במדרגה הזו והוא מחבר את כל מעשיו לתורה, הוא באמת לא צריך לבוא לבי"ד, כמו שמבואר בדברי רבותינו.

אבל כאשר המעשים של האדם לא מחוברים לתורה, התיקון להחזיר אותם למדרגת התורה זה ע"י שהוא בא לפני בי"ד שדנים דין תורה, והיינו שבעצם ההגדרה השורשית היא כמשנת אבות ב ב: "פה תורה עם דרך ארץ" שגם כשהאדם עוסק בדרך-ארץ דהיינו בענייני דעלמא, זה צריך היות בבחינת "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" (ברכות לה ב) שהוא צריך לצרף

בתורה אלא מציאות של טוב ללא רע, לפי"ז אין בעומק בתוך התורה מציאות של תערובת שצריך לברר אותה, אלא כל מה שיש בתוכה זה רק תערובת של טוב וטוב שצריך ברור.

ובזה בעומק תלויות שתי התפיסות שהוזכרו האם יש ברירה או אין ברירה, למ"ד שאין ברירה דהיינו שיש תערובת גמורה, השורש של זה הוא בעץ הדעת שיש בו טוב ורע מעורבים זה בזה זה מקביל למדרגת המצוות שבאים לברר את התערובת, אבל מ"ד שיש ברירה, השורש של זה הוא במדרגת אורייתא שבה לעולם אין תערובת גמורה של טוב ורע, אלא רק תערובת של טוב וטוב, וכמובן כפי שנתבאר רבות במקומות אחרים, מה שבעומק התורה מעורב טוב וטוב זה תערובת בתיקון מלשון עריבות כמטבע הלשון של ברכת התורה "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו", כלומר, זו לא תערובת כפשוטו אלא זו תערובת שיש בה עריבות, זה גדר התערובת העליונה שמתגלה במדרגת התורה.

נתבאר א"כ שעומק המחלוקת אם יש ברירה או אין ברירה מקבילה למדרגת תורה ומדרגת מצוות, מצד מדרגת המצוות יסוד הדבר הוא שאין ברירה ושייך שיהא תערובת בעצם ולכן ניתנו המצוות כדי לברר ולחדש ברירה בתערובת - לא ניתנו המצוות אלא כדי לצרף בהם את הבריות, ומצד מדרגת התורה ההגדרה היא שבעצם יש ברירה שהדבר עומד ומבורר מעיקרא, רק בערכינו שלנו הוא איננו מבורר.

ומצד כך כל מה שאנחנו עמלים בתורה כמו שאומרים חז"ל "אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה" שכידוע עמל זה אותם אותיות של עלם - שורש ההעלם, אנחנו עמלים לסלק את ההעלם. והיינו משום שבמדרגת תורה אין מציאות של תערובת בפועל ולכן כל העבודה

² מלבד פשוטם של דברים שהוא צריך לעסוק גם בתורה וגם בדרך ארץ כהמשך ל' המשנה שם "שיגיעת שניהם משכחת עון".

צורת ברירה והמלאכה של בורר היא דוקא כשבוררים את הדברים באופן שהם אמורים לעמוד כך לזמן, אלו הם שלושת התנאים שנאמרו בדיני בורר בשביל להתיר לבורר בשבת.

ונתבונן להבין את עומק הדבר שהותר לבורר בשבת דוקא אוכל מתוך פסולת, כלומר - הרי כידוע במלאכת בורר של יו"ט, שם אין דין לבורר אוכל מתוך פסולת אלא יש דין להוציא את מה שקל יותר להוציאו אם פסולת ואם אוכל "דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא" כמבואר בגמ' בכיצה יד ב, אבל בשבת ההגדרה היא שונה שכל ההיתר של בורר זה דוקא אוכל מתוך פסולת.

ועומק ההגדרה - הרי מה שלענין שבת מוגדר אוכל ופסולת, בשורש השורשים ההגדרה היא טוב ורע.

וזה א"כ עומק הנידון, כאשר באים לבורר את תערובת הטוב והרע, את מה צריך לבורר ממה - האם צריך לבורר את הטוב מהרע או שצריך לבורר את הרע מהטוב, כלומר, ודאי שהתכלית היא להפרידם זה מזה, אבל הנידון כאן הוא מהו הדבר שבשורש אותו מוציאים לחוץ ומהו הדבר שבשורש אמור להישאר בפנים.

וכמו שברור ופשוט, הטוב הוא עיקרו של הדבר שצריך להיות במקומו שלו, ואילו הרע בא להפריע ולהצטרף לטוב, וא"כ, ברור שצריך להוציא את הרע מהטוב, וזה א"כ שורש צורת הברירה, עיקר הדבר הוא הטוב וכיון שיש כאן מעכב שהוא רע, אותו צריך לבורר ולהוציא החוצה.

ולכן במלאכת שבת הותר אוכל מתוך פסולת, כיון שבכללות ההגדרה היא כל צורת פעולה שהיא צורת המלאכה הגמורה היא האסורה בשבת ומה שאינו בצורת המלאכה

את הדרך ארץ לתורה.

וכשאין אצל האדם גילוי שלם של יפה תורה עם דרך-ארץ, האדם צריך להביא את הדרך-ארץ שלו לתורה, ולצורך כך הוא מגיע לבי"ד שדנים שם דין תורה, שלעניינא דידן זה בי"ד באופן של זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד שבוררים להם עוד דין שלישי.

אבל כאשר דנים דין תורה זה לא כמו התורה שמשם מקבל שזה תורה מלמעלה למטה כמו שנאמר במרה (שמות טו כה) "שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסהו" ששם הם קיבלו את ה'דינים'. אלא זה בא מלמטה למעלה, ה'דינים' שבאו במרה מלעילא לתתא, הם דינים שלא שייך בהם תערובת של טוב ורע, אבל כשבאים לבורר דין מתתא לעילא בבית דין, וודאי ששייך שם מציאות של טוב ורע כמו בדוגמא הפשוטה של שני בעלי דינים שאחד אומר אמת והשני הוא רמאי, שהדין בא לבורר מיהו הרמאי ששורשו פעולת רע כמובן.

וא"כ, אמנם ב'זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד' זה פסק של דין תורה, אבל הם דברי תורה שבאים מתתא לעילא ולכן שייך שם מציאות של 'זה בורר' ו'זה בורר' שזה כח של ברירה גמורה שנצרכת בשביל לבורר את התערובת שקיימת בדין ודברים שביניהם.

גדר היתר ברירת אוכל מתוך פסולת בשבת - מכח שנצרך לבורר את הפסולת שמתערבת במקום הטוב

אבל יתר על כן ישנה סוגיא יסודית נוספת של ברירה, שהיא מלאכת בורר, אחת מל"ט מלאכות שבת וכידוע מאד האופן שברירה מותרת בשבת היא ע"י ג' תנאים: אוכל מתוך פסולת, בידי ומיד דהיינו לאלתר (שבת עד א), וטעם ההיתר דוקא לאלתר משום שצורת ברירה לאכילה מיד, היא צורת שימוש ולא

¹ משום שאין דרך של ברירה ביד אלא בכלי.

² ובהגדרה של דיני שבת כשיש שני מיני אוכלים מעורבים, מה שהוא רוצה בו זה האוכל ומה שהוא אינו רוצה בו, זה הפסולת, כלומר, זה אוכל ופסולת לשעתו.

שנהיה החלק המבורר.

והיחיד עומק ההגדרה - כאשר הברירה היא להוציא את הפסולת מהאוכל, את הרע מהטוב, מה שהפעולה נעשית ברע בזה דייקא מונח שורש התפיסה של אין ברירה שיש תערובת גמורה. כלומר, כשיש טוב ורע מעורבים זה בזה שנתבאר שהפעולה היא להוציא את הרע מהטוב, חידוד הדברים בעומק - הרי הדבר שעליו חל העירוב זה דייקא הרע שהוא הוא זה שמעורב עם הטוב, [וזה רמז בשורש תערובת שזה ערב שאותיות רע בקרב], והיינו משום שהטוב מצד עצמו הוא אינו מעורב, ומי שגורם כאן תערובת זה מציאות הרע שמתערבת בטוב, אבל הטוב אינו מתערב ברע.

ולכן הרע והפסולת הם אלו שצריך לבררם ולהוציאם, ועל פעולת הוצאת הפסולת בדווקא חל שם בורר שהרי בערב שהוא שורש התערובת נמצאות גם האותיות בר שזה מאותיות השורש של בורר, כלומר פעולת מלאכת הברירה היא בעצם בהוצאת הרע וזוהי גדר מלאכת בורר שמתמקדים במציאות הרע להוציאו.

לעומת כך באוכל מתוך פסולת שהותר בשבת קודש, מה שמוציאים זה האוכל והרי שבו נעשית פעולת הברירה והוא גופא נהיה הדבר המבורר.

וכאן א"כ מונחת הגדרה עמוקה יותר בטעם ההיתר של אוכל מתוך פסולת - בהוצאת האוכל, האדם לא נוגע כלל במה שהיה מעורב בעומק, כיון שמה שמעורב זה הרע שבו חלה מציאות התערובת.

כלומר, מעיקרא הוגדר שכיון שהרע מעורב בטוב הדרך היא להוציא את הרע מהטוב, ממילא כשהוא מוציא אוכל מתוך פסולת זו לא דרך המלאכה. אבל מה שהתחבר השתא

הגמורה, זה מקום ההיתר שמצינו באופנים מסוימים שהתירו בשבת, וכדוגמא לדבר - מדאורייתא מותר לעשות את המלאכה בשינוי משום שאופן של שינוי הוא לא צורת מעשה מלאכה גמור, וכן בעוד דוגמאות.

ולפי"ז, מה שמלאכת בורר הותרה באופן של אוכל מתוך פסולת היינו משום שפעולת הברירה ביסודה היא פסולת מתוך אוכל, וכשהוא בורר אוכל מתוך פסולת, א"כ הוא אינו פועל את פעולת הברירה כצורתה השורשית, וזה סיבת ההיתר.

ועולה א"כ ממה שהותר במלאכת שבת אוכל מתוך פסולת שההגדרה של פעולת ברירה היא להוציא את הפסולת מהאוכל, שכיון שבשבת 'מלאכת מחשבת אסרה תורה', ה'מלאכת מחשבת' היא לפי דרך אופן המלאכה כפי שהיא מצטיירת בשורשה העליון, שצורת המלאכה היא בהוצאת פסולת מתוך האוכל, ולכן אוכל מתוך פסולת מותר.

העומק המתגלה שהטוב מצד עצמו אינו מעורב כלל ורק ברע מונח שורש התערובת

וביתר עומק, ההגדרה שמונחת כאן היא שהתפיסה של מלאכת בורר מחולקת לשני חלקים, יש את הדבר שבו פועלים את פעולת הברירה שבוררים ומוציאים אותו, ויש את מה שנשאר במקומו שהוא הדבר שנהיה מבורר, וזוהי א"כ עיקר מלאכת בורר - החלק האחד הוא להוציא את הפסולת מתוך האוכל, וכשאנחנו בוררים את הפסולת מן האוכל, נעשה החלק השני שהאוכל הנשאר נהיה מבורר - וזה דייקא מה שנאסר במלאכת שבת.

אבל בפעולה ההפוכה שאנחנו מוציאים את האוכל מתוך הפסולת, שני העניינים מונחים באותו חלק עצמו - החלק שאותו בוררנו והוצאנו אותו לחוץ הוא הוא אותו חלק עצמו

^ה וכמובן ישנן עוד טעמים לסיבת היתר אוכל מתוך פסולת, ונתבאר כאן רק טעם א' שנוגע לענינא דידן השתא.

אבל המדרגה שמשורש ה'יש ברירה' שהדבר עומד ומבורר מעיקרו, שורשה הוא בטוב כיון שהטוב איננו עומד מצד עצמו להתערב ברע ורק הרע הוא זה שבא ומתערב בטוב.

וממילא לענין גדר ברירה בשבת, כמו שנתבאר, כשלוקחים את הטוב מהרע הרי שבעומק לקחנו את הדבר שהוא איננו שורש התערובת, וזה א"כ שורש ההיתר של אוכל מתוך פסולת בשבת.

שורש תיקון ה'ערב-רב' ע"י משה

רבינו - מכח מידת 'טוב עין' שבו

שמצד עצמו אינו מתערב שבזה מתקן התערובת של הערב-רב

ולפי זה כמו שברור, יש כאן שתי תפיסות יסודיות בכל הברירות שמתגלות בבריאה שנוגעת לשורשי העבודה של האדם, ובדוגמא היסודית, הרי מידתו של משה רבינו כידוע היא כח הדעת דתיקון, וכנגדו בקלקול זה בלעם שנאמר בו (במדבר כד טז) "וידוע דעת עליון" וכמו שאומרים חז"ל ברכות ז א שבלעם היה יודע לכונן את השעה שהקב"ה כועס שע"ז נאמר (תהלים לו) "כי רגע באפון".

וכידוע מרבתינו שדעת זה בגימטריא ערב-רב שזה שורש התערובת הגמורה, ועולה א"כ לכאורה שכח הדעת דמשה זה ההיפך ממציאות הערב-רב, ולכן, משום ששורשו של משה בבחינת דעת, לכן הוא העלה את הערב - רב ממצרים שע"ז נאמר בקרא (שמות לב, ז) "עמך אשר העלית מארץ מצרים", ובפשוטו ממש שורש התיקון שמשו רבינו בא לתקן את הערב-רב היינו שכיון שאם הם ישארו במצרים, הם נשארים בגלות ולא יהא להם תיקון, לכן על מנת לתקנם, הוא מעלה אותם ממצרים, ובדקות יותר הוא מתקנם ע"י שהוא מצרף אותם לבני ישראל, - זה גדר פעולת משה רבינו להוציא את הערב-רב מן הגלות

בעומק יותר הוא שכיון שפעולת הברירה הגדרתה היא סילוק הרע ממציאות הטוב משום שהרע הוא שורש התערובת, ולקחת הדבר שהוא שורש התערובת היא היא ההגדרה של 'בורר', אבל סילוק הטוב ממציאות הרע, היא לא פעולה שנוגעת כלל בשורש התערובת כי הטוב הוא לא שורש התערובת וממילא כשמוציאים אותו זה לא פעולת בורר. כי בטוב לא מונח עומק התערובת. - זה א"כ העומק של הגדרת ההיתר של הוצאת אוכל מתוך פסולת במלאכת בורר דשבת.

ונתבונן להבין עמוק יותר את שורש הדברים - הרי בראשית הדברים נתבאר ביחס למחלוקת אם יש ברירה או אין ברירה באופן של 'אחין שחלקו', שלמ"ד אין ברירה, הדברים מעורבים בעצם זה בזה, - ולפי מה שנתבאר השתא, מי שגורם את ה'אין ברירה' למ"ד אין ברירה בשורש התערובת של טוב ורע, זה חלק הרע שבתערובת.

ולעומת כך למ"ד יש ברירה שהוגדר שהדברים עומדים ומבוררים כבר מעיקרא אלא שחסר רק בגילוי הדבר והמלאכת בורר היא ההוצאה מההעלם לגילוי שבו מתגלה מה שהחפצא הוא דבר שמבורר ועומד מצד עצמו, שורש מה שהדבר מבורר מצד עצמו זה מכח הטוב שמצד עצמו הוא לא מתערב, והתערובת היא רק מצד הרע שהוא זה שבא להתערב בטוב.

ועולה א"כ שמדרגת התערובת הגמורה שזה שורש התפיסה של מ"ד אין ברירה כפי שנתבאר, שורש הדבר הוא מכח הרע שהוא יוצר את התערובת הגמורה, ומצד המדרגה הזו נאמר 'לא ניתנו המצוות אלא כדי לצרף בהם את הבריות' שזה מדרגת המצוות כפי שנתבאר, ששם התערובת היא תערובת כפשוטו ולא תערובת שצריך רק להוציא מהעלם לגילוי את הברירור שבה.

¹ יש 'ערב זעירא' (זהר כי תשא קצא ב) שהיא תערובת מועטת אבל 'ערב רב' היא התערובת הגמורה.

של מצרים כהגדרה כוללת.

עומק 'טביעות עין' דתלמיד חכם - שמכח ה'טוב עין' שבו הוא מטביע בעינו את צורת הדבר

ונתבונן להבין את ההגדרה שדייקא ביחס ל'עין טובה' נאמר שלא שייך בה שורש של תערובת - הרי כמו בדוגמא היסודית והברורה של השבת אבידה, מבואר בפרק אלו מציאות כג ב שמחזירים אבידה ב'טביעות עינא' דווקא לתלמיד חכם, אבל לעם הארץ לא מחזירים אבידה ע"י טביעות עין.

ובעומק כלומר - שורש ה'טביעות עינא' מתגלה דוקא אצל מי שהוא 'טוב עין' אבל לא אצל מי שהוא 'רע עין' ואמנם בתוס' שם מבואר שהסיבה שלא מחזירים לעם הארץ אבידה בטביעות עין, זה משום שהוא אינו נאמן וחוששים שהוא משקר, אבל בעומק יותר לפי מה שמתחדד השתא - לתלמיד חכם דייקא יש טביעות עין אבל לעם הארץ אין כלל טביעות-עין, כיון שמכח שפלותו שהוא עם הארץ, אין בו את ה'טוב עין' ולכן הוא אינו רואה אלא את השפלות בבחינת ארץ. לעומת כך תלמיד חכם, הוא בבחינת משה רבינו שהוא קרוב לשמים ולכן הוא רואה בכל דבר את השורש העליון שבו שהוא טוב.

וביאור הדבר א"כ - התלמיד חכם שהוא 'טוב עין' הוא מטביע בעינו את צורת הדבר ומחיל בו 'טביעות עין', אבל מצד הקלקול של עם הארץ שהוא רואה בעין רעה, כיון שרע זה מלשון רעוע, א"כ חסר לו את הכח להטביע בעינו, שכיון שראיתו רעועה, א"כ היא איננה נעשית טבועה בדבר.

ומצד כך, מה שהובא מדברי הגמ' שמכח שמשא רבינו הוא 'טוב עין' הוא נתן לישראל את פלפולה של תורה, אם כפשוטו הכוונה שמכח שהוא 'טוב עין' הוא נתן להם את

אבל בעומק יותר, הרי כמו שדורשת הגמ' בנדרים לח א את הפסוק "טוב עין הוא יבורך" על משה רבינו שפלפולה של תורה ניתן למשה רבינו ומכח שהוא 'טוב עין', הוא מסרה לישראל. מה כוונת הדבר שמשא רבינו הוא 'טוב עין'? - הרי כידוע באופן כללי ישנן ב' עיניים, עין טובה ועין רעה [ובפרטות ישנן ג' עיניים, עין טובה, עין בינונית ועין רעה].

ולעניינא דידן - שורש ה'ערב-רב' הוא כמובן בעין רעה שהרי מציאות התערובת שורשו ברע כמו שנתבאר ושורש חטא עץ הדעת היה ב'ותרא האשה כי טוב העץ למאכל' (בראשית ג) מכח ראייה דקלקול של עין רעה, ומצד כך גם אומרים חז"ל שהנחש נתקנא באדם וחוה כשהוא ראה שהם משמשים זה בזה, והיינו שגם בנחש התגלה עין רעה.

וא"כ, מצד הקלקול יש את הערב-רב ששורשם בעין רעה, ולעומתם עומד משה שנאמר בו 'טוב עין הוא יבורך' שאצלו מתגלה שורש מציאות העין טובה היפך העין רעה.

ומונה כאן בעומק - כיון שהערב-רב הם שורש התערובת מכח הרע ומשה רבינו שורשו הוא בטוב שלא מונח בו מצד עצמו כח של תערובת, לכן משה רבינו הוא זה שבא לגאול את הערב-רב ממצרים, שהרי כמו שנתחדד, כל שורש התערובת היא מכח הרע שבא להתערב בטוב, משא"כ הטוב שמצד שורשו הוא איננו עומד להתערב, ולכן השורש של התיקון כשבאים לגאול ולהוציא את הערב-רב מכחו של משה רבינו, זה דייקא מכח ה'טוב עין' שבו כיון שה'טוב עין' שבו מצד עצמו, הוא איננו מתערב.

¹ וכמו"כ מתגלה בבלעם שהוא ג"כ הדעת דקלקול לעומת אברהם אבינו שאחד מכוונותיו הוא עין רעה כלשון המשנה באבות ה יט שזה מה שנאמר בו (במדבר כג ד) "נאום הגבר שתום העין" שלא היה לו אלא עין אחת שזו עין רעה.

אצל משה רבינו, ששורש הברירה אצלו היא לא לברור את הדבר אלא להעמיד את הדבר כמבורר ולהעמיד את האופן שהדבר יוכל להתגלות כמציאות של דבר מבורר.

וזו תפיסת ה"ש ברירה" שהוזכרה בראשית הדברים, אבל הני מילי כשהאדם דבוק במציאות הטוב של כל דבר ומכח כך הוא רק מוציא מהעלם לגלוי את מה שכבר מבורר והוא לא צריך לפעול פעולת ברירה בפועל.

גדר מלאכה של ששת ימי המעשה - מכח התערובת הגמורה שצריכה בירור, וגדר שביתה דשבת - הגילוי שאין צורך לברר כיון שהכל כבר מבורר

ובהגדרה כוללת ממש, שתי המדרגות הללו מקבילים גם למדרגת ששת ימי המעשה לעומת מדרגת השבת, על ששת ימי המעשה נאמר "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" (שמות כ ט) שהם זמן של עשיית מלאכה, אבל בשבת קודש שהקדוש ברוך 'שבת וינפש' (שם לא יז), ע"ז באה מצות השביתה של שבת וכלשון חז"ל 'מה הוא שבת, את אתה שבות'. כלומר, בששת ימי המעשה שהם זמן של מלאכה, מתגלה כח של פעולה גמורה, והיינו שכיון שיש תערובת גמורה, נצרך לברר אותה ולצורך כך נצרכת המלאכה, אלא שמהצד העליון של ששת ימי המעשה מתגלה מדרגת מעשה של מצוות, ומהצד הנפול של ימי המעשה, זה מלאכה כפשוטו כמלאכת עבודה בקרקע וכדו'.

אבל במדרגת שבת כלשון הגמ' הידועה בשבת פח א "לכו"ע בשבת ניתנה תורה" היינו שהיא שייכת למדרגת תורה שלמעלה ממדרגת מצוות, ומצד כך אומרים חז"ל ששבת ומלאכת המשכן נסמכו זה לזה בשביל לומר שעשיית המשכן אינה דוחה את השבת (ספרא קדושים ג) כי השבת היא גם למעלה ממדרגת עשייה של

הפלפול, בעומק כוונת הגמ' היא שכיון שהוא טוב עין, הרי שבכח ה'טוב עין' שלו הוא הטביע את אותו טוב בישראל, - הוא יצר 'טביעות עין' בישראל והטביע בהם את הטוב. זה העומק של 'ונתנה לישראל' שנתבאר שם.

וא"כ, מי שהוא 'טוב עין' הוא חוקק את מציאות הטוב במציאות התחתונה ומכח כך משה רבינו בטביעות עין שלו חוקק את מציאות הטוב שהיא תהיה טבועה בתוך ישראל עצמם כמו שנתבאר - וזוהי גם ההבחנה שמשה רבינו נקרא 'רעיא מהימנא' של עם ישראל, כלומר, לולי הרועה - ה'רעיא מהימנא', יתכן שתהא בהם בחינה של "תעיתי כשה אובד" (תהלים קיט קעו), אבל כשמתגלה שמשה רבינו הוא המנהיג בבחינת 'רעיא מהימנא' - רועה נאמן, הרי שיש לו טביעות עין על כל ישראל והעין שלו טבועה בתוך ישראל.

ומ"מ א"כ, שורש כח הטוב של משה רבינו, הוא כח של טוב כזה שעומד ומבורר מעיקרא ללא תערובת, ורק שיש העלם וצריך להוציא את אותו בירור מהעלם לגילוי, והאופן שהדבר יוצא מהעלם לגילוי זה ע"י ה'עין טובה'.

ולעומת כך כשיש 'עין רעה', עי"כ הדבר נשאר בהעלם, ובעומק יותר, לא רק שהעין רעה משאירה אותו בהעלם אלא היא היא השורש לכך שיש תערובת בעצם בבחינת 'אין ברירה'.

וא"כ, במדרגת 'טוב עין', אין את שורש מציאות התערובת כיון שהטוב איננו עומד להתערב ורק הרע הוא זה שעומד להתערב בטוב, אלא שכל מה שנצרך זה להוציא את זה מהעלם לגילוי כפי שנתבאר, וזה נעשה ע"י כח ה'טוב עין' של משה רבינו, ומצד כך מה שמשה רבינו נותן לישראל את פלפולה של תורה, בעומק היינו שהוא מעורר אצלם את הכח להוציא את הבירור הזה מהעלם לגילוי.

וזו א"כ תפיסת מלאכת הברירה שמתגלה

הגילוי העליון מכח מאור פניו של אדם שאי"צ לעמול לסלק את ההעלם של הבירור אלא זה מתגלה ממילא

אבל יתר על כן, מצד שלימות המדרגה, גם זה לא כפשוטו שיש העלם בשבת שצריך לעמול ולגלות אותו אלא סילוק ההעלם הוא באופן דממילא מכח המאור פנים וע"ז דייקא נאמר בחז"ל שהובא לעיל שאינו דומה מאור פניו של אדם בחול למאור פניו של אדם בשבת והיינו שבשבת שמתגלה מדרגת מאור פנים עליון, הוא הוא המסלק את ההעלם ומביא את הגילוי של הדבר המבורר בלא שיהא נצרך עמל ע"מ לגלות אותו.

אלא שעיקר המדרגה הזו היתה קודם חטא העגל, שאז היה לכל אחד מישראל מאור פנים עליון מעין מה שהיה למשה רבינו גם לאחר מכן שקרן עור פניו, אבל כשהם נפלו ע"י חטא העגל ממדרגת מתן תורה אין גילוי של המאור פנים העליון, ומצד כך מבואר בקרא שם שמשה רבינו הוצרך לתת על פניו מסוה, וכפשוטו זה רק 'היכי תימצא' בכדי שהם לא יוכלו להביט על פניו שלצורך כך נצרך מסוה, אבל לעניינא דידן בפנים נוספות ע"י המסוה, ה'טוב עין' שמשה מגלה לישראל, נחסר מכח המסוה, כיון שכל הכח של נתינת התורה בכללות ונתינת פלפולה של תורה בפרטות שניתן לישראל זה מכח ה'טוב עין' דמשה, והמסוה מסתיר את אותו גילוי של ה'טוב עין'.

וזה גם גורם שבשבת קודש צריך לעמול בפועל בכדי לסלק את ההעלם ולגלותו, ואין את המאור פנים הגמור של האדם שראוי להתגלות בשבת קודש שישלק את ההעלם באופן דממילא.

וא"כ, מתוך הדברים שנתבארו עולים שתי התפיסות העמוקות בכל מהלכי העבודה של האדם, תפיסה אחת שהיא תפיסה של עבודה

מצוה^ה, והיינו משום ששבת היא לא רק למעלה ממעשה מלאכה של חול אלא משורש 'מה הוא שבת אף אתה שבות', זה יום של שביתה גמורה כביכול שלמעלה ממעשה כלל, אף של מעשה דמצוות.

וא"כ, בשבת קודש אין אופן של מלאכה שמבררת, והרי שהשביתה מעמידה את הדבר כמבורר ועומד, וזוהי א"כ עומק המדרגה של שבת קודש.

מדין יומין דחול, צריך לעשות פעולות של ברירה משום שישנה תערובת גמורה אבל מדין שבת קודש, אין צריך לברר כיון שהדבר כבר מבורר וזה כל מה שמונח בציווי של 'שבות' - להוציא את הבירור הזה מהעלם לגילוי.

וזה מה שמונח במה שאומרים חז"ל "לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת", (ב"ר יא ב), כיון שמצד מאור פניו של האדם בחול, יש לאדם נטייה לעין רעה אבל במאור פניו של האדם בשבת, הוא נוטה לעין טובה, ולכן 'לכו'ע בשבת ניתנה תורה' כמו שהוזכר, כיון ש'תורה איקרי טוב שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם' כדברי חז"ל שהובא לעיל, ולכן גם אומרים חז"ל שלא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא בכדי שיהיו פנויים ויושבים ועוסקים בתורה, והרי שבשבת דייקא מתגלה מציאות הטוב, וכמו"כ מבואר בירושלמי דמאי א א שאפילו עם הארץ ירא לשקר בשבת והיינו ג"כ משום שמדרגת שבת היא הטוב שלמעלה ממקום הרע^ה.

וכשמתגלה ששבת קודש היא למעלה ממקום הפעולה ולמעלה ממקום הרע, אז מתגלה ששבת היא כולו טוב. ובפרטות לעניינא דידן, בשבת לא מתגלה הברירה אלא מתגלה הסילוק ממדרגת ההעלם למדרגת הגילוי.

^ה חוץ ממה שהותר במפורש בביהמ"ק כקרבנות ציבור וכו'.

^ב וזה יסודות ברורים בדברי רבותינו.

באמונה שהאדם מאמין שהכל מבורר ועומד ונצרך רק להסיר את המסך המבדיל בבחינת המסוה שהיה על פניו של משה רבינו ולסלק אותו בכדי שיצא הדבר המבורר מהעלם לגילוי.

ולכן, מי שחי בתפיסת הפנימיות עיקר עבודתו היא אמונה, אלא שבהגדרה הכללית העבודה שלו היא אמונה בבורא יתברך שמו לשאר עיקרי האמונה שבי"ג עיקרים, אבל בהגדרה מדוקדקת יותר לענינא דידן, זה האמונה שהכל מבורר וכל דבר עומד בעצם במקומו שלו, וזה עומק האמונה שאין תערובת כיון שזה הרי גדר התערובת שישנו דבר שנכנס למקומו שאינו ראוי לו.

וזה מקביל למדרגת השבת שנאמר בה (שמות טז כט) 'אל יצא איש ממקומו', כיון שמצד השורשים, הכל עומד במקומו באופן מבורר, אלא שזה צריך לצאת מהעלם לגילוי.

וככל שהאדם נדבק במדרגת לוחות ראשונות, ע"י כן מתגלה אצלו מדרגת מאור פניו של אדם בשבת קודש, ומכח כך הוא משיג את הדברי תורה בלא עמל ואין לו צורך לסלק מהדברי תורה את ההעלם, - וזוהי המדרגה שנאמרה בקרא - "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

בפועל, ותפיסה שניה שכל העבודה היא רק לסלק העלם.

תפיסת יומי דחול - עבודה בפועל ותפיסת יום השבת - העבודה להאמין שהכל כבר מבורר

כשהאדם שייך למדרגת 'יומין דחול' ולמדרגת מצוות, הרי שעיקר עבודתו הוא עבודה בפועל, וזו ההגדרה של עבודת פרך כיון שכשיש תערובת בפועל צריך עבודת פרך בשביל להפרידה, ואז עיקר העבודה היא להפריד את הרע מן הטוב ולא את הטוב מן הרע כמו שנתבאר.

אבל כשהאדם שייך לאופן השני העליון יותר שמקביל למדרגת שבת ומדרגת תורה, שם העבודה היא שונה שהאדם צריך להיות דבק בכח של אמונה שהכל בעצם כבר מבורר, ועל אף שהדבר נעלם ולא גלוי - זה גופא מדרגת האמונה להאמין בדבר על אף שאינו גלוי בבחינת 'ואמונתך בלילות' (תהלים צב ג). כלומר, כיון שכלפי חוץ מה שנראה זה ש'אין ברירה', שהדבר לא מבורר, א"כ, האופן שיכול להיות לאדם חיבור לדבר המבורר ושכל מה שנצרך זה רק לסלק את ההעלם כדי שיתגלה שהדבר מבורר, זה מכח האמונה בכך שהכל עומד כבר מבורר והוא רק נעלם, ואזי מכח ה'ואמונתך בלילות' מתגלה לאחר מכן ביום ההארה של הדבר המבורר שיוצא מהעלם לגילוי.

וא"כ, העבודה כפשוטו היא לעמול ולהתייגע ולברר, והעבודה בפנימיות שורשה הוא

¹ ושאר ההקבלות לכך כפי שנתבאר.

בלבביפדיה עבודת ה'

ברר - תמצית שיעור

דרכי ברור סוגי התערובות

היותר פנימי יש את התורה שהיא למעלה ממצוות, ובתורה אין מציאות של רע, כי התורה איקרי טוב כידוע, פי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אֶל תַּעֲזְבוּ (משלי ד ב), וממילא בתורה לא שייך תערובת, וזה בעומק תפיסת יש ברירה, שזה תפיסת האוריתא שלעולם אין בה טו"ר, אלא רק נצרך להוציאה מהעלם לגילוי, ויש בה רק תערובת טוב בטוב, וזהו והערב נא וכו', שזהו עירוב דתיקון. וא"כ המח' הנ"ל תלויה בין תפיסת תורה לבין תפיסת מצוות.

אך מה שבתורה אין תערובת זה רק בתורה דלעילא, דוגמא לדבר, מבואר בגמ' (סנהדרין כג.) דיני ממונות בשלשה זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהן בוררין להן עוד אחד, עומק הגדרת הדבר, תורה לאו בשמיים, [הוזכר שכאשר מעשי האדם מצורפים לד"ת הוא אינו נצרך להגיע לבי"ד, משא"כ כשאין מעשיו מצורפים לתורה הוא צריך לבוא לבי"ד לדין תורה, וכך מתבררים מעשיו ע"י התורה, וזה בחינת טוב תורה עם דרך ארץ, לצרף בין התורה לדרך ארץ, וכשחסר בזה אז נצרך להביא את הדרך ארץ לתורה], דין תורה שדנים זה תורה שבאה מתתא לעילא, ולא מלעילא לתתא, שם כן שייך ברור בין טו"ר, ולכן שם זה בורר וזה בורר.

דוגמא נוספת יסודית, במלאכות שבת יש מלאכת בורר, ובכדי שיהיה מותר לברור נצרך ג' תנאים, שיהיה אוכל מתוך פסולת, ביד [שאין דרך לברור כך אלא בכלי], ומיד [שכך היא צורת אכילה], ודין זה של לברור אוכל מתוך פסולת נאמר לגבי שבת ובשונה מיו"ט ששם יעשה את היותר קל, וזה כי עיקר מה שצריך להוציאו זה את הרע, והטוב כאן מקומו, ולכן הותר להוציא בשבת אוכל מתוך פסולת כי אי"ז מלאכה

ברר, בורר, שורש הצורך בברור זה מחמת שיש תערובת של דברים נפרדים שנתערבו, צריך לברור אותם, והשורש לכך זה בעץ הדעת טוב ורע, משא"כ בשורש עץ החיים שם הדברים מחוברים כראוי ולכן לא נצרך ברור. דוגמא יסודית מאוד, נחלקו בש"ס האם יש ברירה או אין ברירה, ולדוגמא שותפים בקרקע, האם לכל אחד יש חלק מבורר רק שאנחנו לא יודעים מה של כ"א, או שחלקם מעורב עד שיבררו, והחלוקה, למ"ד אין ברירה החלוקה מבררת מה של כ"א, ולמ"ד יש ברירה, החלוקה גילתה מה היה של כ"א, אך בעצם הוא כבר היה מבורר.

שורש המחלוקת הנ"ל, הוא שמצד תפיסת עץ הדעת אין ברירה הכל מעורב, ורק ע"י החלוקה הדבר מתברר, אך מצד תפיסת עץ החיים, כל דבר בפנמיותו הוא כבר מבורר, והחלוקה רק מגלה את הברור הקיים. והעומק הפנימי של המח', למ"ד אין ברירה כי יש תערובת גמורה, כלומר יש רע בעצם שמעורב בטוב, אך למ"ד יש ברירה לעולם אין רע [בעצם] שמעורב בטוב, אלא שלנו עדיין לא נודע מה ברור הדברים, והחלוקה מבררת כיצד היתה המציאות מבוררת למפרע, ואין כאן חידוש של חלוקה אלא גילוי החלקים שהיו.

וזה כידוע ב' שורשים יסודיים בבריאה, האם יש רע בעצם ולפי"ז שייך בו תערובת, או שכלל אין רע בעצם ולא שייך מציאות של תערובת, ומצד לאחר החטא שנתערב הטו"ר, מתגלה רע כפשוטו וכל עבודתינו בהאי עלמא זה לברר ברורים, וכשארז"ל לא ניתנו מצוות לישראל אלא כדי לצרף בהם את הבריות, אך בשורש

יש דין שת"ח נאמן על האבידה בטביעות עינא, משא"כ עם הארץ, בעומק זה בגלל שמי שהוא טוב עיין מתגלה אצלו טביעות עינא [ואע"פ שבתוס' מבואר שגם לע"ה יש טביעות עינא אלא שאינו נאמן, אך ביתר עומק לענינא דידן]. אך ע"ה רואה רק את הארץ, את הרע, משא"כ משה רבנו רואה את העיין טובה את שורשו העליון של הדבר שהוא טוב. ע"ה רואה רע ולכן ראייתו רעועה, ולכן אינו יכול בעינו להטביע את הטוב בדבר, משא"כ משה רבנו הוא טוב עיין שמטביע את הטוב במה שהוא רואה, ואת זה הוא הטביע בעם ישראל ולכן הוא נקרא רעיא מהימנא, עיין טובה היא מוציאה מהעלם לגילוי, משא"כ עיין רעה משאירה את הדבר נעלם ויתר ע"כ מערבת אותו בתערובת גמורה, ולכן משה רבנו הוציא את הערב רב כי דרך העין טובה זה להוציא מהעלם לגילוי, ומצד הטוב אין תערובת של רע.

כח הברירה שמתגלה אצל משה רבנו זה להעמיד דבר כמבורר ולא לברר אתו, אלא לגלות שהדבר כבר מבורר, ואת זה האדם יכול לעשות רק כשהאדם דבוק בטוב של כל דבר, אז הוא יכול להוציא מהעלם לגילוי.

במדריגת זמן זה מקביל לששת ימי המעשה ושב"ק, בששת ימי המעשה יש מציאות גמורה של מלאכה, כלומר יש תערובת גמורה שנצרך לבררה, אך במדריגת שבת שהיא למעלה ממדריגת מצוות שזה מדריגת מעשה ואפילו של קדושה, שביתה גמורה, מה הוא שבת אף אתה שבות, א"כ בשב"ק אין גילוי של פעולה שמבררת, אלא שבות, שזה העמדת הדבר שהוא מבורר ועומד, אלא שנצרך להוציא מהעלם לגילוי, וע"ז נאמר אינו דומה מאור פניו של אדם בחול למאור פניו של שבת, בחול האדם נוטה יותר לעיין רעה, אך בשבת האדם נוטה יותר לעיין טובה, ולכן כו"ע מודו

גמורה, כי עיקר הצורה השורשית של ברירה זה פסולת מתוך אוכל, ומלאכת מחשבת אסרה תורה והמלאכה נקבעת לפי דרך המלאכה באופן שהיא מצטיירת בשורשה העליון. מונח א"כ שיש את הטוב שמתברר ויש את הרע שיצא לחוץ.

ביתר חידוד נתבאר שהעירוב הוא רק מצד הרע שנתערב בטוב, אך הטוב הוא טוב כשלעצמו, ועל הרע דיקא חל מציאות מלאכת בורר [בר מתערובת], וא"כ העסק הוא ברע, אך מצד מה שהותר בשב"ק להוציא אוכל מתוך פסולת, מבררים א"כ את הדבר הברור ואין עסק ונגיעה ברע, וזה לא נחשב פעולת ברירה אלא לקיחת הטוב, כי הטוב אינו שורש התערובת, זה בעומק מה שהותר בשבת אוכל מתוך פסולת, ולפי"ז עומק המחלוקת היא בין הטוב לרע, דמצד הטוב יש ברירה הטוב עומד כשלעצמו [רק שאינו בגילוי], אך מצד הרע אין ברירה כי הרע בא ומתערב בטוב, ולכן כשלוקחים את הטוב מהרע אי"ז נחשב בורר כי לא הוא שורש התערובת.

לפי"ז נבין ברור שיש שתי תפיסות שורשיות בעבודה, ושמתגלים בבריאה, דוגמא יסודית מאוד, משה רבנו מדתו הוא כח הדעת [כנגד בלעם בקילקול שידוע דעת עליון], ודעת בגימטריא ערב רב [474] שזה שורש התערובת הגמורה, בפשטות כי משה הוא היפך מציאות הערב רב, ומחמת שהוא שורש הדעת לכן הוא העלה את הערב רב, [העם אשר העלית], ע"מ לתקנם, אך בעומק מבואר בחז"ל שמשה הוא בבחינת טוב עיין, כידוע יש ג' עיניים טובה בינונית ורעה, שורש הערב רב שהם התערובת זה מכח הרע, עיין רעה, כמש"נ, [וזה שורש החטא ותרא האשה וגו'], ומשה הוא העיין טובה [שעומד כנגד בלעם שהוא שתום עיין] ולכן הוא מעלה את הערב רב כיון שהוא טוב שאיננו מתערב ברע.

א"כ העבודה כפשוטו היא לעמול ולהתיגע ולברר, אך העבודה בפנימיות זה להאמין בשלימות שהכל מבורר ועומד, ונצרך רק להסיר ולסלק את המסך המבדיל ולצאת מהעלם לגילוי, לכן מי שחי בתפיסת הפנים עיקר עבודתו היא אמונה [ששורשו האמונה בו ית"ש] להאמין שהכל מבורר ועומד כל דבר במקומו שלו, וזה מדריגת שבת אל יצא איש ממקומו שהכל עמד במקומו בשורשו, ככל שהאדם דבק בלוחות ראשונות הוא זוכה למאור פניו של אדם בשבת והוא משיג את הד"ת בלא עמל דאין צורך לסלק את ההעלם וזה מדריגת (משלי ב' ו) כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי וְדַעַת וְתְבוּנָה.

יש לשים לב שתמצית זו הינה טעימה בלבד מן השיעור ופחותה באין ערוך משמיעת השיעור עצמו.

[נושאי השיעור: ברר בורר גילוי העלם טוב רע ערב ערוב עץ העת עץ החיים בר רע תערובת ערב רב משה עיין שבת עמל יגיעה]

שבשבת ניתנה תורה כי תורה איקרי טוב ובשבת מתגלה מציאות הטוב, ולכן עם הארץ מפחד לשקר בשבת, כאשר מתגלה בשבת גילוי שלמעלה מהבירור והפעולה ומתגלה שכולו טוב, ובעומק המאור פנים שמתגלה בשבת הוא עצמו מסלק את ההעלם ונשאר גילוי, וזה מה שהתגלה במאור פניו של משה, וזה האור של הטוב עיין, אך מכח חטא העגל לא יכלו עם ישראל להביט בו והטוב עיין נעלם.

העולה מתוך הדברים שיש שתי תפסות עמוקות בעבודת האדם, האם העבודה היא בפועל, או שהעבודה היא רק לסלק את ההעלם, מי ששייך למדריגת מצוות עיקר עבודתו היא בפועל, ועי"כ הוא מברר את התערובת בפועל, ועבודתו היא להפריד את הרע מהטוב דיקא, כמשנ"ת, אך יש אופן עליון יותר בעבודה, שהאדם דבק מכח אמונה שהכל מבורר, ואע"פ שזה נעלם ולא גלוי, ע"ז נאמר ואמונתך בלילות, ולאחמ"כ כשיאיר היום הוא יראה את הבירור בגילוי.

אוצר האותיות

ברירות

מדרגת 'כה' כנגד 'זה'

בפרשת וארא נאמר: "וְאָרָא אֶל־אֲבֹרְהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֶל שְׂדֵי, וְשָׁמַי ה' לֹא נִוְדַעַ" תי' לָהֶם" (שמות ו, ג). הכתוב מגלה שההתגלות לאבות הקדושים הייתה במידה הנקראת אֶל־שְׂדֵי, ואילו בשם העצם, שם הויה ברוך הוא, "לֹא נִוְדַעַתִּי לָהֶם". פירש רש"י שם: "לֹא נִיכַר־תִּי לָהֶם בְּמִידַת אֲמִיתוֹת שְׁלִי". כלומר, האבות זכו לגילוי אלוקי נשגב, אך לא לגילוי המלא של שם הויה, שהוא גילוי הנהגת האמת והנאמנות בשלמותה.

משה רבנו, לעומת זאת, זוכה למדרגה שהאבות לא הגיעו אליה. אליו מתגלה הקב"ה בשם הויה, גילוי של הנהגה עליונה שאין בה הסתר פנים כלל. וכך גם אומר פרעה בעת הגאולה: "מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמְעַ בְּקִלּוֹ וְגו' לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה'", (שם ה, ב). הרי שהשגת משה היא מדרגה גבוהה מהשגתם של האבות הקדושים.

חז"ל (ספרי ר"פ מטות) מוסיפים ומבארים את ההבדל בין מדרגת משה למדרגת שאר הנביאים: כל הנביאים נתנבאו בלשון "כה אמר ה'", ואילו משה נתנבא בלשון "זה הדבר אשר ציווה ה'" (במדבר טז, כח).

מדרגת 'כה' היא מדרגה של דמיון, "ביד הנביאים אדמה" (הושע יב, יא), כ"ף הדמיון. כוח המדמה מצייר את הדבר כעין הדבר, 'כמו', 'דומה', אך לא בהירות מוחלטת. זהו גילוי דרך מסכים, דרך לבושים, השגה שאינה ישירה.

לעומת זאת, מדרגת "זה הדבר", מדרגתו של משה, היא מדרגה של ראייה ישירה, כמחווה באצבע: "זה אלי ואנוהו" (שמות טו, ב ובמכילתא דרשב"י שם). זהו גילוי שאין בו דמיון, אלא בהירות מוחלטת – ראייה של הדבר עצמו, ללא מסך וללא תערובת.

מעין זה מצינו בחז"ל (יבמות מט:): בלשון אחרת, אספקלריא המאירה מול אספקלריא שאינה מאירה. אספקלריא שאינה מאירה, היא ראייה דרך מסכים עבים, דרך חלון שאינו שקוף, ראייה שאינה בהירה. לעומת כך אספקלריא המאירה, היא ראייה דרך חלון צלול, ללא עכירות, ראייה ישירה של הדבר.

וזו עומק המדרגה של משה רבנו: אספקלריא המאירה, ראייה בהירה, נקייה, ללא מסכים בבחינת "זה הדבר".

כשם שהדבר נכון במדרגת הנבואה, כך הוא גם במדרגת "חכם עדיף מנביא" (ב"ב יב). גם שם יש שתי מדרגות, מדרגת 'כה' – השגה מעורפלת, ומדרגת 'זה' – השגה בהירה, מבוררת, עומדת על בוריה.

חטא עץ הדעת ותפיסת התערובת

מדרגת "זה הדבר" של משה רבנו, אותה בהירות שאין בה מסכים, אינה רק מדרגה נבואית גבוהה, אלא עומק ההבחנה בין שני עולמות, עולם של בהירות ועולם של תערוך. בת. כדי להבין זאת, צריך לשוב אל שורש כל הקלקול ביסודי הבריאה, חטא עץ הדעת.

עץ הדעת טוב ורע לא היה בחינת טוב מצד אחד ורע מצד אחר, כאילו שני חלקים נפרדים עומדים זה בצד זה. לא היה שם את המציאות שבה בצד ימין יש טוב ובצד שמאל יש רע, כפי שאנו מוצאים בליבו של האדם, חלל ימני שבו היצר הטוב, וחלל שמאלי שבו היצר הרע. אלא שהגדרת הדבר הייתה טוב ורע מעורבים זה בזה, תערובת גמורה שאין בה חלוקה טבעית.

וזו עומק מה שאמרו חז"ל (עי' תיקון צג: ועי' רמח"ל בדרך ה' ח"א פ"ג) על עץ הדעת טוב ורע, לא

הרבה דברים, אורח חיים אינו נמצא רק במִּשְׁכַּת שבת, חושן משפט אינו נמצא רק בבבא קמא, ודיני איסור והיתר אינם מרוכזים ביורה דעה בלבד.

ולמעלה מכאן גם בחמשה חומשי תורה, אומרים חז"ל (פסחים ו:) אין מוקדם ומאוחר בתורה, 'עירוב פרשיות שנו כאן' (ב"ק קז.), הרי, שהדברי תורה עצמם בשורשם אינם מתגלים לפי צורת הסדר של הדבר, אלא באופן של תערובת, ולא מפני חסרון, אלא מפני שהגילוי בעולם הזה הוא גילוי של תערובת.

עומק הדבר, מפני שגילוי התורה שבידינו הוא לפום מדרגת החטא שאנחנו נמצאים בתור, שכל התפיסה שלנו מריש דרגין עד אחרית דרגין בעולם השפל שבו אנו נמצאים, נעשתה תפיסה של עולם שכולו תפיסה של תערובת, טוב ורע מעורבים זה בזה. זה עומק הקלוקל, שאפילו בטוב עצמו זה טוב וטוב מעורבים זה בזה, הרי דברי תורה כולם איקרו טוב, "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (משלי ד, ב), וכדרשת חז"ל (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה, והרי אף דברי תורה מעורבים זה בזה. יש כאן כוח של תערובת, והכוח של התערובת הוא מעמיד את הדבר באופן כזה שגם טוב וטוב מעורבים זה בזה.

עולם מעורב ועולם ברור

נמצא תמצית יסוד הדברים, שכל דבר בבריאה בעלמא דידן נתפס בתפיסה של תערובת. בשורש העליון אין הדבר כך, אבל בעולם הזה כך היא המציאות. תולדת הדברים היא שאין עולם ברור במה שאנו עוסקים. ואף-על-פי שהקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא (ב"ר א, א), והיה בהירות בתוך הדברי תורה, מכל מקום בעלמא דידן – של עירוב פרשיות שנו כאן – כאשר האדם לומד דברי

"טוב ורע" כשתי ישויות, אלא טוב-רע, מהות אחת מעורבת.

בחינה זו רמוזה גם בלשון עירוב, שבו מצויות האותיות רע, כלומר הרע מתערב בתוך מציאות הטוב.

בשעה שאדם הראשון אכל מעץ הדעת טוב ורע, כלשון חז"ל (קה"ר ז, יג) בתחילת בריאתו של עולם, העבירו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים הם, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. מבואר מכאן שאכילה זו שאכל מעץ הדעת לא הייתה מעשה פרטי, שחטא לעצמו, אלא שינוי מהותי של כל מבנה המציאות, חורבן כל הנפשות כולם, ובכללות חורבן כל העולם כולו.

החורבן לעניינינו דידן השתא, שמכאן ואילך כל דבר בבריאה יש בו רע, ויתר על כן לא רק שיש בו רע אלא יש בו תערובת של שניהם, טוב ורע משמשים בערבוביה, ואין שום דבר עומד בטהרתו.

והפנים של נקודת החטא לעניינא דידן, שמשורש החטא ואילך כל דבר תופס מדרגה של תערובת – דברים מעורבים מטוב ורע. שכן קודם לחטא היה לו הבחינה לתפוס כל דבר כמציאות לעצמו, אבל לאחר החטא ועד עולם, נשתנה כל מציאות התפיסה של העולם, ומהותו, שכל דבר נתפס באופן של תערובת.

גם בתוך הקדושה עצמה, בתוך התורה עצמה, יש תערובת – לא תערובת של רע, אלא תערובת של ריבוי פנים, של חלקים שאינם עומדים במקומם אלא משמשים זה בזה.

הדוגמא היסודית והשורשית לדבר, היא מה שאמרו חז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה) דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. כאשר האדם לומד סוגיה, הסוגיה מעורבת עם

* שערי קדושה למהר"ו (ח"א פ"א): הנה כאשר חטא בעץ הדעת טוב ורע, גרם תערובת הזה בכל העולמות ואין לך דבר שאינו כלול מטוב ורע.

תורה, הוויות דאביי ורבא ושאר חלקי תורה, הוא אינו רואה משנה סדורה אלא רואה את הדברים מעורבים זה בזה.

בלשון עוד יותר מדויקת, כל תערובת כש' באים להפריד את התערובת, הגדרת הדבר היא מלאכת בורר. בפשטות, מלאכת בורר נקראת כך משום שמבררים את הדבר לחלקיו, אוכל מתוך פסולת או פסולת מתוך אוכל (שבת עד.). ובעומק, בורר הוא מלשון ברור. עולם ברור הוא עולם שבו כל דבר עומד לעצמו ללא תערובת, עולם העליון לעומת העולם הזה שבו הכל מעורב.

כענין זה איתא בגמרא (ב"ב י:), יוסף בריה דרבי יהושע חלש אינגיד, אמר ליה אבוא מאי חזית, אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, אמר ליה עולם ברור ראיתי. כלומר, עולם הפוך הוא עולם מעורב, בלא סדר לדברים, לעומתו עולם ברור הוא עולם שאין בו תערובת כלל, וכל דבר עומד לעצמו במקומו.

מלאכת בורר, אם כן, היא מלאכה שלוקחת דבר שמעורב זה בזה ומעמידה כל אחד לעצמו. וכשהדברים מעורבים אין כאן ברירות ואין כאן בהירות. וכשהדברים אינם מעורבים, על ידי מלאכת בורר, מתגלה עולם ברור. וב' שורשם, במקום שמעולם לא הייתה תערובת, שם הברירות היא טבעית, עצמית ופשוטה. זה עומק מציאות החיים.

משה רבנו ותיקון הערב רב

כפי שנתבאר, משה רבנו שונה משאר כל

הנביאים כולם. כל הנביאים נתנבאו בלשון "כה אמר ה'", שהיא מדרגת הדמיון, "ביד הנביאים אדמה". כוח המדמה לוקח שני דברים ומדמה אותם זה לזה, וממילא יוצר תערובת. גם כאשר הדמיון הוא דמיון של קדושה, עצם מהותו היא עירוב של שני עניינים שאינם שווים בעצם, אלא דומים זה לזה. זהו שורש מדרגת כה, שהיא מדרגת התערובת.

אבל משה רבנו נתנבא בלשון "זה הדבר". מדרגה זו היא מדרגת בהירות גמורה, כמחווה באצבע: "זה אלי ואנוהו". זהו כוח של ראייה ישירה, ללא מסכים וללא תערובת. משה רבנו הוא בעל מדרגת אספקלריא המאירה, ראייה צלולה שאין בה דמיון כלל.

ומכוח מדרגה זו, משה רבנו הוא בעל כוח של בורר, כוח להעמיד כל דבר על מקומו, להפריד תערובת ולהחזיר כל עניין לשורשו. זהו עומק מה שאמרו חז"ל (אבות א, א) "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" וכו'. מסי' רת התורה היא מסירת עולם ברור, שבו כל דבר עומד במקומו.

ומכאן עומק עניין הערב רב. הערב רב נקראים כך מפני שהם תערובת גמורה, ערבוב של כוחות שונים, שורש הקלקול. איתא במדרש (שמו"ר מב, ו) "עמך אשר העלית ממצרים" (שמות לב, ז), אלו הערב רב. משה רבנו הוא שהעלה אותם, מפני שכוחו הוא כוח הברור. ערב רב בגימטריא 'דעת', ומשה רבנו הוא בעל מדרגת הדעת דקדושה (זוה"ק ח"ב רכא), בניגוד לעץ הדעת טוב ורע שהוא דעת של תערובת.

כוונת משה הייתה להכניסם תחת כנפי הש-

³ עי' פנים יפות מהדו"ת ריש פר' שלח: בחינת הדעת בחינת משה, והוא לברר מדעתו הטוב מן הרע, כמו שנאמר "ועץ הדעת טוב ורע", [וזוה בחינת משה] כמו שאמרו (נדרים לח). בפסוק (שמות לד א) "פסל לך" - "פסולת שלך יהיה, משם נתעשר משה", כי הוא היה יכול לברר הפסולת.

מבוררים.

איתא בגמרא (סנהדרין ז:), **”אמור לחכמה אחותי את”** (משלי ז, ד) **אם ברור לך הדבר כאחותך שאסורה לך, אמור, ואם לאו אל תאמר.** מבואר כאן שיסוד העסק בדברי תורה הוא בהירות. להפוך כל **’כה’** לבחינת **’זה’**, זהו השורש של עסק התורה.

וזהו שורש מהלך החיים כולם. כיוון שאנו נמצאים אחרי חטא אדם הראשון, במדרגה של תערוכות, במדרגה של **’כה’**, עבודת האדם היא להפוך כל חלק של **’כה’** ל**’זה’**. בעסק התורה – שבכל סוגיה וסוגיה יהיה לאדם שטח של **’זה’** שהולך וגדל, ושטח של **’כה’** שהולך וקטן. המכוון הוא להגיע להשגה שבה האדם מעמיד כל חלק במקומו, ולא באופן של תערוכות. כל סתירה שיש בדברי הש”ס ובראשונים ובאחרונים – יסודה תערוכות של שני דברים שאינם עומדים במקומם. אילו היו עומדים במקומם – לא הייתה סתירה.

באופן הרחב יותר, השורש הוא להרגיל את הנפש לצאת מכל דבר שהיא עוסקת בו עם בהירות. לא רק כמות, ולא רק הגדרות יסודיות, אלא להעמיד כל דבר בטהרתו ובבהירותו. כאשר עוסקים בדברי תורה, עוזרים בים סוגיה אחת רק לאחר שהאדם מעמיד מה ברור לו ומה אינו ברור לו, אבל גם מה שאינו ברור – ברור שאינו ברור. שיהיה עולם ברור בכל דבר שהוא מתעסק בו. לפני שיש בהירות – אי אפשר לעזוב. כאשר אדם מרגיל את עצמו לתפיסה זו, הוא הולך למהלך החיים של **”משה שפיר קאמרת” (שבת קא:). זהו כוח החיים**

כינה, לתקן את התערוכות. שהרי רק מי שמדבר רגתו זה הדבר, עולם ברור, יכול לנסות לברר תערוכות מוחלטת. אך בסופו של דבר, הערב רב הם שגרמו לחטא העגל, **”מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה”** (שמות לב, כא). הם החזירו את התערוכות לעולם, כמו חטא אדם הראשון.

אף על פי כן, עצם העובדה שמשנה רבנו ניסה לברר את הערב רב מגלה את מהותו, כוח להעמיד כל דבר על מקומו, כוח של בהירות, כוח של זה הדבר. כל מסירת התורה, מן משה ועד אנשי כנסת הגדולה, היא מסירת עולם ברור, שבו כל דבר עומד במקומו, וכל חלק וחלק מחובר לשורשו ללא תערוכות.

המכוון של כל פני החיים הוא להגיע למדרגה זו. אמנם אין לנו מדרגת נבואה, ובוודאי לא מדרגת משה, אך יש לכל אדם חלקים בני פשו שהם בבחינת זה, וחלקים שהם בבחינת כה. עבודת האדם היא להרחיב את שטח ה**’זה’**, ולהמעיט את שטח ה**’כה’**, עד כמה שידו מגעת.

עבודת הדור: להפוך כה לזה

אצל כל אחד מאיתנו יש חלקים שהם כה, ויש חלקים שהם זה. הדוגמה הפשוטה: אם שואלים אדם האם עכשיו יום או לילה, התשובה אינה כה, אלא זה. בצהרי היום, כשהחמה ברקיע, כל אדם משיב תשובה ברורה. אבל בין השמשות, בנקודת האמצע, שם התשובות אינן מבוררות. כך אצל כל אחד – יש גבול עד היכן מגיע ה’זה’** שלו, ומאפה מתחילה מציאות ה**’כה’**, שממנה ואילך הדברים מעורבים ואינם**

¹ עי' בזה"ק (ח"א כו): אילנא דסטרא אחרא דאנון ערב רב, דאנון עץ הדעת טוב ורע. ושם (כח:): וערב רב ודאי אינון הוו זוהמא דאטיל נחש בחוה, ומההיא זוהמא נפק קין וקטל להבל רועה צאן דאתמר ביה 'בשגם הוא בשר', 'בשגם' זה הבל, בשגם ודאי איהו משה, וקטיל ליה, ואיהו הוה ברא בוכרא דאדם... ולבתר בעא לאהדרא ערב רב בתיובתא, לכסאה ערייתא דאבוהי [-היינו אדם הראשון], דקודשא בריך הוא מחשבה טובה מצרפה למעשה, ואמר ליה קודשא בריך הוא מגזעא בישא אנון תסתמר מנייהו, אלין אנון חובה דאדם דאמר ליה ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, אלין אנון חובה דמשה וישראל. עע"ש.

² עי' בגמ' (שבת קמז:): בשעה שבה נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן. ע"כ. ובזה"ק (ח"א נב:): בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו זוהמא דהאי חיויא, דהא כדון בטול יצר הוה מעלמא ודחו ליה מנייהו, וכדין אתאחידו באילנא דחיי... כיון דחטאו בעגל אתעבר מנייהו כל אינון דרגין ונהורין עלאין, ואתעברו מנייהו אנון חגירו מזינין דאתעטרו משמא עלאה קדישא, ואמשיכו עלייהו חיויא בישא כמלקדמין וגרמו מותא לכל עלמא. ועי' עוד בגמ' ע"ז (ה:).

הבהירות. אבל שיהיו סוגיות בהירות, באופן של שלבים וברירות, במה מוסכם, במה חלוקים, מה יסוד הנידון, שהכל יעמוד בצורה בהירה. זה נקרא עולם ברור.

כשאין עולם ברור, חוזרת קומת התערובת. וכשחוזרת התערובת, זה לא נעצר בטוב וטוב מעורבים, אלא מתפשט לעולם התחתון שבו טוב ורע מעורבים. ואז אפשר לערב עוד ועוד. זהו הערב רב שבתוכו אנו נמצאים. בעומק, עניינו של הערב רב הוא האפשרות לערב את הכל, לקחת קדושה עליונה וטומאה עליונה ולערבב יחד. זה עומק הדור שבו אנו נמצאים.

ידועים דברי הזוה"ק (זוהר חדש, רות) שבדרא בתרא רובם של בני אדם יהיו ערב רב. אין הכוונה רק לנפשות, אלא לתפיסת הדור – תפיסה של ערב רב. כל בר דעת רואה פני הדור דיין שהכל מעורב זה בזה באופן מבהיל.

בהר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו.), נעשה טוב לבד ורע לבד. בחטא העגל – מעין חטא אדם הראשון – חזרה התערובת (עי' זוה"ק ח"א נב:). הערב רב גרמו לחטא, כלומר החזירו את תפיסת התערובת. בתחילה הייתה תערובת מועטת, וככל שמתקרבים לעקבתא דמשיחא – התערובת מתגברת.

ולכן עומק עבודת הדור צריכה להיות להיפך, לחיות בעולם ברור. מצד אחד קשה מאוד, כי הכל מעורב. מצד שני, דווקא מפני שהכל מעורב כל כך, מי שיש בו מעט קדושה רואה שאין כאן בהירות, וזה מכריח אותו להיכנס לעולם ברור. כמו אדם בעת שיש מעט ערפל בעולם סובר שהוא רואה הכל ולא שם לבו שהערפל משבש מעט את ראות עיניו, אבל ביום של ערפל מוחלט הרי הוא נזהר בכל צעד, שם הוא רואה ניכחו שאינו רואה כולם.

אנחנו נמצאים בזמן ובקומת נפש של רוב אנשי הדור, שהיא תפיסה של ערב רב. ומה תפיסה הזו צריך לצמוח אור של עולם ברור. תלמיד חכם אמיתי, במה שנצרך לו, יושב ומ-

של עולם ברור. והשורש שבתורה צריך להתפשט להיקף החיים כולם, ברוב שטח החיים של רוב בני האדם, אין מגיעים אף ל'כה' של קדושה, ומיעוט דמיעוט מגיעים ל'זה הדבר', לעולם של ברירות.

ביסודי דברי רבותינו בהלכות דעות ובהסתכלות על החיים באופן ההיקפי, כל אחד במדרגתו ובדור שבו אנו נמצאים, ההסתכלות רחוקה מאוד מהמדרגה שנקראת זה הדבר. אם האדם אינו מרגיל את עצמו, כמו שנתבאר, שהעסק בדברי תורה יהיה באופן של ברירות מוחלטת, אז כשהוא מגיע לחלקים האחרים של החיים, מניין שתהיה לו אותה בהירות. אלא אם כן יש לו נטייה טבעית לברר עניין מסוים.

אבל אם הוא לומד תורה להשיג בכמות, לחדש חידושים וכדומה, והמכוון של הבהירות אינו עומד לפניו, אז קומת הנפש אינה מתרגלת לראות כל דבר ברור. וכשהוא לומד הלכות דעות לרמב"ם, דרך ה', דעת תבונות, או שאר ספרים – הוא מקבל יסודות, אבל אינו רואה עולם ברור. הוא חי בערפל, חי בערב, חי ב'כה'. וכשיסודי הדעות אינם בהירים, כל מציאות החיים שלו היא עולם של 'כה', לא עולם של 'זה'.

וכשיבוא משיח במהרה בימינו, ויהיה הגילוי של "עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה באצבעו זה ה' קיוונו לו" (תענית לא), הוא לא יוכל להצביע ולומר 'זה'. וכל כך למה, מפני שלא חי בעולם של ברירות. הוא חי ב'כה', וגם ההכרה שלו במציאות הברור – אינה בהירה.

אם אינו מתעסק כלל לברר את החיים – ודאי שהוא רחוק. אבל גם אם מתעסק לברר, אם אינו מעמיד סוגיות בבהירות – אינו חי ברור. יסודי הדעת שרבותינו הנחילו, שאצל רוב בני האדם שלא עמלו לברר, אין עולם ברור. וגם אצל מי שעמל, צריך י"ג נפות להגיע לדקות

גיע לדברי הרמב"ם הידועים בהלכות תשובה "כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו". לא כמשה ממש, כידוע מדברי ר' אלחנן בהס' פדו על החפץ חיים, אלא כתפיסה, תפיסה של חיים של עולם ברור.

ככל שנזכה, כל יחיד והכלל כולו, לצאת מן התערובת ולחיות בעולם ברור, ברירות לפנינו מן ברירות, עד מעין של אספקלריא המאירה, כך נזכה במהרה בימינו לומר: "זה ה' קיוונו לו", עולם ברור ראיתי.

לכן כל דבר, מעמיד כל חלק בפני עצמו, רואה עולם ברור. לומד חומש, עולם ברור. לומד גמרא, עולם ברור. חי בתוך הדור – מלאכת בורר, לברר את מה שקיים.

הדברים הללו היו נכונים בכל הדורות, אבל בעיקר בעקבתא דמשיחא, בו קיים כוח הערב רב, שבו מוטל עלינו לברר את הכל. וזה המ' כוון במאמר חז"ל "עתידי הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' וכל אחד ואחד מראה באצבעו זה ה' וכו'. הדרך למדרגה זו שמראה באצבעו 'זה', היא גופא משום שמי שחי בעקבתא דמ' שיחא מוכרח לברר ולהגיע למדרגת הבהירות המכונה 'זה'. מה שהיה העבודה של משה, האידנא הוא העבודה דידן.

ולכן העבודה קשה מאוד. ועל זה צריך לה-

^ה נדפס בקובץ מאמרים ואגרות ח"ב עמ' פא, ונדפס גם בביאורי אגדות ע"פ הפשט (בסו"ס קובץ הערות, סי' ז) וזה לשונו שם: כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ה ה"ב) שכל אדם ראוי להיות צדיק כמשה רבינו. ואף שהתורה העידה (דברים לד, י) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", היינו לענין נבואה ולא בצדקתו. אבל באמת הדבר פשוט מאד שאי אפשר לשום אדם להגיע למדרגתו של משה רבינו ע"ה גם בצדקתו, ואם כן דברי הרמב"ם צריכים ביאור. וזה ביאורן: מצינו בכתוב כי מרע"ה נקרא בשם עבד ה' (דברים שם ה, יהושע א א), ופירש הר"ק בריש יהושע כי גדר עבד הוא שאין קנין לעבד בלא רבו ויד עבד כיד רבו ומה שקנה עבד קנה רבו, וכזה היה מרע"ה שכל כחותיו וחושיו ודעתו היו כולן קודש לה' לבדו, ולא השתמש בהן לשום צורך אחר רק לה'. והמדה הזאת נדרשת מכל איש ישראל, כדתנן (אבות פ"ב מ"ב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והדבר הזה מוכרח מאליה, דהא כל מה שיש לו לאדם נקצב לו במדה ובמשקל לתכלית הנרצה, ולא ניתן לו שום דבר לבטלה, וא"כ ע"כ חובתו להשתמש בכל מה שניתן לו לעבודת השי"ת. וזו היא מדרגתו של מרע"ה. ואף שבודאי אפילו אם יעבוד אדם בכל כחותיו אלפי אלפים שנה לא יגיע עד קרסוליו של מרע"ה, היינו מפני שלא ניתנו לשום אדם כחו ובינתו של מרע"ה, אבל בשביל זה לא נגרע כלום מערכו של אדם פשוט, שהעני בקרבן עני יוצא ידי חובתו כמו העשיר בקרבן עשיר, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין אדם את דעתו לשמים (מנחות פ"ג מ"א). וזו היא כונת הרמב"ם שכל אדם יכול להיות צדיק כמשה רבינו, היינו שכל אדם לפי ערכו ולפי כוחותיו יכול להיות עבד ה' כמו משה רבינו לפי כחותיו.

מדור מחשבה

בלביפדיה מחשבה

ברר

אוצר האותיות

יסוד האש - ברר

סוגיות במחשבה

ברר

בלבביפדיה מחשבה

ברר

שרש הברר

בסייעתא דשמיא אנו ממשיכים את שרשי ה'ב' ר' בצירוף 'ברר' שנכפל בו הר' ובכך אנו מסיימים את צירופי ה'ב' ר'.

התבאר עד השתא בארוכה, ענינו של שורש 'בר' שהוא דבר היוצא לחוץ; ה'בר' יוצא ומתפשט ממקור ההארה הנקראת 'ברה כחמה' והוא לשון ברכה: הברכה והמשכה.

ההארה עצמה היא בבחינת אות א'-ור, המשכת ההארה מחלקת אותה לשני חלקים, בבחינת אות ב'; והתפשטות ההמשכה עושה מציאות ושורש של ריבוי, הנרמז באות ר'. זה השורש של המילה 'בר': דבר שנמשך ומתפשט ויוצא לחוץ בריבוי ובאופן של 'בר'כה. אך כאשר נוסף על ה'ריבוי' התפשטות יתירה הוא יכול לבוא למציאות שאינה של תיקון וזה שורש המילה 'רע', שאינו רע לעצמו אלא יש בו תערובת של טוב ורע.

אותיות אלו ר' ב' ע' הם שורש המילה 'תערובת', וזהו פירושה: 'ב'רכה שנמשכת ומתרבה נעשית ר' וכאשר נעשה ריבוי יתר הר' נהפך ל'רע'; כאשר נעשה 'רע' בריבוי יתר של הר' אז נצרכת מלאכת 'בורר'; זו הסוגיא שאנו עוסקים בה, ההכפלה של הר' אינה עושה רק ריבוי אלא יתור ו'רע' עד שצריכים ל'ברר' בין

הטוב לרע, ושני אופני ברר ישי: או שהדבר מבורר מעיקרא בידי שמים, או שפעלו בו את הבירור על ידי אדם עד שנתבררה התערובת; והוא ההבדל אם בורר אוכל מתוך פסולת או פסולת מתוך אוכל.

בירור בשורש יצירת האדם

"דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב (תהלים קלט ג) 'ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת' מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה. תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. כדרכי אבהו; דרבי אבהו רמי כתיב (שמואל ב כב מ) 'ותזרני חיל' וכתיב (תהלים יח לג) 'הא-ל המאזרני חיל' אמר דוד לפני הקב"ה: רבש"ע זיריתני וזרזתני" (נדה לא א).

"רע מאין באת מטיפה סרוחה" (אבות פ"ג מ"א), הגמרא בנדה מלמדת אותנו שהאדם נברא רק מהחלק הברור שבטיפה; משל לאדם שנוטל את האוכל ומניח את הפסולת, הקב"ה זורה ומבדיל בין הטוב לרע עד שהזריה נהפכת להיות זריזות ומעלה.

אדם הראשון חטא ואכל מעץ הדעת שטוב ורע מעורבים בו והוא הזווג שנקרא על שם הדעת "והאדם ידע את חוה אשתו" (בראשית ד

בורר, הבירור בין חלקי הטוב לרע הוא המשכה של פעולת הבורר שמונחת בשורש יצירתו של האדם. נפנה השתא ללמוד את מלאכת הבורר המוטלת על האדם.

ברור לך הדבר כאחותך

"ר' חייא בר אבא א"ר יונתן מהכא (משלי ז ד) 'אמור לחכמה אחותי את' אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרה ואם לאו אל תאמרה" (סנהדרין ז ב), עסק התורה צריך להיות במדרגה של "ושננתם שיהו דברי תורה מחודדים בפיו שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד" (קידושין ל א), הדברי תורה צריכים להיות ברורים בבחינת "דעת שפתי ברור מללו" (איוב לג ג) וכמו שנאמר לעתיד לבא "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה" (צפניה ג ט).

דברי התורה צריכים להיות מחודדין בפיו כמו שברור לך שאחותך אסורה לך, ויש להתבונן מפני מה דווקא איסור אחותו הוא שורש הדין והדוגמא לברירות בדברי תורה.

הגמרא בסנהדרין (נח ב) אומרת "מפני מה לא נשא אדם את בתו כדי שישא קין את אחותו שנאמר (תהלים פט ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה",

א"ר, דעת זו מעורבת בטוב ורע ולפיכך יצאה הטיפה בצורה שאינה נקיה ועל כן יצירת האדם נעשית על ידי מלאכת בורר. זה המשך דברי המשנה "דע מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת, מטפה סרוחה. ולאן אתה הולך, למקום עפר רמה ותולעה" (אבות פ"ג מ"א); פירוש המשנה כך הוא - כיון שבאת מטיפה סרוחה על כן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה.

אף על פי שהאדם נעשה מהחלק הבורר שבטיפה, בכל אופן המשנה אומרת לאדם "באת מטיפה סרוחה", כיון שהבירור אינו שלם וכבר נדבק בו 'רשימו' בלשון רבותינו מהחלק הרע, ועל כן נחשב שהאדם בא "מטיפה סרוחה".

אם שורש בריאת האדם באה מתוך מלאכת בורר, פשיטא שעבודתו כל ימי חייו לעסוק במלאכת בורר, כידוע מדברי רבותינו שמאז חטא אדם הראשון מעורב בכל דבר טוב ורע, ואף המצוות "לא נתנו אלא לצרף בהן את הבריות" (ב"ר מד א) ולעתיד לבא נאמר (דניאל יב י) "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים".

כל הפעולות שאנו עושים בהאי עלמא ומה שמתגלה באחרית הימים אינו אלא מלאכת

* ראה מה שכתב האריז"ל בשער הכוונות (ר"ה דרוש א) "והנה אם אדה"ר היה נמנע מן הזווג ביום ההוא וגם מן החטא והיה ממתיק עד ליל שבת היו כל העולמות כתקנם כמבואר ענין זה בדרושינו אצלנו בחטא אדה"ר אבל יען חטא בעצת הנחש הוא ואשתו והנחש בא על חוה והטיל בה זוהמא קודם שנזדווגו אדם וחווה ומחמת כן יצאו קין והבל אחר הזווג דאדם וחווה מעורבים טו"ר מפני הזוהמא שקדם הנחש להטיל בחוה כנראה מדברי רז"ל ומקצת מאמרי הזוהר אע"פ שיש מאמרי הזוהר אחרים דמשמע שבתח"ל היו אדם וחווה עסוקים בשמיש וראה אותם הנחש ונתאוה להם ואח"כ הטיל הזוהמא בחוה עכ"ז הסברא נוטה כדברי המאמרים הנ"ל. ולפי שחטא ואכל מעץ הדעת טו"ר עבירה גוררת עבירה וגרמה לו להזדווג ביום ה' עם אשתו שעדיין היה חול ולא המתין עד ליל שבת שהוא קדש וז"ס אכילת עץ הדעת טו"ר כי דעת הוא מלשון זווג כמו וידע אדם את חוה אשתו ואיש לא ידעה וכאלה רבים".

ב אותן הנשמות שזכו לזיהרא עלאה [כמו שכתב האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמה ז) "והטעם הוא, לפי שנודע, כי כשחטא אדם הראשון, נסתלקה ממנו זיהרא עילאה, כנזכר בזוהר בס"ת פרשת קדושים דפ"ג"] עד שנסתלקו קודם חטא עץ הדעת ועלו לשמים, הם זכו לברירות של הטיפה ושורש דתיקון, אבל כל אדם צריך לעבור בירור בין טוב לרע כיון שהוא בא מ"טיפה סרוחה".

ג ראה בהמשך מדברי הנפש החיים.

ד רב אמר לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות".

נהפכת להיות תערובת של עץ הדעת טוב ורע ועל כן בתיבת 'ערב' יש אותיות 'עב' ויש גם אותיות 'רע', כאשר הדבר מתעבה מחמת הרע זהו תערובת דקלוקל.

זה עומק איסור אחות: אחות מלשון 'איחוי' חיבור וצירוף, בדבר שהוא חד לא צריך איחוי, רק דבר שהוא נפרד צריך לחברו ולאחות אותו. הדוגמה הברורה לזה הוזכרה פעמים הרבה; כאשר אדם קורע על מת, אז על הקרובים ביותר הוא צריך לקרוע קרע שאינה מתאחה, ועל הקרובים הרחוקים יותר הוא יכול לקרוע קרע שאפשר לאחות אותו אחר כך (מועד קטן כו ב, שולחן ערוך יורה דעה סימן שמ סעיף יד-טו). לאמר, שאיחוי שייך רק בין שני דברים נפרדים שאינם אחד, ועל כן ה'אחות' שקרואה על שם ה'איחוי' באה לאחות את הקלוקל והפירוד ושמה מורה עליה שלא מתגלה בה האיחוד והחיבור דתיקון. אולם בשורש נקראת אחות, כי בשורש הם אחד, ונפרדו, ועתה נצרכים איחוי.

ה'אחות' מורה על פירוד וחילוק כמו שמצינו במאמר חז"ל שהובא לעיל, ש"לא נשא אדם הראשון את בתו כדי שישא קין את אחותו" (סנהדרין נח ב), אף על פי שתאומה יתירה נולדה עם הבל ויכלו קין והבל לשאת את אחיותיהם

אדם הראשון לא נשא את בתו כיון שהוא עשה חסד עם קין שיוכל לשאת את אחותו, 'בת' גימטריה 'ברר' כאן מונח שורש ה'בירור'.

מבואר בדברי רבותינו שחסד גימטריה ע"ב והוא מלשון עביות, כיון שהגדרת החסד היא עביות; בהסתכלות החיצונית כשראובן עושה חסד עם שמעון הוא נתן לו משהו, אבל בהגדרה הפנימית עשיית החסד מחברת את ראובן ושמעון בבחינת שוחד כמו שדורשת הגמרא (כתובות קה ב) "מאי שוחד, שהוא חד", נתינת אדם לרעהו פועלת שהם נעשים חד, מה שראובן היה קודם לכן בגבולותיו שלו עכשיו כשהוא נותן לשמעון התרחבו גבולותיו, הוא נעשה עב ומרווח יותר.

כמו כן בזכר הנותן לנקבה את הטיפה, נעשית הנקבה "כבנין רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה לקבל הולד" (רש"י בראשית ב כב), לפיכך נקרא ה'עובר' מלשון 'עביות' כיון שכל נתינה בעומק יוצרת עביות בדבר ולכן חסד בגימטריה ע"ב.

לפי זה נבין שכאשר הדבר נעשה עב מצד התיקון זה שורש החסד הגמור, כמו שידוע שהמילוי של שם הוי' דיודין הוא ע"ב והוא עצמות הדבר בטהרתו; אבל ה'עביות' דקלוקל

^ה יש שם ע"ב שבא מג' פסוקים שלפני קריעת ים סוף, כמו שכותב הרמ"ק (פרדס רמונים שכ"א פ"ה) "בשם בן ע"ב והוא מיוחס אל החסד, כי כן ביאר הקדוש רבי נחוניא כאשר נבאר בע"ה, וכו', ונקרא בשם ע"ב מפני שבו ע"ב תיבות. ויש שקוראים אותו אריה מפני שאותיותיו בחשבון ארי"ה שעולה רי"ו. ויחס ר' נחוניא שם זה אל החסד, וכו', עוד כתב רבי נחוניא שהוא שם לחסד המתחלקת לע"ב גשרים וכל גשר וגשר יש לו שם א' מאלו. וקראם גשרים משל אל מעבר מימי החסד ושם זה יוצא מפסוק ויס"ע ויב"א וי"ט שני הפסוקים כסדרן והשני ממטה למעלה". בנוסף יש שם ע"ב שהוא גימטריה של מילוי הוי' ביודין (י"ד ק"י וי"ו ק"י) כמו שכתב האריז"ל בכ"מ, לדוגמא (עץ חיים ש"ג פ"ה) "וז"ס ארבע מאות שקל כסף כי הנה הוי"ה זאת הוא במילוי יודין שהם גי' ע"ב וגי' חסד שהוא כסף כנודע ולכן הם בחי' שקל".

^י כמו שנאמר בגמרא (ב"מ פד א) "אהבה דוחקת את הבשר" שכח הנתינה שבאהבה מרחיב את האדם למקום אחר, ועל כן הוא מצמצם את עצמו כיון שבכך הוא מתעבה אצל המקבל. וראה מה שכתב במגיד דבריו ליעקב (לג) "הגם שלכאורה נראה שמה שישיראל עלו במחשבה זו היא מדת אהבה וחסד ותענוג שאהבם ומחמת אהבתם ברא את העולמות והצמצום בחי' דין הנה באמת זהו הפירוש אהבה דוחקת את הבשר שמחמת אהבה לדבר מצמצם את עצמו רק לאותו דבר".

^י "ויבן - כבנין רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה לקבל הולד כאוצר של חטים שהוא רחב מלמטה וקצר מלמעלה שלא יכביד משאו על קירותיו".

^ח עיין לעיל הערה ה.

שורש של תערובת טוב ורע עד שנהיה עביות דקלקול והוא ה"חסד" שנאמר באיסור אחות (ויקרא כ יז) "ואיש אשר יקח את אחתו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא".

איסור אחות הוא השורש של ידיעת התורה כולה בבהירות כדברי הגמרא בסנהדרין (ז ב) שהזכרנו לעיל "אמור לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרה ואם לאו אל תאמרה"; ביאור הדבר הוא על פי מה שנתבאר שהתורה שישנה בידינו השתא היא במדרגת איסור והיתר ולשון 'תורה' - לענייננו דידן - מלשון 'מותר', כיון שמאז חטא אדם הראשון הכל אסור והתורה מחדשת ומתירה לנו את מה שניתן לברר ולהתיר. אסור ומותר הוא מלשון בית האסורים, כמו שאומר התניא (ח"א פ"ט): "שזהו לשון היתר ומותר כלומר שאינו קשור ואסור בידי החיצונים שלא יוכל לחזור ולעלות לה' רק שהרשימו ממנו נשאר בגוף ועל כן צריך הגוף לחיבוט הקבר כמ"ש לקמן מה שאין כן

ואדם הראשון ישא את התאומה יתירה, בכל אופן התחסד אדם הראשון ולא נשא את בתו, ומחמת אותו החסד קם קין על הבל אחיו ויהרגהו כמו שאומר המדרש (ב"ר כב ז) "תאומה יתירה נולדה עם הבל. זה אומר: אני נוטלה, שאני בכור. וזה אומר: אני נוטלה, שנולדה עמי. ומתוך כך ויקם קין", כל המחלוקת והפירוד שהיה בין קין להבל נעשית מכח אותו 'חסד' של אדם הראשון שלא נשא את בתו; אדם הראשון מצידו עשה חסד דתיקון, שהשאיר את בתו שישארה בניו, אבל אצל בניו זה היה חסד ועביות דקלקול עד שקם קין מחמת אותה בת והרג את הבל אחיו.

קין נקרא "קינא דמסאבותא" כיון שמעורב בו טוב ורע ובמקום שהוא יברר את הדבר - 'ברר' בגימטריה 'בת' - אז דווקא עם אותה 'בת' הוא הגביר את הרע על הטוב עד שקם מחמתה על הבל אחיו ויהרגהו.

אם כן, חסד דתיקון הוא נתינה המביאה לידי עביות דתיקון, אבל חסד דקלקול נעשה בו

^ט כמו שכתוב בזהר (ח"א נד א) "רבי אלעזר אמר, בשעתא דאטיל נחש ההוא זוהמא בה בחוה, קבילת ליה, וכד אשתמש עמה אדם, אוליית תרין בנין, חד מההוא סטרא מסאבא, וחד מסטרא דאדם, והוה דמי הבל בדיוקנא דלעילא, וקין בדיוקנא דלתתא, ובגין כך אתפרשו ארתייהו דא מן דא, ודאי קין ברא דרוח מסאבא הוה, דאיהו חויא בישא, (והבל ברא דאדם) הוה, ובגין דקין אתא מסטרא דמלאך המות, קטיל ליה לאחור, דהוא בסטרא דיליה, ומניה כל מדורין בישין ומזיקין ושדין ורוחין אתיין לעלמא. אמר רבי יוסי, קין, קינא דמדורין בישין דאתו מסטרא דמסאבא לעלמא. ולבתר אייתיאו קרבנא, דא אקריב מסטרא דיליה, ודא אקריב מסטרא דיליה, הה"ד ויהי מקץ ימים, ויבא קין מפרי האדמה וגו'". ובספרא דצניעותא (סוף פ"ג) "אי אתבסמו דינין בעא עתיקא, אתא חויה על נוקבא, וקינא דזוהמא אתתקן בגווה, למעבד מדורא בישא, דכתיב 'ותהר ותלד את קין' - קינא דמדורא דרוחין בישין, ועלעולין וקטפורין אתתקן ביה". ובפרס רמונים (שי"ג פ"ג) כתב הרמ"ק "כי אם לא חטא אדה"ר היה לו כתנות אור באלף שהוא רומז לאחדות השם ויחודו. אבל כשחטא וערב קדש בחול וחול בקדש ובא נחש על חוה והטיל בה זוהמא, נתערב הקדש והוליד לקין קינא דמסאבותא והיה העולם הולך ומתקלקל והפת מתעפש ולכן נתלבש בכתנות עו"ר שהוא שבעים אומות (כמנין ע' שבעות)". וכתב בפרי עץ חיים (שער מנחה ומעריב פ"ב) "ענין הצדקה. יכוין כי את' ק' רומז בקין, קינא דמסאבותא התפשטות הנחש, והוא רגל הקוף. ובנתינת הצדקה, יכוין שהק' נעשה ה', ושיחזור התפשטות רגל הק' ולעלות למעלה ונעשית ה', ואז אין שם אחיות הקליפות".

^י ראה מה שכתב התניא (אגרת הקודש כ"ז) "אך באמת, כשתדקדק בלשון רעיא מהימנא דלעיל, ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר כו", ולא אמר "תורת איסור והיתר" או "הלכות איסור והיתר", אלא רוצה לומר, דגוף דבר האסור ודבר המותר - הוא מאילנא דטוב ורע, שהוא קליפת נוגה, כמו שכתוב בעץ חיים. וזהו לשון "אסור", שהקליפה שורה עליו ואינו יכול לעלות למעלה כדבר ה"מותר", דהיינו - שאינו קשור ואסור בקליפה, ויוכל לעלות על ידי האדם האוכלו בכוונה לה', וגם בסתם, כל אדם העובד ה' שבכוח האכילה ההיא לומד ומתפלל לה', ונמצא שנעשה אותיות התורה והתפילה העולה לה' - מכוח הנבר מהמאכל ההוא".

כולה היא במדרגת האיסור וההיתר, עד שכל עבודתינו היא במדרגת מלאכת ברר; אלו הם דברי הגמרא "אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך" אם ברור לך הדבר שאי אפשר להפריד את הטוב והרע שבו, כמו שאי אפשר להפריד את איסור אחותך ממך, אז הדבר אסור כיון שאינו ניתן להפרדה ובירור.

מי שיודע מתי הדבר אסור עד שלא שייך לברור אותו בכל אופן כמו איסור אח ואחות, בשונה מכל חיבור של זכר ונקבה שניתן להפרידם באיזה אופן - הוא זה שיודע מתי הדבר מותר וראוי לברירה והבדלה בין טוב לרע כיון שברור לו עד היכן ניתן לעשות מלאכת ברור.

ברור לך כשמש

מצינו בגמרא (סנהדרין עב א) הבחנה נוספת של חיבור שלא ניתן לפירוד עד שהוא מבורר כשמש: "תנו רבנן, (שמות כב א) 'אין לו דמים אם זרחה השמש עליו' וכי השמש עליו בלבד זרחה, אלא אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו. תניא אידך 'אם זרחה השמש עליו דמים לו' וכי השמש עליו בלבד זרחה, אלא אם ברור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו ואם

במאכלות אסורות וביאות אסורות שהן משלש קליפות הטמאות לגמרי הם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם ואין עולים משם עד כי יבא יומם ויבולע המות לנצח כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", הגדרת הדבר הוא לא שהאיסור אסור בבית האסורים, אלא שהטוב והרע מעורבים יחד בבית האסורים עד שלא ניתן לקיים בהם מצוות פדיון שבויים, אבל דבר שהתורה התירה - הרי היא מוציאה את הדבר מבית האסורים ואז יש בנו כח להבדיל ולברר את הטוב מהרע.

אם כן, כל העבודה שלנו כמו שהזכרנו בראשית הדברים - היא מלאכת ברור, זו גופא ההגדרה של מה שנקרא היתר ו'תורה'.

בלשון דקה יותר, כהגדרה כוללת יש אסור, מותר ומצוה (מלבד דברי חובת הלבבות שאין היתר ורשות שאינה מצוה או עבירה^א), אסור זה כשהטוב והרע מחוברים יחד אהדדי, מותר זה שיש לנו את הכח להבדיל את הטוב מהרע - לדחות את הרע ולהחזיר את הטוב לקדושה שזה מצוה מלשון צוותא וחיבור^ב; הטוב נפדה מבית האסורים ועל הרע נאמר (דברים יז ז) "ובערת הרע מקרבך".

זו עומק ההגדרה ששורש הכח של התורה

^א חובת הלבבות שער עבודת האלקים פ"ד "וכיון שהוא כן, כבר התברר כי כל מעשי בני אדם אינם יוצאים מן הציווי והאזהרה. וביאור זה, כי כל העושה מעשה, אם הוא מן הציוויים הוא מעשה טוב, ואם ניח מעשותו והוא יכול לעמוד בחובתו - הוא מקצר. וכן מי שעושה דבר מן האזהרות הוא חוטא, ואם ניח מעשותו הוא צדיק, כשיניחנו בעבור יראת ה'. כמו שאמר הכתוב (תהילים קט) אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו. ואם יעשה מן המעשים המותרים על דרך שווה ונכונה - הוא צדיק. כאשר אמר (שם קיב) טוב איש חונן ומלוא יכלכל דבריו במשפט. ואם יהיה מרבה ועובר די הסיפוק - הוא מקצר, מפני שהוא מביא למה שהזהיר ממנו האלוהים. ואם יקצר מדי הסיפוק עם יכולתו עליו, ותהיה כוונתו לייסר נפשו בעבודת ה' ולמשול בתאוותיו כדי להתקרב אל האלוהים או לפרוש מן העולם ולנטות אל העולם הבא - הוא צדיק, ומעשהו טוב. ואם אינו לשם שמים - הוא מקצר ומעשהו מגונה. והנה נחלקו מעשי בני אדם אל טוב ואל רע."

^ב כתב בספר דגל מחנה אפרים (קרח) "שמעתי מן אא"ז זללה"ה (הבעל שם טוב) מצוה גוררת מצוה, מצוה לשון דבקות והתחברות מלשון צוותא חדא, וזהו הפירוש, מצוה, דבקות להש"י פעם אחת גוררת מצוה היינו יותר דבקות כו'."

^ג יש איסור חפצא ויש איסור מחמת הזמן כמו אכילה ביום הכיפורים והוא בבחינת דבר שיש לו מתירין שאינו רע גמור אלא לשעתו, אבל איסור חפצא כמו טומאה נבלע באוכל אותו וזה בית האסורים שאינו ניתן.

ברירה

אחת מהסוגיות הידועות והשרשיות שיש בש"ס, זו סוגית 'יש ברירה או אין ברירה', נביא שתי דוגמאות: א] כששני בנים יורשים את אביהם וכל אחד נוטל חצי מהנכסים (מדובר שאין אחד מהם בכור) והם חולקים את השדה; אם 'יש ברירה' מתברר למפרע בשעת החלוקה שכל אחד ירש את מחצית השדה שהוא מחזיק בה השתא, אבל אם 'אין ברירה' אז בעצם כל אחד קיבל בירושה את כל השדה ושניהם נחשבים כשותפים שכעת הסכימו למכור אחד לשני את חלקו בשדה (בבא בתרא קז א).

ב] בקרבן פסח יש דין שרק מי שנמנה עליו יכול לאוכלו, המשנה דנה באשה ששנה ראשונה הולכת לבית אביה (פסחים פז א): "הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל במקום שהיא רוצה" אומרת הגמרא "שמעת מינה יש ברירה; מאי רוצה? בשעת שחיטה".

דבר שלא נתברר בשעת מעשה; כמו ביורשים שלא ברור איזה חלק ירש כל אחד מהם, או באשה שלא ברור על מי היא רוצה להימנות לפסח, המצב הראשוני הוא 'אין ברירה'. רק לאחר זמן נעשה 'ברור' כשחלקו את הירושה או כאשר החליטה האשה היכן היא רוצה לאכול: אם נגדיר שהדבר מתברר מכאן ולהבא אז אין ברירה למפרע, אבל אם נאמר שהבירור השתא מברר למפרע איזה חלק ירש כל אחד או היכן מעיקרא נמנית האשה על הפסח, אז 'יש ברירה'.

יש שני דברים שחלים למפרע: א] חכם

לאו הרגהו. קשיא סתמא אסתמא, לא קשיא כאן באב על הבן כאן בבן על האב". הגמרא קוראת לודאות שהאב מרחם על בנו, בלשון שזה 'ברור כשמש'.

וידועים דברי ר' ישראל סלנטר (אור ישראל אגרת ו): "ישנם כוחות מאירים וכהים, הכהים המה יותר חזקים ומוציאים פעולתם בהתעוררות מעט בחוזק יד, אהבת האדם לצאצאיו כהים המה, וכמעט ברוב העתים אינם נרגשים להאדם עצמו, ובהתעוררות קטנה תתלהב לאש בוערת". ובמאמר עץ פרי (ג) כתב "למשל, אם יש לו לאיש תלמיד אהוב וחביב לו ככבת עינו ויעשה טובות עמו, ויש להאיש הזה גם בן, אמנם ישנאוהו תכלית שנאה ויראה לו בפועל שנאתו אליו. והנה קרה כאשר נפל שינה על האיש הזה ועל עפעפיו תנומה, והנה אש יצא מאת ה' ותאחז בבית הבן גם בבית התלמיד ושניהם בסכנה. ונעורר פתאום את האיש להחיש לעזרה להציל מן הדליקה גם הבן וגם התלמיד, נראה כי ירוץ עד מהרה להציל בנו לראשונה. יען מה? יען בפנימיותו בטבעו קיננה האהבה לבנו השנאו לו יותר מאהבה שאוהב לתלמידו ע"י כוחותיו החיצוניים".

מקודם ראינו קשר בין אח לאחותו שאסורה לו, קשר זה אינו ניתן לפירוד. אבל הקשר ה'ברור כשמש' שיש בין אב לבן יכול להיפרד חלקית כמו שאומרת הגמרא בלשון הראשון ש'אם ברור לך כשמש שהוא אכזרי עליך ושונאך' השכם להורגו.

י' ופירש רש"י "אב הבא על הבן - במחתרת מספק אל יהרגהו בנו דודאי רחמי האב על בנו ואפילו הוא מציל ממונו לא יהרגהו הלכך דמים לו עד שידוע לך כשמש שהוא אכזרי עליך ושונאך: בן על האב - וכ"ש איניש דעלמא הרגהו מספק דודאי אדעתא דהכי אתא דאי קיימת ליה לאפיה קטיל לך עד שידוע לך כשמש שהוא רחמני עליך כאב על הבן".

לפני התחלתו; כמו 'תנאי קודם למעשה'.

יש ברירה

כל עניני הברירה יסודם מתחיל מעץ הדעת שמעורבין בו טוב ורע, כמו שאומר הנפש החיים (א) שקודם החטא היה כח הרע מחוץ לאדם, ואחר החטא שאכל מעץ הדעת נכנס כח הרע ונתערב בתוך האדם. קודם החטא הכל היה מבורר בפנימיות ורק בחיצוניות היה כח הרע הלא מבורר, אבל לאחר החטא גם בפנימיות הדבר לא מבורר, עד שצריך להוציא את הרע לחוץ - ל'בר' ונשאר מקומו ריקן ו'בור', כמו שהזכרנו בהרחבה לעיל ואז חוזר ומאיר בו אור העליון 'ברה כחמה', זה תמצית הדברים שדיברנו בשיעורים האחרונים.

עוקר את הנדר מעיקרו, כמו שאומרת הגמרא (כתובות עד ב) "תנו רבנן הלכה אצל חכם והתירה מקודשת, אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת. מה בין חכם לרופא? חכם עוקר את הנדר מעיקרו ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא".

ב) תשובה, כמו שאומרת הגמרא (יומא פו ב) "אמר ריש לקיש, גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות וכו'. איני, והאמר ריש לקיש, גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות, שנאמר (יחזקאל לג יט) "ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה", לא קשיא, כאן מאהבה כאן מיראה". העבירות על ידי התשובה נהפכים למפרע להיות כשגגות או כזכויות, זה נקרא "תשובה קדמה לעולם" (ב"ר ד"ד).

י"ו "ששה דברים קדמו לבריאת העולם. יש מהן שנבראו, ויש מהן שעלו במחשבה להבראות, וכו', רבי אבהו ברבי זעירא אמר: אף התשובה, שנאמר (תהלים צ ב) 'בטרים הרים יולדו' ואותה השעה 'תשב אנוש עד דכא' וגו'".
י"ז "מכדי כל תנאי מהיכא גמירין להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה אף כל תנאי קודם למעשה" (גיטין עה א).

י"ח "הגהה: וזה היה קודם החטא לא היה כלול אז רק מכל העולמות וכו' הקדושה לבד. ולא מכחות הרע. אבל אחר החטא נכללו ונתערבו בו גם כחות הטומאה והרע. וממילא עירב אות' ע"ז גם בהעולמות מזה הטעם שהוא כלול ומשותף מכולם והם מתעוררים ומשתנים כפי נטיית מעשיו. והוא ענין עץ הדעת טוב ורע: והענין כי קודם החטא. עם כי ודאי שהיה בעל בחירה גמור להטות עצמו לכל אשר יחפוץ להטיב או להיפך ח"ו. כי זה תכלית כוונת כלל הבריאה. וגם כי הרי אח"כ חטא. אמנם לא שהיה ענין בחירתו מחמת שכחות הרע היו כלולים בתוכו. כי הוא היה אדם ישר לגמרי כלול רק מסדרי כחות הקדושה לבד. וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומזוככים טוב גמור. בלי שום עירוב ונט' לצד ההיפך כלל. וכחות הרע היו עומדים לצד וענין בפ"ע חוץ ממנו. והיה בעל בחירה ליכנס אל כחות הרע ח"ו כמו שהאדם הוא בעל בחירה ליכנס אל תוך האש. לכן כשרצה הס"א להחטאו הוצרך. הנחש לבא מבחוץ לפתוח. לא כמו שהוא עתה שהיצר המפתה את האדם הוא בתוך האדם עצמו. ומתדמה להאדם שהוא עצמו הוא הרוצה ונמשך לעשות העון ולא שאחר חוץ ממנו מפתהו. ובחטאו שנמשך אחר פתוי הס"א. אז נתערבו הכחות הרע בתוכו ממש. וכן בהעולמות. וזהו עץ הדעת טו"ר. שנתחברו ונתערבו בתוכו ובהעולמות הטוב והרע יחד זה בתוך זה ממש. כי דעת פ"י התחברות כידוע. והענין מבואר למבין בע"ח שער קליפת נוגה פ"ב אלא שקציר שם בענין. ועיין היתב בגלגולים פ"א. וזש"ז"ל (שבת קמו א) כשבא נחש על חוה הטיל בה וזהא. ר"ל בתוכה ממש. ומאז גרם ע"ז ערבוביא גדולה במעשיו. שכל מעשי האדם המה בערבוביא והשתנות רבות מאד. פעם טוב ופעם רע. ומתהפך תמיד מטוב לרע ומרע לטוב. וגם המעשה הטוב עצמה כמעט בלתי אפשר לרוב העולם שתהיה כולה קדש וזכה ונקיה לגמרי. בלי שום נטיה לאיזה פניה ומחשבה קלה לגרמיה. וכן להיפך בהמעשה אשר לא טובה ג"כ מעורב בה לפעמים איזה מחשבה לטוב לפי דמיונו. וגם הצדיק גמור שמימיו לא עשה שום מעשה אשר לא טובה ולא שח מימיו שום שיחה קלה אשר לא טובה ח"ו. עכ"ז כמעט בלתי אפשר כלל שמעשיו הטובים עצמם כל ימי חייו. יהיו כלם בשלימות האמיתי לגמרי ולא יהיה אפי' באחת מהנה שום חסרון ופגם בלל. וזש"ה (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ר"ל ש"א שלא יהיה עכ"פ קצת חסרון במעשה הטוב עצמה שעושה. כי חטא פ"י חסרון כידוע. לכן כשמכניסין האדם למשפט לפניו ית"ש. צריך חשבונות רבים לאין שיעור. על כל הפרטי פרטים של כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל פרטי הנהגותיו. באופני נטייתם לאן היו נוטים. וזש"ה (שם) אשר עשה האלקי את האדם ישר כנ"ל והמה בחטאם בקשו חשבונות רבים. וע' זוהר אמור (ח"ג קז, א) סוף ע"א והוא מבואר שם ע"פ דברינו".

לו את ההארה של קודם החטא. כמו שאיתא בגמרא (עירובין יג ב): "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו"^י, ובמדרש (ב"ר כ יב) "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם: בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות אור" אצל רבי מאיר לא היה רע אלא ראייה מה שאצל כולם הראיה בא' נהפכה בקלקול להיות רע. ואף אשתו של רבי מאיר 'ברוריה' שמה (ברכות י ב, עבודה זרה יז ב), זה מדרגת רבי מאיר שהכל 'ברור' אצלו וסבירא ליה לרבי מאיר ש'יש ברירה' (עירובין לו א, גיטין כה ב), על כן לא קבעו הלכה כמותו כיון שלא יכלו לירד לסוף דעתו לעומק מדרגת ה'יש ברירה' המגלה את הפנימיות המבוררת שקודם לחטא.

אין ברירה

לעיל התבארו דברי הגמרא (סנהדרין ז ב) "אמור לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרה ואם לאו אל תאמרה"; שכל התפיסה שיש לנו בתורה מתחילה מאיסור, זה פריז של עץ הדעת שטוב ורע מעורבים זה בזה והוא שורש החטא, כאשר ידיעה זו נופלת במדרגה התחתונה שלו אז נאמר 'אין ברירה'. עד עכשיו הסברנו ש'אין ברירה' הוא מחמת שהדבר לא היה ברור מעיקרא והוא מתברר רק מכאן ולהבא, אבל בעומק ההגדרה של 'אין ברירה' שהוא יונק

עומק הגדרת השאלה אם 'יש ברירה' או 'אין ברירה' תלוי בעץ הדעת; בעץ החיים הכל ברור לגמרי^י, אבל בעץ הדעת יש תערובת של טוב ורע ובו מתקיים הנידון של הש"ס אם 'יש ברירה' או 'אין ברירה'.

קודם החטא, התערובת עמדה מחוץ לאדם וכאשר נתברר הדבר בחיצוניות נתגלה הפנימיות שבה הכל מבורר מעיקרא, והרי 'יש ברירה' כיון שנברר הדבר בחיצוניות ממילא נתגלה הפנימיות שמעיקרא היו הדברים ברורים בה. אבל לאחר שחטא האדם ונכנס עץ הדעת לתוכו עד שגם הפנימיות נהפכה להיות מציאות שצריכה בירור; כמו שאומר החובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) "ראוי לך לדעת כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכחות נפשך והמעורב במזג רוחך והמשתתף עמך בהנהגת חושיך הגופניים והרוחניים המושל בסודות (ס"א במדות) נפשך וצפון חובך בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות שתהיינה ברצונך", לאחר חטא עץ הדעת היצר נהפך להיות האדם בעצמו כמו שאומרת הגמרא (סוכה נב א) "ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצה"ר שצפון ועומד בלבו של אדם". בכהאי גוונא 'אין ברירה' כיון שגם כאשר הוברר הדבר בחיצוניות לא מתגלה הפנימיות שמעיקרא היתה מבוררת, כיון שהפנימיות בעצמה מעורבת ולא מבוררת.

זה עומק הנידון בש"ס אם 'יש ברירה' או 'אין ברירה'; המאן דאמר ש'יש ברירה' יש

^י במענה לשאלה, ענה הרב: כשאוכלים דבר מבורר אין הטעם שלו כפשוטו שעליו נאמר "מיום שחרב בית המקדש ניטל טעם הפירות" (סוטה פ"ט מ"ב), אלא זה טעם במדרגה שכלית שזה מדרגה העליונה של אכילת מעץ החיים שזה לא טעם גופני.
^י "א"ר אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים תנא לא ר"מ שמו אלא רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה ולא נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמו נהיר עיני חכמים בהלכה אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב (ישעיהו ל, כ) והיו עיניך רואות את מוריך" רבי מאיר היה מראה פנים על טהור טמא ועל טמא טהור, כח הברור שלו היה עמוק עמוק ומי ישורנו.

נחזור ונסכם את הדברים: יש את הסוגיא של 'יש ברירה' או 'אין ברירה' והוא הדבר שלא ניתן לברר אותו למפרע אלא מכאן ואילך, כמו האחין שירשו; בעת הירושה נחשב שכל השדה שייכת לשניהם בשווה, ובעת החלוקה למאן דאמר "אין ברירה" הרי הם כלקוחות המקנים זה לזה ואין החלוקה מבררת שמעיקרא כל אחד ירש את החלק שקיבל השתא.

השורש של 'אין ברירה' זה דבר שלא ניתן לברר אותו בעצם, כמו "אמור לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרהו ואם לאו אל תאמרהו" ואדם יכול לצרף עצמו חס ושלוס למדרגת 'אין ברירה' שהיא מדרגת האונס שעליה נאמר "לא יוכל שלחה כל ימיו" (דברים כב כט), אבל במדרגה העליונה האדם מצרף את עצמו לדבר שלא נצרך ברור מעיקרא שזה "ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם" (בראשית ג כב) זהו 'אין ברירה' מצד המדרגה העליונה, אלו הם סדר הדברים בקצרה.

זיריתני וזרזתני

למדנו שכח הברירה שנמצא בידינו השתא אינו אלא בתוך מערכת הדעת שיסוד כל התפיסה הראשונית של כל דבר היא במדרגת האיסורים.

זה ביאור דברי הגמרא (נדה לא א) "דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב (תהלים קלט ג) 'ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת' מלמד שלא נוצר

מהמקום שאי אפשר לברור את הדבר, כמו שאומרת הגמרא "אמור לחכמה אחותי את - כאחותך שהיא אסורה לך" איסור אחות אינו ניתן לברירה בעצם, זה שורש הדבר של 'אין ברירה' היונק את כחו מג' קליפות הטומאה שאי אפשר לברר אותן בהאי עלמא; מה שנדבק באיסור לא שייך לברר כמו שאומרת הגמרא (סוטה ג ב) "וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר 'ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו' ר' אליעזר אומר קשורה בו ככלב".

את האיסור הבא מהחיבור של אח ואחות לא שייך להפריד, אבל את האהבה הקיימת מתוך החיבור של אב לבנו ניתן להפריד כמו שראינו לעיל ש'אם ברור לך כשמש שהאב אכזרי - השכם להורגו'; החיבור בין זכר ונקבה גם הוא ניתן להיפרד, אבל כאשר החיבור ביניהם היה במדרגת האונס נאמר (דברים כב כט) "לא יוכל שלחה כל ימיו" ככהאי גוונא לא ניתן לברר ולהפריד ביניהם, זה הנפילה למדרגת ה'אין ברירה' התחתון.

והוא בית האסורים דקלקול שנקרא מצרים עד שאין עבד יוצא משם לעולם (רש"י שמות יח ט, מכילתא לפרשת שמות בתי מדרשות), וכן "ויוסף הורד מצרימה" (בראשית לט א) לבית האסורים; במצרים מתגלה הבחינה של איסור אחות דקלקול ועל כן כשירד אברהם אבינו למצרים הוא היה צריך לומר "אחותי היא" (בראשית כ ב) שזה שורש כל האיסורים שבתורה.

² כמו שכתב המהר"ל (תפארת ישראל לב) "ויש לומר גם כן שלכך כפה עליהם ההר כגיגית, שלא יאמרו ישראל כי יהיה חס ושלוס בטול לקבלת התורה, כי מרצונם קבלו ישראל ואפשר להפטר מדבר כזה שהרי לא נעשה בהכרח רק היה אפשר לקבל ואפשר שלא לקבל, ולכן כפה עליהם ההר כגיגית לומר שהם מוכרחים לקבל התורה, וכל דבר שהוא מוכרח ומחויב אין כאן הסרה וביטול אחר שהוא מוכרח, וכך מוכח במדרש בפסוק ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו. כשבא הקדוש ברוך הוא לתת תורה על הר סיני כפה עליהם ההר כגיגית שיקבלו תורתו, וכיון שכך הרי ישראל אנוסתו של הקדוש ברוך הוא ואצל אנוסתו כתיב ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו ולא כן אצל מפתה. מפני שמשפט האונס כפי מה שהיה המעשה, כי המאנס היה מכריח הבתולה על האישות וכל דבר שהוא מוכרח הוא מחויב, ולכן לא יוכל שלחה כפי אשר הוא עושה בעצמו האישות ההכרחי לכך לא יסור כלל. ולכן כפה השם יתברך עליהם ההר כגיגית להיות החבור הזה הכרחי, וכל זיווג וחבור הכרחי אין סלוק והסרה כמו שהוא אצל המאנס אשה".

נפל "דבר אחר זה ספר תולדות אדם העביר לפניו כל הדורות הראהו דוד חיים חקוקין לו ג' שעות אמר לפניו רבונו של עולם לא תהא תקנה לזה? אמר כך עלתה במחשבה לפני. אמר לו כמה שני חיי? אמר לו אלף שנים. אמר לו יש מתנה ברקיע? אמר לו הן. אמר לו ע' שנים משנותי יהיו למזל זה, מה עשה אדם הביא את השטר וכתב עליו שטר מתנה וחתם עליו הקב"ה ומטטרו"ן ואדם. אמר אדם רבונו של עולם יפיות זו מלכות וזמירות הללו נתונות לו במתנה ע' שנה שיחיה ויהא מזמר לפניך וזה שאמר הכתוב הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי^א."

העובר שיוצא מבית האסורים לפני הזמן לא יכול להתקיים והוא נשאר בעל כרחו באותו מקום כביכול הוא עדיין אסור בבית האסורים, אבל דוד המלך שהוא בבחינת "מלך פורץ גדר" (סנהדרין כ ב, פסחים קי א, בבא בתרא ק ב) למרות שהוא נקרא "בר נפלי" בכל אופן הוא פרץ ויצא מבית האסורים קודם זמנו והמשיך לחיות מתוך אותה ההתפרצות^ב; זה העומק

אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה. תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. כדרכי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב (שמואל ב כב מ) 'ותזרני חיל' וכתוב (תהלים יח לג) 'הא-ל המאזרני חיל' אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זיריתני וזרזתני^ג, במשך כל ימי העיבור נמצא הולד במעי אמו כמו בבית האסורים, הכל 'אסור' אצלו ועל כן "מלמדין אותו כל התורה כולה" (נדה ל ב) כיון שעל ידי לימוד התורה שהיא במדרגת ההיתר יכול הוולד לצאת מבית האסורים לאוויר העולם^ד.

הגמרא לומדת שהקב"ה זורה ומברר את הטיפה מדבריו של דוד המלך שנקרא "בר נפלי" כמו שאומרת הגמרא (סנהדרין צו ב) "אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי אמר ליה משיח. משיח בר נפלי קרית ליה? אמר ליה אין דכתיב (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סוכת דויד הנופלת^ה ובמדרש (ילקוט שמעוני בראשית מא) מצינו שדוד המלך עצמו היה בבחינת

^א אנחנו מדברים בתפיסה של ישראל ולא של עכו"ם. גם גר שנתגייר יודע את כל התורה כולה כיון שמזליהו חזי כמו שאומרת הגמרא (שבת קמו א) "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן. א"ל רב אחא ברביה דרבא לרב אשי גרים מאי א"ל אע"ג דאינהו לא הוו מזליהו הוו דכתיב (דברים כט, יד) את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו'".

^ב וכן בורה (ח"א נה א) "זה ספר תולדות אדם - לדיוקני, א"ר יצחק, אחמי קב"ה לאדם דיוקני דכל אינון דרין דייתון לעלמא, וכל חכמי עלמא ומלכי עלמא, דזמינין לקיימא עלייהו דישראל, כד מטא למחמי דוד מלכא דישראל, דאתייליד ומית, א"ל משנין דיילי אוזיף ליה ע' שנין, וגרעו מאדם ע' שנין, וסליק לון קב"ה לדוד".

^ג וכבר נאמר על פרץ שממנו יצא דוד, "ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ: זה רבה על כל הפריצים ממך יעמוד (מכה ב) עלה הפורץ לפניו וגו' רבי בשם רבנן אמרי כל הפורצים ממך עומדין שנאמר עלה הפורץ לפניו פרצו ויעברו שער ויצאו בו ויעבר מלכם לפניו וה' בראשם". ובזוהר (ח"א קפח ב) "תא חזי מה כתיב, 'ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ' - רמז הכא פריצותא קדמאה דפרץ ההוא דמית עליה, משמע דכתיב פרצת עליך, פריצותא, בגין דאצטריכת לאטרחא למרך, ובגין כך פריצותא תעביד בשאר עמין עעכו"ם, ועל דא ויקרא שמו פרץ". וכתב בספר באר מים חיים (וישב לח) "ועל כן בתחילת צמיחת מלוכת יוסף בעת בואו למצרים שהוא תחילת מלכותו שנאמר עליו מבית הסורים יצא למלך. גילגל הקב"ה גם כן התחלת צמיחת קרן מלכות בית דוד והוא שירד יהודה מאת אחיו וגו' עד שנולד בן פרצי שמשם המלך פורץ גדר לעשות לו דרך בית המלכות. ולזה אמר הכתוב ויהי בעת ההוא בעת שיוסף יצא למלך התחיל להשתלשל מלכות דוד ושלמה וכו'". וכתב בשפת אמת (וישב תרנ"ז) "וישב יעקב בארץ מגורי אביו אמרו חז"ל ביקש לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף. פי' ביקש לישב בשלוה בארץ מגורי אביו בבחי' מדת הדין להיות נתקן גם מדת הדין שנפרץ ע"י עשו כמ"ש בפרשה הקודמת מזה. אכן זה יהי מתוקן ע"י משיח בן דוד שנקרא על שם זה פרץ לתקן הפרצה מצד צפון".

תורה חדשה

השתא עיקר התפיסה היא איסור רק התורה פועלת את ה'היתר' ועל כן אין הולד יוצא ממעי אמו עד שמלמדין אותו את כל התורה כולה שעל ידה הוא נותר מבית האסורים; אבל דוד המלך שיצא קודם זמנו הרי הוא בבחינת התורה דלעתיד לבא כמו שאומר המדרש (ויק"ד יג ג) "אמר רבי אבין בר כהנא אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא, חדוש תורה מאתי תצא" היא "תורה חדשה שעתידי ליתן על ידי משיח"^{יד} שבה התפיסה הראשונה היא 'היתר' ורק בתפיסה השניה יש מציאות של איסור, ולכן בדקות כבר עכשיו ב"עקבתא דמשיחא" תפיסת העולם היא שמאיר כבר האור של משיח עד שזה משתלשל לצד הקלקול וחושבים שהכל מותר; בעומק זה האור של לעתיד לבא רק שהשתא זה נופל לקלקול.

לעיל נתבאר שאיסור גמור הוא דבר שאינו ניתן לבידור, זה ג' קליפות טמאות שאינם ניתנים לבידור ורק בימות המשיח יושלם הבירור; כיון שעכשיו אנו נמצאים במדרגה שתחילתה הוא תפיסה של איסור, יש דברים שחל עליהם מציאות של היתר ועל כן ניתן לברר אותם ויש את החלקים שנמצאים בתוך קליפות הטומאה שהם שורש האיסורים וה'היתר' לא יכול לחול עליהם. אבל בימות המשיח התפיסה מתחילה מ'היתר' ועל כן ג' קליפות הטומאה נהיות מותרות, רק שעל

של הע' שנה שקיבל דוד המלך מאדם הראשון, כמו שהתבאר לעיל (בראשית דברינו) שהא' נחלק ונעשה ב', והב' נמשך ונעשה ריבוי בבחינת ר' עד שנעשה 'רע'. דוד המלך קבל את הע' של ה'רע' בשביל לתקן אותו, שלא יהיה במדרגת רע דקלקול אלא במדרגת "ותרועת מלך בו" (במדבר כג כא) שכל העם יוצאים עמו ועל כן "דרך המלך אין לה שיעור" (סנהדרין כ ב) כיון שכולם נמצאים עם המלך, זה עומק הדבר ש"מלך פורץ גדר ואין ממחין בידו" כי רשות בידו לצאת עם כולם ללא גבול ושיעור.

זה העומק של מה שאמר דוד המלך "ארחי ורבעי זרית" הקב"ה זירז אותו עוד במעי אמו עד שהוא יצא מבית האסורים קודם זמנו, ומתוך אותו הזירוז הוא פרץ החוצה וזכה לע' שנים.

לפי זה נבין בעומק את שני זמני הגאולה "זכו אחישנה, לא זכו בעתה" (סנהדרין צח א), "בעתה" זה כמו מדרגת הולד שנולד בעתו ובזמנו, אבל אין זו מדרגת עיקר הגאולה המתראה במדרגת "מלך פורץ גדר ואין ממחין בידו" עד שהוא פורץ את בית האסורים בבחינת "אחישנה" כמו שאמר דוד המלך "זיריתי וזרזתני" כיון שמדרגת דוד המלך היא הכח לצאת קודם הזמן.

^{יד} (ילקוט שמעוני ישעיה תכט) "כיצד עתיד הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש וכל הצדיקים יושבים לפניו וכל פמליא של מעלה עומדים על רגליהם וחמה ומזלות מימינו של הקב"ה ולבנה וכוכבים משמאלו והקב"ה יושב ודורש תורה חדשה שעתידי ליתן ע"י משיח".

ומיוחד אבל אנחנו הנבראים "המון בריות לאין תכלית" (מתוך מוסף של ר"ה) וכאשר הנבראים מתאחדים עם בוראם זה נקרא איסור דתיקון, זה בית האסורים שמחבר את האין סוף והריבוי ביחד. בצד התחתון 'אסור' הוא מה שנברר מהתערובת של טוב ורע, אבל בצד העליון 'אסור' קושר ומחבר בין האין סוף לנבראים, שם אין מלאכת בורר בין טוב לרע ובין אוכל לפסולת אלא במדרגת גילוי שהדבר עומד מבורר מצד ההארה השלימה של "עץ החיים" בבחינת "ברה כחמה" (שיר השירים ו י').

ערב רב

כידוע יש ערב רב ויש ערב זעירי אלו הם שני מהלכים של תערובות: תערובת גדולה ותערובת קטנה. בלשון אחרת והיינו הך; 'ערב רב' זה תערובת שאינו ניתן לבידור בהאי

גבי זה יש מציאות של איסור¹⁶. האיסור שמתגלה לעתיד לבא הוא בבחינת "מלך אסור ברהיטים" (שיר השירים ו ז), האיסור לא בא מצד הקלקול אלא מחמת שאנו אסורים עמו. כמו שהתבאר בארוכה שיש תפיסה של 'נעילה': יש מי שנועלים בפניו את הדלת כמו שאומרת הגמרא (ברכות לב ב) "מיום שחבר בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, שנאמר (יחזקאל ד ג) 'ואתה קח לך מחבת ברזל ונתת אותה קיר ברזל בינך ובין העיר'". אבל התפיסה הפנימית של 'נעילה' היא כמו חדר ייחוד שיש שנועלים אותו כדי שלא יכנס זר בתוכו, זה נקרא 'בית האסורים' לעתיד לבא שהוא במדרגה שאנו נאסרים יחד עם הקב"ה.

שורש התיבה 'אסור' הוא 'אסר' ראשי תיבות אין סוף ריבוי; אין סוף הוא אחד יחיד

¹⁶ ראה מה שכתוב בפרי עץ חיים (שער העמידה פ"כ) "דע, כי כאשר יתחברו הב' מדות שהם צדק ומשפט, אז יאבדו כל כוחות הטומאה, ולא יהיה להם חלק במרכבה שבפנים, שהם מפסיקים עתה בינינו ובין אלהינו, שפחה כי תירש גבירתה ועבד כי ימלוך, ובאותו זמן לא תהיה תקומה לרוח הטומאה, כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, הם השרים שנכנסו, ומפסיקין השפע מן הארץ הקדושה, כי עתה הם מקבלין השפע, ומפסיקין בין אות ה' לאות וא"ו. אבל כשיתחברו עם משפט וצדק שהם ו"ה, אז לא יעבור ביניהם זה הו"ו, ואז לא יהא ביניהם תיק ו"ה, והסוד, כי בעונותינו רוח הטומאה, כמו תיק ומלבוש לב' אותיות ו"ה, והם מקבלין השפע עתה. אבל באותו זמן שיתחברו יחד, לא יהיה להם חלק באות ב' אותיות וכו'. אל תהי ת"ק ו"ה, פ"י, לא יהא להם ת"ק ו"ה, ומיד היונקים מהם למטה כרגע יאבדו, לכשיאבדו אלו למעלה, אז גם הם למטה יאבדו, כמ"ש יפקוד ה' על צבא מרום וכו', ואח"כ על מלכי אדמה וכו'. לכן אומרים ברה"ה תן כבוד לעמך ותקוה טובה לדורשך, וכל יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריקך". ובקל"ח פתחי חכמה (פתח ל) כתב הרמח"ל "והעיקר, שלפעמים נראה תיקון, וחזר לאחור, ונמצא השלמות לא נראה עדיין. אך האמת הוא, שמראש ימות עולם הגלגל סובב רק לנקודה אחת, שהוא השלמות האחרון שימצא אחר כל העינים. ולא היה השלמות, שפעל, בשום זמן ובשום פעם, אלא אדרבא, דרך הסיבוב הוא זה - להתקרב פעם אל הקלקול פעם אל התיקון, ואחר שנתקרב גם אל התיקון - חוזר לקלקול. ולא נכנס עדיין השלמות לעשות את שלו, אלא התיקון האחרון, שהוא בגאולה העתידה שתהיה במהרה הימינו, וכל הנמשך אחריה, זה יהיה גילוי השלמות והחזרת הרע לטוב. ולכן את השלמות לא יהיה קלקול כלל, כי כבר נח הגלגל מתנועתו, ונתברר האמת. משם והלאה הוא זמן העונג - להתענג באמת שנתברר. ותראה המופת בזה ברור, בכל זמן שחשבנו שהיה תיקון, שהיה השלמות פועל, או מתחיל לפעול, לא היה התיקון מגיע אלא לישראל בלבד. אך אומות העולם היו עומדים במדרס. ודברי העולם בקלקולם, מיתה היתה, טומאה היתה, יצה"ר היה. אך השלמות - רוצה לומר שלא יהיה עוד שום קלקול, והכל יהיה מתוקן. וכן תראה שלעתיד לבוא אפילו אומות העולם יתוקנו, ומקרא מלא צווח ואומר, "ביום ההוא יהיה ישראל שלישה" וכו', "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" וכו'. בבהמות - "וגר זאב עם כבש" וכו', "לא ירעו ולא ישחיתו", והמות - "בלע המות לנצח", והטומאה - "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ויצה"ר - "והסירותי את לב האבן מבשרכם". זה נקרא פעולת השלמות - שמחזיר הרע עצמו לטוב.

¹⁷ כמו שכתב בזהר (ח"ב קצא א) "אמאי קרא לון ערב רב? אלא כל חרשין דמצרים הוו, וברישון יונס וימברוס, ובשעתא דיומא הוו עבדי תדיר חרשיהו. וכל אלין חרשין עלאין הוו מסתכלי מכי נטי שמשא - משירותא דשית שעות ומחצה עד שירותא דתשע ומחצה, דהיינו 'ערב רב'בא". כל אינון חרשין זעירין - משירותא דתשע ומחצה עד פלגות ליליא. אינון עלאין דבהו הוו מסתכלי מכי נטי שמשא - דהא כדון שראן תשע מאה ותשעין וחמש דרגין למשטטא על טורי חשוך. ורוחא דלהון הוו משטטא על כל אינון חרשין (נ"א דרגין) בחרשיהו. ואלין הוו עבדי כל מה דאינון בעאן, עד דכל מצראא רחצנו דלהון באלין הוה. וקראן לון "ערב רב" בגין דאית ערב זעירא; מתשע שעות ומחצה ולתתא דא ערב זעירא. ודורי 'ערב'בא. ואל דא 'וגם ערב רב עלה אתם'."

שורש תפיסת האיסור, הופכת להיות מותרת כיון שכל דבר מוגדר כמציאות לעצמו.

כמו שהוזכר פעמים רבות שכל 'רע' נקרא כך מלשון 'רעוע' - חיבור שאינו שלם; בעומק כל כח של רע כשלעצמו הוא טוב, אבל כשהוא מצטרף למקום הלא נכון אז הוא הופך להיות 'רע'. דוגמא לדבר הוא 'חמץ', אם הוא 'רע' איך ניתן לאכלו כל השנה כולה? אלא ה'חמץ' ביסודו הוא טוב ואף יש לנו לחמי תודה ושתי הלחם שהם חמץ וקרבים בבית המקדש, כיון שיש בו ב'חמץ' גם אופן של קדושה, אבל החיבור של 'חמץ' עם 'פסח' הוא 'רעוע', צירוף לא נכון.

לעתיד לבא יתגלה ה'היתר' והצירוף הנכון של כל דבר ובכך יתבטל ה'איסור' שכלוא השתא בבית האסורים דקלקול באופן של חיבור רעוע ולא נכון, אבל כשהדברים יצורפו למקום המדויק שלהם אז הם יהיו מותרים מיניה וביה, זה האור דלעתיד לבא.

עלמא, 'ערב זעיר' שזה עירוב פורתא הוא ניתן לבירור. כל כח הבירור שניתן לנו בהאי עלמא אינו יכול לברר את ה'ערב רב' כיון שזו תערובת גדולה לא מצד הכמות בלבד אלא מהות התערובת של ה'ערב רב' היא חזקה ורבה ולכן אי אפשר לברר אותה, משא"כ התערובת שהיא זעיר ניתנת לבירור.

'דעת' הוא גימטריה 'ערב רב' כיון שמשנה רבינו הוא מדרגת הדעת והוא העלה את הערב רב עמו שהם ענפיו¹⁰, ה'ערב רב' היו שורש כל הקלקולים שהיו לישראל ואם כן אין כוחו של משה רבינו מספיק בשביל לברר את ה'ערב רב'; אבל מכח הארת משיח כמו שהוזכר - שזה עומק ההארה שמאירה אור שיסוד הדבר שהכל מותר וה'אסור' מתגלה בתפיסה העליונה שקשור ומחובר עמו יתברך שמו, מכח הארת משיח יתגלה אור שיוכל לברר את ה'ערב רב' של התערובת¹¹; לא שהוא יברר את חלקי הטוב מהרע כפשוטו, אלא יעשה מציאות שכל כח הקשר שחיבר את הטוב והרע שהוא

¹⁰ כמו שכתב האריז"ל (שער הפסוקים שמות) "ובזה תבין, למה נקראו ערב רב, וכמ"ש בזהר פרשת תשא כי יש ערב רב, וערב זעיר. והענין הוא, כי יש נשמות שהשחת זרע, מן החסדים התחתונים המתפשטים בגופא דזעיר, ויוצאים דרך יסוד הנקרא ו' זעירא, ואז אווזים בהם הקליפות, ומתערבים טוב ברע, ונקרא ערב זעירא. ואלו שבדורו של משה, היו מן הדעת העליון עצמו כנז"ל, והנה הדעת ו' ברבא, והת"ו' בינונית, והיסוד ו' זעירא. ולכן היו נקראים ערב רב, ולכן ערב רב הם בגימטריא דעת, וכו', ואמנם בחינת דור המדבר, כבר נתבאר כי הם בחי' הטוב, שהובררו מאותם נגעי בני אדם, שהם נשמות עליונות בתכלית, כי הם משרש הדעת העליון ברישא דז"א. וזהו טעם שנקראו דור דעה, בסוד הדעת. ולהיותם ענפים של משה, לכן הוצרך להיות משה הגואל שלהם. ולכן הפציר בו הקב"ה, בשבעת הימים של מראות הסנה, כנזכר במ"ד לפי שהיה מוכרח להיות על ידו, כי כלם בניו ממש, ונקראו דורו של משה. גם ז"ס פסוק (כמדבר י"א כ"ב) האנכי הריני את כל העם הזה, אם אנכי ילדתיהו, כאשר ישא האומן את היונק, וכל המזונות שלהם היו ע"י משה, כאומן את היונק, המוכרח לגדלו ולהטריפו לחם חוקו".

¹¹ וראה דברי הזהר (ח"א השמטות רנ"א, ובתנ"ח עם ביאור הגר"א כו"א) "ולנח אתגליא מה דהוה ומה דעתיד למהו ולא בעא רחמי עלייהו עד דאתא משה ובעא רחמי דעתידין הוו ישראל דלא יפקון אלא חד מעיר ושנים ממשפחה מסטרא דגבורא דהוו דיינין ואתחזרו עלמא לתוהו ובגין דבעא משה רחמין עלייהו. שמאלא דוחה ולא יפקון ביה ישראל. וימין מקרבת דאיהי ימינא מטה כלפי חסד ומשה בגין דיהב גרמיה עלייהו יחב תוקפא לדרגיה דאיהו עמודא דאמצעייתא דאיהי אורייתא דאתייהיב בימינא הה"ד מימינו אש דת למו ובגין דא פורקנא ביה תליא הה"ד לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה דאיהו משה בחשבנא וכו', ובגין דכלא תליא בימינא אמר הנביא וזרוע יי' על מי נתגלתה על מי ודאי דאתמר ביה מי ירפא לך הה"ד (שם) מ"ה אעידך מ"ה אדמה לך ואמרו לי מה שמו במ"ה ייתי זמנא ובמ"ה אסוותא הה"ד מה אשוה לך ואנחמך וגו' מי ירפא לך דמשה איהו מה שמו וביה תהא נחמתך ובגין דא כפל קב"ה שמיה משה משה חד על פורקנא קדמאה וחד על בתרייתא ובג"ד אז ישיר משה אז שר לא נאמר אלא אז ישיר". נח ניסה להחזיר את הרשעים בתשובה אבל לא אמר כמו משה "אם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" ועל כן דור המבול נמחה מעל פני האדמה במדת הדין, אבל לעתיד לבא הגאולה תהיה בימין ובחסד ויוברר הערב רב.

כיון שנשמות הגרים זה שורש התורה במדרגת ה'היתר'.

עכשיו אנו מקבלים את הגרים שמצטרפים לכנסת ישראל באופן של מלאכת בורר, הנשמות הטובות מתבררות מהקליפה של האומות, אבל בעומק הפנימי נתבאר שהמשיח הוא בן גרים ודוד המלך בא דווקא מרות שנתגיירה וזה בחינת "מלך פורץ לו גדר" המגלה ששרש כל התורה ויסודה מתחיל עם ה'היתר' וה'איסור' שבתורה אינו אלא התלת קשרים שמתקשרים דא בדא: קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא^כ (זוהר ח"ג עג א), זה בית האסורים שקושר בעבותות של אהבה את הקב"ה עם כנסת ישראל.

באופן הזה מתהפך ה'בר' שהוא מלשון 'לבר' שיוצא לחוץ ונהיה 'רב'; לא 'ערב רב' שהוא 'רב' ותערובת דקלקול אלא חוזר ונעשה אין סוף ריבוי שהוא ראשי תיבות 'אסר' כמו שהוזכר והוא עומק הציורף בבחינת בית האסורים דקדושה; הקדוש ברוך הוא ישראל ואורייתא תלת קשרים מתקשרים דא בדא.

הכח הזה נקרא "גרים" וזהו שמשיח הוא במדרגת גרים^כ, כלומר הגרים שמצטרפים לכנסת ישראל זה אותם חלקים של ריבוי שמצטרפים לע' עממין ואומות העולם, כמו שהוזכר לעיל שהריבוי הרמוז באות ר' כאשר הוא מתרבה יתר על המידה שהוא אות ע' נהיה צירוף של 'רע', אבל כאשר זה חוזר ונתקן הרי הוא נכנס לתוך כנסת ישראל ומצטרף להיות שורש של קדושה.

אצל ישראל יש יותר איסור מהיתר בתרי"ג מצוות; כיון שיש שס"ה מצוות לא תעשה שהם איסורין ורמ"ח מצוות עשה שהם בבחינת ה'היתר' ועשיה (יש גם איסור עשה). מאידך שבע מצוות בני נח שחייבים כל אומות העולם הרוב אצליהם זה היתר ולא איסור, זה האור של הגרים שהם מכניסים לכנסת ישראל וזה אורו של משיח. בתורת משה יש שס"ה לאווין, כיון ש"פני משה כפני חמה" (כבא בתרא עה א) והבירור של פני חמה הוא בשס"ה לאווין כמו שנת החמה שיש בה שס"ה ימים, השורש של זה הוא "ברור לך כאחותך שאסורה לך". אבל האור שבא מנשמות הגרים על ידי המשיח הוא תורה שתחילת תפיסתה היא ה'היתר' ושורש הגרים הם: יתרו ורות, אותיות תורה והיתר,

^כ ראה מה שכתב המהר"ל (נצח ישראל לב) "ומזה תבין הטעם שהמלך המשיח יהיה נולד מאומה אחרת, שהרי דוד ממזאבית ושלמה מעמונית. שכאשר השם יתברך רוצה להוציא הויה חדשה, אל זה צריך הרכבה מן נטיעה אחרת שאינו מן הראשונה. שאם היה זה הנטיעה הראשונה, אין כאן דבר חדש. ולפיכך כאשר השם יתברך רצה להביא זרע המשיח לעולם, היה צריך לעשות הרכבה ונטיעה חדשה. והיינו דאמרין בפרק הבא על יבמתו (יבמות סג א) "ונברכו בך כל משפחות האדמה" (בראשית יב ג), אמר הקב"ה לאברהם, שתי בריכות טובות יש לי להברוך ממך, רות המואביה ונעמה העמונית, עד כאן. וביאור ענין זה כמו שאמרנו למעלה, כי אלו דווקא נקראו 'שתי בריכות טובות', אף על גב דכמה וכמה גרים טובים נתגייירו בישראל, לא חשיב רק אלו 'שתי בריכות טובות'. שאלו ב' בריכות נברכו להוציא פרי חדש בישראל, אשר לא היה קודם. ותבין מאוד איך היו אלו ב' בריכות סבה להוציא פרי חדש, וזה כי לא היה ראוי שיבוא ענין חדש והויה חדשה לעולם כי אם על ידי האומות. וכל אשר יותר רחוק מישראל, ראוי שיהיה ממנו הויה חדשה. ולכך הויה החדשה באה מן עמון ומואב. שלא תמצא שום אומה יותר רחוקה מישראל מן עמון ומואב, שנצטוו עליהם (דברים כג ד) "לא יבואו בקהל לעולם", שלא תמצא דבר זה בשום אומה כלל. ומהם ראוי שיהיה נולד המשיח, שהיא הויה חדשה, וכל זה מפני התחדשות הויה החדשה וכו'".

^כ "דתנינן ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא - קב"ה אורייתא וישראל. וכל חד - דרגא על דרגא - סתים וגליא. קב"ה - דרגא על דרגא, סתים וגליא. אורייתא הכי נמי - סתים וגליא. ישראל הכי נמי - דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל". תרין דרגין אינון - יעקב וישראל - חד גליא וחד סתים".

סוגיות במחשבה

ברר

תנ"ך

(שם) וז"ל: "שפת לשונם עמוק וקשה להבין", עכ"ל.

ואמרו (ברכות נז ב) שרואה מקום שנעקר ממנו ע"ז אף בחו"ל לשיטת ר' שמעון בן אלעזר אומר והשב לב עובדיהם לעבדך. מפני שעתידיים להתגייר שנאמר אז אהפוך אל עמים שפה ברורה. והבן שהפיכתם משפה שאינה ברורה לשפה ברורה זהו שורש פנימיות גירותם. אולם עין ע"ז (כד א) שאין גירותם גירות שלמה לשיטת ר' אליעזר, עיי"ש. ועין רמב"ם הלכות מלכים, פרק יא הלכה ד.

וזהו בחינת אחרית הימים, מעין מ"ש (פסחים ג א) עולם ברור ראית.

ויש שאינו ברור מפני תערובת רע, ויש שאינו ברור מפני תערובת קליפת נגה. עין גר"א ספד"צ, פ"א, ד"ה ומ"ש לעיל מבשרו, וז"ל: "שאז יהפוך אל עמים שפה ברורה, שהרע של נוגה יחזור לטובה", עכ"ל ועין פסחים ג א. לשון נקיה- ודעת שפתי ברור מללו וכיון שכל הנבראים נבראו בלשה"ק כנ"ל, לכך כאשר יתגלה לשה"ק גילוי גמור, אזי יהיה שפה אחת, ואזי יהיה אחדות כל הבריאה כולה, שמו אחד, כי לשה"ק מצרפם, ודו"ק.

כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד

(צפניה ג ט)

וכתב רבינו בחיי (שמות ל יג) וז"ל: "שדרשו חז"ל (ב"ר יח ד) העולם נברא בלשה"ק, שנאמר (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת וכו', והוא הלשון שכל האומות וכל הלשונות עתידיים לחזור אליו, שנאמר כי אז אהפוך את העמים שפה ברורה וגו'", עכ"ל אולם עין אברבנאל צפניה, ג ט.

וכן היה קודם דור הפלגה, כמ"ש שפה אחת ודברים אחדים. וזהו שפת הלב, עיין צרור המור, בראשית יא א. וזהו שורש הברירות, "בר הלב" וכלשון החובות הלכבות (הקדמה) וז"ל: "בר הלב זוך המצפון", עכ"ל.

והיפך לשה"ק, הוא לשון שבדו להם אוה"ע מלבם, כמ"ש הר"ן (נדרים ד א) מלבם הערל, היפך "בר הלב". וכמ"ש במצודת ציון (צפניה, שם) וז"ל: "כלפי שקורא לשון העכו"ם עמקי שפה, כמ"ש (ישעיה לג יט) עם עמקי שפה, קורא למולם לשה"ק שפה ברורה ונקיה", עכ"ל, ועין יחזקאל ג, ה- ו. ומתחלה, עמקי- עקמי. וכפשוטו מקרא כן כמ"ש, במצודות ציון (ישעיה

ש"ס

ומלאכת ברור אחת ממלאכות שבת.

וכן אכילה עצמה מלאכת ברור יש בה כנודע. וכמ"ש בבן יהוידע (חולין מב א): "אחר שחטא אדה"ר חזרו כל הבחינות להתקלקל, שבחינת נשמות דו"א ובחינת נפשות בעלי חיים אמר שתי בחינות אלו היו מבוררים כבר, חזרו

ר' יהודה אומר עד שיכול לברר אכילה, כיצד, נותן לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו (סוכה נב ב)

ושורש אכילה יסודה ברור, כמ"ש (ברכות נח א) כמה יגיעות יגע, אדה"ר עד שמצא פת לאכול, חרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה "וברר" וכו'.

שקלים פ"ה ה"א הראשונים חרשו וזרעו וכו', בררו טחנו וכו' ואנו אין לנו מה לאכול, וזהו ברור בתורה.

לכל מנחתם, לרבות מנחת עומר ומנחת קנאות. סלקא דעתך אמינא ואכלו אותם אשר כפר בהם, ומנחת העומר להתיר אתיא, ומנחת קנאות "לברר עון" קאתיא, קמ"ל (זבחים מד ב) והיינו שסתם בירור בידים, כגון בורר ואוכל, ויש בירור ברגלים, כמ"ש (ב"ב יב א) רבים שבררו דרך לעצמן מה שבררו בררו, ויש בירור במחשבה כגון (ביצה ד א) לוקח תרנגולת ומברר במחשבתו האם עומדת לאכילה או לביצים, ויש בירור שנעשה באכילה תוך הגוף ממילא. וכן ברור חוב, עין כתובות קב, א. ויש בירור שנעשה בידי שמים וזהו מנחת סוטה, ברור עון מן שמיא. ואעפ"כ פוסל בה מחשבה, כי חטאת קרייה רחמנא. ושייריה נאכלים עין מנחות עג א. ועין רש"י מנחות ה ב, ד"ה הראוי לעבודה.

ולכן יש חידוש שבאה מנחת שעורים, מאכל בהמה (זולת קרבן העומר, כל מנחות מחיטים) כי אין לה גדר מנחה גמורה, כי אינה אלא לברר אם עשתה מעשה בהמה, ולכן דוקא קרבנה ממאכל בהמה, ועין ירושלמי חלה, פ"ג, ה"א, שאמרו מנחת סוטה חדוש הוא, וביאר בקרבן העדה, היא באה מקמח שעורים. ולהנ"ל שורש החידוש שבא לברר ספק. ואף מנחת העומר, קאתיא להתיר, ואינה מנחה גמורה, ולעולם אין מנחה גמורה משעורים, ודו"ק.

אולם לכתחילה, כל ברור ע"י עדות, אולם כשאין ברור ע"י עדות, חידשה תורה ברור ע"י שמים. וכמ"ש (גיטין כט א) דבר הברור עדות מעליתא הוא, ודו"ק היטב שמבואר שדין עדות אינו רק גזה"כ לסמוך עליו, אלא בירור גמור, ונודע חקירת הרע"א בענין זה (עי' רעק"א תשו' קלר) וכן כתב רש"י (גיטין כז ב ד"ה כגון דקאמר) וז"ל: סימן מובהק דאין עדות ברורה מזה, עכ"ל.

וירדו בעמקי הקליפות ונתערבבו עם הסיגים והקליפות טוב ברע ככתחלה קודם שהובררו. ועד נח ובניו לא היה בהם כח לברר הבעלי חיים ע"י אכילה, וכשבא נח ובניו דכתיב ביה (בראשית ו ט) איש צדיק וכו' הותר לו אכילת בעלי חיים וכו' אבל דע דאע"פ שאנחנו מבררין אותם ע"י אכילה וחוזרין להיות אבר האדם ממש, עם כל זה אין מתבררין בגמר הבירור הראוי להם, שאין האכילה בירור גמור ככל צורך מדרגתם כמו שהיה ע"י אדה"ר קודם החטא, עכ"ל עיי"ש, ועין שער המצוות שמיני ד"ה שיקוף הנפש. וספר הליקוטים בראשית א, ד"ה וסוד הענין. ועין ספר הגלגולים פרק לח. ומחברת הקודש, שער השבת, כוונת אכילה. ועין סוד ישרים, למוהרי"ח, ח"א, שאלה ד' דהאריך בענין הבירורים באכילה, עיין שם בהרחבה בסוד אכילת שבת, ועין דרך מצותיך, מצות אכילת ק"ק. וכן אכילת המן אין בה ברור פסולת.

ושורש בירור האכילה ותיקון נגלה בישראל, ושורשו יעקב לעומת עשו, יעקב בחינת בר, ועשו בחינת מוץ תבן וקש. עין זוה"ק ח"ב, קכ, ע"ב, וכנגד אכילה ותיקון בישראל, יש אכילה דעשו, "הלעיטני". ועין זוה"ק ח"ג, קעב, ב, רלד, א.

והבן יש כמה בירורים באוכל במלאכתו כנ"ל ברכות. וכניסתו לפה ע"י שלועסו מבררו, ועשו לעומת כן אינו לועס אלא בולע, "הלעיטני", וכן בירור בתוך גופו, שהאוכל נבלע באברים, והפסולת יוצא לחוץ, עין שער המצוות שמיני, הנ"ל, וכן האוכל עצמו יש בו ברור בתוך האדם, שהמושבח יותר נברר למוח, והפחות ממנו ללב, ואחרים לכבד, כנודע.

וכשם שיש ברור באכילה גשמית, אכילה חיצונית, כן יש ברור באכילה פנימית, אכילת תורה, ברור כל חלק למקומו. אולם לא ברור פסולת כפשוטו. עין שעת רצון על הזוהר, ח"א, יח ב. עי"ש מקורותיו מהאריז"ל, ועין ירושלמי

וכתב בקול מבשר (ח"ג, אכילה והרגשי המאכלים) וז"ל: "וכן לימד אותנו בפרשיסחא קה"ק הרבי ר' בונם זצ"ל, והוא בדוק ומנוסה, והעצה קלה מאד, קודם שהאדם נותן לתוך פיו שום דבר מאכל או משקה, בכל לעיסה ולעיסה יבקש מהשי"ת שלא יאונה לו ח"ו מאכל של איסור, ויקבל על עצמו בהחלטה גמורה ובלב שלם שאם ח"ו יש איזה דבר איסור בהמאכל או בהמשקה מוטב לו שיחנק בבליעתו זו, ואז מודעים לו מן השמים ע"י "הרגשה ברורה" שימנע מלבלוע אותו דבר", עכ"ל. וזו בחינה אחת לדוגמא של ברור מן השמים לכל אדם, עיי"ש.

אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרה ואם לאו לא תאמרה

(שבת קמא ב)

וביאור המהר"ל (חידושי אגדות שם) וז"ל: "פירוש שתהיה החכמה מחוברת לגמרי אליו, כי אחות מלשון אחוי וחבור. וכאשר התורה והחכמה מבורר לו לגמרי אז התורה מחוברת בו, כי הדבר מבורר לו ומחובר לו, ואם אין התורה אחותו, כלומר שאין מבורר אליו הדבר ואז אין התורה מחוברת לו ואז לא נקרא אחותו, כי אחותו נקראת על שם שהם מחוברים ביחד באחווה, וכו'. וטעם האיסור שהוא ידוע מפני כי אחותו היא עצם מעצמן ובשר מבשרך ולא כמו האב והבת אע"ג שהם בשרו הרי הם מחולקים, כי האב והתולדה מחולקים", עכ"ל. ועיין עוד בדבריו, נתיבות עולם נתיב הדין פ"ב.

והבן שאיסור על דבר שהוא עצם מעצמו, איננו ידיעה חיצונית, אלא זו ידיעה מעצם מעצמו, ודו"ק היטב. וכן ידיעה ברורה ענינה ידיעה מתוך עצמו ולא ידיעה מחוצה לו. וזהו גדר "ברור", היינו ידיעה עצמית. ועין עוד באר הגולה בבאר השישי, וז"ל: "ברור לך הדבר וקרוב" לך כאחותך", עכ"ל. עוד ביאור ביאר

הערך לנר (סנהדרין מ א) וז"ל: "יש לבאר ע"פ מה דאמרינן (מכות ה ב) אין לי אלא אחותו בת אביו ולא בת אמו וכו' עד שלא יאמר מן הדין וכו', הא למדת שאין מזהירין מן הדין, עכ"ל, ע"ש. והטעם שאין מזהירין ואין עונשין מן הדין כתב הר"ש בספר כריתות: "דלמא טעה בשכלו והק"ו אית ליה פירכא, הרי שגילה הכתוב ע"י שכתב אחותך יתירה לבת אביו ובת אמו שלא נסמוך על שכלנו. וזהו שאמר אם ברור לך הדבר כאחותך שנסמוך על הפסוק ולא על השכל אמרה ואם לאו אל תאמרה ולא תסמוך על שכלך", עכ"ל.

ובעומק היינו שבוקע ממקום שלמעלה משכלו, ודו"ק היטב. ובבן יהוידע (שבת שם) כתב וז"ל: "היתר נשואין האיש עם האשה הוא משום דאזלינן בתר רובא (שמא זינתה) אבל איסור אחותו הוא ברור דשנים יצאו מרחם אחת לעיני הכל", עכ"ל. והבן שרוב אותיות ברור, רוב-ר. אולם אינו ברור גמור, ודו"ק היטב.

וזש"כ ודקדק בערוך (ערך בר) בלשונו: "כאחותך שיצאה ממעי אמן", עכ"ל.

עוד כתב שם וז"ל: "אם ברור לך הדבר כבקר" אמרה, פירוש אם ברור לך שברור לך כבקר שהוא שעה אחת של יום, ומקור דבריו סנהדרין מ ב, ודו"ק. והינו ברור מהתחלה, ברור "בשורש", וזהו ברור, מלשון ברא, תחילת הויה, וזהו מלשון ברור משורשו.

אין לו דמים אם זרחה השמש עליו, וכי השמש עליו בלבד זרחה, אלא אם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו

(סנהדרין עד א)

וביאר רש"י (שמות כב ב) וז"ל: "כשמש הזה שהוא "שלום" בעולם", עכ"ל. כי השמש מאיר לכולם, כמ"ש וכי השמש עליו בלבד זרחה, כלומר שזורחת לכולם בשווה, וזהו בחינת

שלום, והבן. וכתב במזרחי (שמות כד ב) וז"ל: "כך שנו במכילתא, מה שמש שלום בעולם, אף זה אם ידוע הוא שבשלום עמו והרגו הרי זה חייב. אבל בפרק בן סורר ומורה תניא, אין לו דמים אם זרחה השמש עליו, ואמר ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו, ותניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים אין לו אם ברור לך הדבר כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו ואם לא תהרגהו, משמע בפירוש אם זרחה השמש עליו, אינו אלא לענין הבירור שיהיה ברור כשמש ולא לענין השלום כמו שדרשו במכילתא. וכן אמרו ג"כ בפ"ק דפסחים, לאור יקום רוצח וכו' ובליילה יהי כגנב, אי פשיטא לך כיום דאנפשות קאתי, רוצח הוא, ואי מספקא לך כלילה יהי בעינך כגנב, משמע שהמשילו הדבר לאור, שהוא זריחת השמש, אינו אלא לענין הברור, ולא לענין השלום. ויש לתמוה על רש"י ז"ל מדוע הניח הבריתות הללו שהוזכרו בתלמוד ותפס הברייטא של מכילתא, עכ"ל. ועין מהר"ל, גור אריה, שם, ובט"ז שם כתב וז"ל, דתרי הפרושים של כשמש הם אמת, דלפרוש המכילתא שהוא מורה על שלום כשמש, ממילא הבירור אינו בירור כ"כ גמור להיות ברור כתכלית הברירות, אבל לגמרתינו הוא בתכלית הברירות שהוא כשמש, עכ"ל עיי"ש. וכמ"ש, ברה כחמה, לשון ברה, ברור.

וביאור ברור כשמש, כתב במאירי (סנהדרין עו א) וז"ל: "ברור לך כשמש, שברור ונראה לכל, עכ"ל". ונראה שנראה לכל, הוא בחינת שלום, וברור לא בחינת ברירות.

ודע שבסנהדרין נ ב, אמרו ברור כבקר, והכא אמרו כשמש. ולכאורה הם שני זמנים, בקר תחילת זריחת השמש, ושמש היא עיקר תוקפו וברורו בצהרים. אולם במאירי (שם נ ב) חיברם.

וז"ל הבאר שבע (סוטה נא א): "ודבר זה ברור לבעלי העינים כשמש בחצי השמים", עכ"ל. וכן

הוא בפני יהושע כתובות יד א, ועוד רבותינו.

רשב"י אומר, ח"ו שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפּי זרעו, אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו, שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד (שבת קלט א)

ואמרו (ב"ב קמו א) יו"ט של עצרת ברור, סימן יפה לכל השנה כולה.

וכתב בשפתי כהן (בראשית א, א) וז"ל: "ובדעת אפו יאכל לחם, לחמה של תורה, שאין הלכה ברורה אלא ע"י ק"ו, בחומר ובלבנים (כדברי הוזה"ק) עד שתתלבן ההלכה וכו'", עכ"ל וזו עבודת האדמה ברוחניות.

ואדום משורש אדמה. וכתב בחת"ס (במדבר כ ט) וז"ל: "אדום ר"ת אין דורש ואין מבקש. ומשום כך ישוטטו לבקש דבר ה' זו הלכה ברורה ולא ימצאו", עכ"ל. וכנ"ל שנפל באדמה לאדמימות דקלקול, קליפת עשו-אדום.

וכבר כתב המהר"ל (עי' תפא"י פנ"ו), שכשם שיש גלות לישראל, כן יש גלות לתורה, וכמ"ש דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. וז"ש לא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה "במקום אחד". ועין חת"ס (תורת משה בראשית כד ט), והוא בחינת קללת קין, נע ונד תהיה בארץ, שורש הגלות. אולם קודם החטא, היה הכל ברור ובמקום אחד. עין תורת משה לחת"ס, ויקרא כו ד. ועין תורה תמימה, דברים כח מט אות מג.

אולם רש"י על אתר פירש וז"ל: "הלכה ברורה- בטעמים שלא יהא בה מחלוקת", עכ"ל וזהו פיזור באותו מקום, מחלוקת. והבן שיש פיזור של ספק ויש פיזור של מחלוקת. ועין העמק שאלה, על שאלות דרב אחאי גאון, קדמת העמק, סימן א. ועין תנא דבי אליהו זוטא, פרק טז. אולם בתיקון כתב הר"ח (חגיגה ג ב) וז"ל: "עשה אזנך כאפרכסת וקני לב לשמוע

וכן מעשי האדם נבררים אלו עולים לעילא, ואלו נדחים לתתא. וכתב בסודי רזיא (אות ג, ה) וז"ל: "כשישראל מתפללים בכוונת לבם, סנדלפון בורר תיבות הבאות מן הלב ומתקן הכתר", עכ"ל. ומעין כך נעשה עם כל מעשי האדם.

וכשם שהוא ית"ש בנה עולמות והחריבן, ולכן חלקי הטוב מתוך החורבן, ומהם חזר ובנה עולם חדש, וזהו מלאכת בורר על המאציל עין עמק המלך, ש"ו, פרק נז. ולשם, חלק הביאורים, שער העקודים, פ"ה, אות ז, ועוד רבות ענין זה בדברי רבותינו. כן עבודת האדם, הוי דומה לו, לברור כל חייו אוכל מתוך פסולת, ולהשליך ולדחות את הפסולת.

וכך הוא צורת יצירת האדם, כמ"ש בעמק המלך (שער יד, פ"ט) ז"ל: "היה בורר אוכל מתוך פסולת, והעלה האוכל והטוב למעלה (ומזה נוצר הולד), עם כל זאת לא היה ברור מושלם, עד אחר פתיחת רחמה של אמא, שיצאו מיד ערוכים כביכול עם הולד", עכ"ל.

**ר' אליעזר בן תדאי סבר אין ברירה
ורבנן סברי יש ברירה, עיי"ש. וכן
במקומות רבים בש"ס דנו ונחלקים
אם יש ברירה אם לאו (עירובין עא ב)**

וגדר יש ברירה, אמרו (שם, פב, א): "יש ברירה- תיגלאי מילתא "למפרע", והיינו שהוברר הדבר למפרע, ולא רק מכאן ולהבא. וכלשון הרשב"א (נדרים עד א) גילוי וברירה למפרע, עין שם כל דבריו. ולדינא קי"ל בדרבנן יש ברירה. אולם בגט בעי מבורר בשעת כתיבה, עין תוס' גיטין כד ב, ד"ה לאינו. ועין חת"ס גיטין מא א ד"ה אלא, שה"ה לענין שחרור, ויש אופנים שלכו"ע יש ברירה, עין שאג"א, סימן צ"ב.

וביאור יש ברירה, כתב בשערי יושר (ש"ג, פרק כג אות תק"ב) וז"ל: "למ"ד יש ברירה שהוא כבירור למפרע שכן רצונו למפרע מעיקרא,

אלו ואלו שכולן מתבררין לך באיזה מהן הלכה ברורה, שאע"פ שנראין כמו חולקין, חוזרין נמנין, אמרין ומסכימין בסוף, כדכתיב את והב בסופה", עכ"ל, ועין תוס' רי"ד שבת על אתר, ד"ה שלא תמצא הלכה ברורה ועין חת"ס גיטין, ב א. וכתב במהר"ל (סנהדרין כד א) וז"ל: "התלמוד שבבל שיש בו רוב פלפול, בשביל כן אין הלכה ברורה בה, כי תמיד יש לפלפל ולהקשות עד שאין הדבר ברור כ"כ, ולפיכך אמר במחשכים הושיבני כמתי עולם", עכ"ל.

וכתב בקהלת יעקב (ערך קושיא) וז"ל: "הלכה ברורה- ברורה דווקא ברורה ונקיה, שלא יהיה הקליפות סובבים אותו, ולא יהיה קושיא", עכ"ל ועין פירוש המצות לרמח"ל, מצוה ח'.

**ת"ר היו לפניו מיני אוכלין בורר
ואוכל וכו' (שבת עד א)**

והותר ברירור אוכל מתוך פסולת (ביד ומיד).

ושורש איסור בורר מתוך אוכל בשבת, עין שער ההקדמות נ"ה, ע"ב ד"ה ועתה נבאר ענין איסור בורר בשבת. וכתב בשער הליקוטים (דברים כה) וז"ל: "הטעם שאין בוררין אוכל מתוך פסולת ביום השבת, כי ביום השבת ברירור מתוך פסולת, שהיו הז' מלכים (מלכי אדום, שורש כל הפסולת) כי הכל הוא אוכל גמור", עכ"ל עיי"ש. וכן שבעצם כאן שבורר מחדש שיש כאן פסולת, וזהו שורש האיסור, וזש"כ, וז"ל: "בורר גורם להוריד כוחות עליונים למטה כמו בחול", עכ"ל. והינו שמחדש "פסולת", ועי"ז כיון שזה פסולת, גורם להורידים למטה, ודו"ק ועין שמן ששון, על העץ חיים, שער המלכים, פ"ז, אות י"א. ודו"ק בדבריהם, שביארנו את שורש האיסור, ויש לו כמה ענפים, ואכמ"ל. והבן מאוד מאוד, שכל צורת הבריאה, יסודה פעולה ברירה, שנברא שורש הרקע ועלינו לברור אוכל מתוך פסולת, ולהעלות חלקי הטוב, ולסלק ולדחות חלקי הרע ועין זוה"ק, ח"ג, רמז א.

עומד לכך, וגם כפי שגלוי קמי שמיא שחל
הדין כבר בפועל וכו', עיי"ש. אולם עי"ש שער
ג' (פרק כג, אות תקכח) וז"ל: "וגם למ"ד יש ברירה,
הוא רק על בירור החלוקה משעת חלוקה, הינו
דהובר למפרע בהשעה שיבוא הדבר לידי
חלוקה שיטול זה חפץ זה ומי חפץ זה, אבל
לא אמרינן הובר הדבר למפרע שכבר חלקו,
אלא דשם זמן החלוקה הם משותפים, ויש לכל
אחד חצי שאינו מסוים בכל הדבר וכו' וגם קמי
שמיא לא אתגלאי לסיים חלק כל אחד קודם
חלוקה", עכ"ל. ודו"ק היטב בין דיני חלות
לעצמם לדיני קנין, ובעומק חלוקת זו תלויה
בידיעה ובחירה, שבבחינת ידיעה, יש ברירה,
ובבחינת בחירה אין ברירה ודו"ק היטב היטב.
ולדינא, יש ברירה, הינו הארת הידיעה לתוך
הבחירה, ולא הארת ידיעה כשלעצמה.

אף שהאדם בעצמו לא עלתה במחשבתו
מעיקרא כל ענין ההתבררות הנזכר, אבל
לכה"פ בעינן שלא תהיה הברירה של עכשיו
סתירה לדמעיקרא בכדי שנוכל לומר אילו
היה עלה על מחשבתו מעיקרא על ענין זה
היתה דעתו מסכמת על אופן הסכמתו עכשיו",
עכ"ל עי"ש אריכות דבריו. ולפ"ז יש ברירה
הוא כלפי שמיא, ודו"ק.

עוד כתב בשערי יושר (שם, שער ז, פרק יח אות
ת"ח) וז"ל: "עיקר היסוד בדין ברירה, דמ"ד יש
ברירה סובר דאמרינן שכבר היה עומד לכך
ומ"ד אין ברירה סובר, כיון שלא היה מעיקרא
בעולם שום סיבה לחלות הדין, א"א לומר
עכשיו שכבר חל למפרע והבירור של עכשיו
אינו מועיל כלום כיון שעלינו לומר שכבר חל
מעיקרא", עכ"ל וכתב שם (אות תטו) וז"ל: "ורק
למ"ד יש ברירה דאמרינן דמתחלה כבר היה

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-ר

ב-ר

פרוד ע"י תערובת במקום אחד ועי"ז נפרדו חלקיו. תערובת, ערב, רב-ע. וזהו בהרת דקלקול, בר - הת, מראה חמה עמוקה מן הצל, תערובת של אור וחשך, אור וצל דקלקול. וזהו בער, אש בוערת, מחד יש בה אור, אולם מאידך נעשה אפר, פרוד.

והבן שבחינת פירוד גמור, הוא בחינת גלות לד' כנפות הארץ כנ"ל, וזה בחינת נבוכדראצר, נבזראדן והדומים להם שיש בהם אותיות בר, שורש לגלות. משא"כ בחינת תערובת הוא בחינת סנחריב שכלל את האומות יחדיו וערבבם. ונקרא כן כמ"ש חז"ל שסיחתו ריב. כי יש כח דיבור באדם, דבר, ד-בר. וכאשר זה דיבור עליון הוא בבחינת "פתח פיך ויאירו דבריך", בחינת ברירות, וזהו הדיבור שמוציא פרי המחשבה והרצון לבר, לחוץ, וע"ד כלל לזולתו. אולם בדיבור יש תערובת של כ"ב אותיות. וכאשר נופל לקלקול נעשה עירוב דקלקול בחינת סנחריב, שסיחתו שיחה - דיבור של ריב. וכל זאת מכח דעת המתגלה בפה, דעת-ערוב דקלקול. כן מכת ברד, בר - ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. וכן מכת ברד, בר - ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. והנה כתיב "דבר מלך שלטון", מכח הדיבור שולט על אלו שלבר ממנו. ושם נעשה שורש הריב, חלוקת המלוכה, בין ירבעם ורחבעם שיש בשמותם אותיות רב.

והנה כאשר מתגלה בחינת קלקול נעשה ריב, בשורשו הוא בחינת שרב, ש-רב, ריבוי הארה מעל גבולות הכלי. אולם כאשר זו הארה דתיוקן הוא בחינת אברהם, בר-אהם, שנאמר עליו מי האיר ממזרח צדק" ועל הארת חמה דתיוקן נאמר כצאת השמש בגבורתו, גבר, ג-בר. אור מבורר, ויציאה לחוץ בשלמות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טבור, ירבעם, רחבעם, דרבן, חברון, נבוכדראצר, מכבר, נבזראדן, סנחריב, עכבר, קרבן, רגב, בחר, אביר, אביתר, אבנר, אבר, אברהם, ברכה, עבר, חרב, קבר, ארבה, ארבע, רעב, שבר, חבר, באר, בור, בכור, ברית, בקר, ברד, ברח, בשר, גבר, גיבור, כגר, דביר, דבר, דיבור, בהיר, בחור, בחירה, חרבה, בכורים, בלאשצר, עבר, עבירה, עיבור, בעור, בער, בצר, בר, קרב, ברה, ברור, ברזל, רבקה, רחוב, בריה, ברי, ריב, ריגוע, ברק, בתר, גביר, דבורה, כרובים, מבצר, מבשר, עברי, ערב, ערבה, ערבון, קרב, רחב, ארב, בישר, מדבר, עורב, זרובבל, צבר, רכב, כביר, מערב, ראובן, רבבה, רבע, רהב, רקב, חורב, חרובנא, שרב, שרביט, בהרת, בירה, בסר, בריא, ברוש, בריח, ברך.

ברית, בר-ית. וברית היינו חיבור מבורר, בר לשון ברור, בהיר, בהרת, בחינת בריא, כי הבריא כולו מבורר. מעצי ברוש, בר - וש, חזקים וחיבורם מבורר. וחיבור חזק נגלה בברזל, בר - זל. והוא בחינת - בחור, בר - וח, לשון ברירות, מובחר. וכן בכור, בר - כו, יש בו דין יכיר, ברירות. וזהו בבחינת נפש. ובבחינת מקום זהו בירה, בר - יה, בית מבורר ומובחר. ובבחינת זמן, זהו בקר, בר - ק. ומקום הברית, אות ברית קודש במקום רגליו של אדם, הנקראים "לבר מגופא", כנודע, לחוץ. בר-חוץ. בחינת ברה, בר - ח, בר - חוץ. ותחילתו של אות ברית קדש בטבור כנודע. טבור, טו-בר. ושם נתגלה כח ההתפשטות וההרחבה באדם, הנקרא ברכה מלשון הברכה, המשכה. ברך-בר-ד. וכאשר המשכה זו טהורה, אזי זהו בבחינת "אור זרוע לצדיק", "ברה כחמה", ברה לשון ברור. וזהו ברר, בר-ק. כי התערובת יוצרת החשכה, והברירות אורה. ובשורש הוא אור ובהתפשטותו מים (בחינת אמ"ר, אור, מים, רקיע). וזהו באר. לשון ביאור, ברור אור, ולשון באר מים. באר, בר-א. וכן בור מים, בור, בר-ו. ואזי מטיפה זו נעשה עובר במעי אמו, עובר, עו-בר. והולד הנולד בראשונה נקרא בכור, בר-כו. ועיקר גילוי זה נמצא אצל רחל - יוסף, בשורש, והתפשטותה של רחל - בלהה, ר"ת ב"ר. (והשורש ברכה, בר-קה) וכן אצל ראובן שהיה בכור. ראובן בר-און. ופעמים טיפה זו אינה נקלטת באם ונעשית טיפה מסרחת, רקבון, רקב, בר-ק, היפך ברור. וכן אצל כל אדם בסופו שבא אל מקום קבורתו, קבר, בר-ק. וזהו בחינת בסר, בר - ס, היפך הבר, ברור, ישנו סיתום. בר - סתום.

והבן שבפנימיות הכל מאוחד, וכאשר יוצא לבר, לחוץ, נעשה ריבוי. וזהו בר-רב, לשון ריבוי, וזהו לשון רבבה, מנין ריבוי הגמור. וכן פירות המחוברים לקרקע, סדנא דארעא חד הוא, ומחבר כל הפירות, וכאשר נבצרים, נעשה ריבוי, בצר, בר - צ. וכאשר ח"ו מתגלה ניצוץ הרע שבו, נעשה מכך ריב, רב-י. והוא בחינת עבירה, רב-עיה. וכח המפריד נקרא חרב (היפך חבר, חיבור), רב-ח. וכאשר זהו בתיקון זהו חבר, בוחר בטוב ומפריד הרע. והבן שיש בחינת פירוד גמור, והוא בחינת שבר, ש-בר. ועיקרו התפזרות לארבע כנפות הארץ, ארבע, רב-אע. והיפוכו חבר, ח-בר, שמחבר כל החלקים, והוא מקום קבורת האבות, חברון. וכן בריח, בר-חי, שמבריח מן הקצה אל הקצה ומחבר כל הנפרדים. והוא בחינת צבר, בר-צ. ויש בחינת

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה

ברר

מילון ערכים בקבלה

ברר

אוצר האותיות

בירר ג' אותיות מן הפשוטות

בלבניפדיה קבלה

ברר

פשוטות, לפי שאלו האותיות נחות וקלות מכל שאר האותיות, שהן יוצאות מן הפה בלא עמל ובלא יגיעה, כלומר, אותיות אלו מגידות שברא הבורא עולמו בלא עמל ובלא יגיעה, "עכ"ל.

שערות

שער. וכתוב (דה"א ט כב) כלם הברורים לשוערים בספים וגו'.

אזן

אמרו, (פתרון תורה דברים) שישמע להם דברים ברורים.

חוטם

בחוטם נעשה ברור בין חוטם ימין שמהותו אך אפים, לחוטם שמאל שמהותו חרון אף. וכתב בקול ברמה (אות קלג) וז"ל: "דהא שם מ"ה החדש, בירר כל הזו"ן והקדושה, ו"נתבסמו" כל הדינים, "עכ"ל. והיינו שנמתק מחוטם שמאל לחוטם ימין, והבן.

פה

השיניים שבפה מבררים המאכל. וכתב בחסד לאברהם (מעין ד' נהר כ"ז) וז"ל: "שכוונות האכילה היא ברור הקדושה, "עכ"ל. ואמרו (סוכה מב ב): "עד שיכול לברר אכילה, כיצד, נותנין לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו". ועיין רמח"ל קיצור הכוונות, ענין האכילה וכוונותיה. ועין ב"ב (כט א) ז"ל ברור אכילתך, אכילת הקרקע.

ועוד. כתיב (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כללם בשם ה', וכתב (איוב לג א): "ישר לבי אמרי ודעת שפתי ברור מללו". וכתב במצודת דוד (משלי טז י) וז"ל: "קסם אמרי המלך ברורים, כאלו היה קסם על שפתיו", "עכ"ל. וכתבו התוס' (סנהדרין כג ב) וז"ל: "אמרו לו ב"ד ברר דברך, "עכ"ל.

אור א"ס

אור א"ס הוא עולם "ברור", אי"צ בו ברירה. ורק במקום תערובת נצרך לברר. ועוד. כתב במלבי"ם (וארא ט ו) וז"ל: "ברר להם שא"צ לאמצעים, כי הוא עצמו המשגיח והעושה, "עכ"ל. והינו שאין צריך לבר, לחוץ, אלא הוא עצמו עושה כן. וברר מלשון לבר, לחוץ, והבן.

צמצום

חלל. ברר, מלשון בר- לחוץ. שמה שבורר מוציא לחוץ. ונשאר מקום חלל ריקני. וכתב הרד"ק (ירמיהו נא יא) וז"ל: "הברו- מן ברר, כמו חץ ברור הוא, והוא לשון מריקה וברירה, וליבון, "עכ"ל.

קו

קו, גימט' דבק. וכתב בעבודת הקודש (ח"ג פרק ג), וז"ל: "ולרחמיו על ישראל, ברר להם המנה היפה והחלק הטוב, הוא הדביקות בשמו, שהוא החיים האמיתיים, "עכ"ל.

עיגולים

גלות שורשה בעיגולים. ואמרו (שבת קלט א) מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו, הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד. ועוד. ביצה עגולה. ואמרו (ביצה ו א): "כגון שלקחה סתם, נשחטה הובררה דלאכילה עומדת, לא נשחטה הובררה דלגדל ביצים עומדת".

יושר

ג' קוים, ובאותיות, זהו אותיות אמ"ש. ובשם הו"ה אותיות יה"ו, וכמ"ש בספ"י (פ"א) עין גר"א שם. בירר שלש פשוטות, וקבעם בשמו הגדול, יו"ד ה"א ו"ו וכו'. ופירש הר"י ברצלוני שם וז"ל: "ופירש ברר, מלשון משל ודמיון, כאדם הבורר דבר המשובח או דבר שרצונו בו, כן ברר הבורא שלש פשוטות מ"ב, וכו'. ופירוש ברר ג'

עינים שבירה

כילוי. וכתב הרד"ק (יחזקאל כ לח) וז"ל: "וברותי- שרשו ברר, ר"ל אברור מכם המורדים והפושעים לכלותם במדבר", עכ"ל.

ועוד. מיתה. ואמרו (פסחים עה א) ברור לו מיתה יפה.

ובתיקון אמרו (פסחים ג א) "עולם ברור ראית". היפך עולם התהו שהסיגים מעורבים בהם ואינו ברור, אלא תערובת. ועין ערך קטן דעת.

עתיק

עתיק תחילת עולם התיקון. ונקרא כן מלשון העתקה, שברר והעתיק. חלקי ב"ן מן השבירה, וצרפם לחלקי מ"ה שברר, כמבואר בהרחבה בעץ חיים. וכלשון העמק המלך (ש"ו, פרק לג) וז"ל: "הקב"ה בירר האורות, אוכל מתוך הפסולת, והטוב מן הרע, וברר הטוב לעצמו, ובזה היה מתוקן כלילת השבע מלכין של עולם האצילות", עכ"ל. וכתב בעץ חיים (שער י', פ"ב מ"ה) וז"ל: "כאשר יצא זה האור החדש, שם מ"ה דאלפין בירר הנקודות דס"ג שבהם היתה שבירה מה שיוכל לברר מהם ונשתתפו עמו וכו', ועי"ש שער י"ב, פ"א, מ"ת. ושם פ"ב, מ"ת. ושער י"ד, פ"ג, מ"ת. ושער י"ז, פ"ג, מ"ב.

אריך

אורך, אור-ך. ואמרו (פטרון תורה) חדרי סתרים לפניו ברורים, כמ"ש אין חשך ואין צלמות וגו'.

אבא

כתיב (במדבר א יז) ויתילדו למשפחותם לבית אבותם, ופירש המלבי"ם שם וז"ל: "שכל אחד ברר את יחושו. והתחילו משפחות התחתונות, ועלו למעלה עד בית אבותם, ולכך אמר למשפחותם לבית אבותם. וכן אב נאמן לומר זה בני בכורי, ברור. ואמרו (בכורות נג א) מה בנך הברור לך", וכו'.

דכתיב (דה"א ז מ): "כל אלה בני אשר ראשי בתי אבות ברורים גבורי חילים", וגו'. וכתב המלבי"ם (תהלים ב יב) וז"ל: "נשקו בר- בר הוא הנשיא המבורר והנבחר, כמו ראשי בית האבות ברורים, ויונתן ושאר הברורים (דה"א טז)", עכ"ל.

אמא

מדרגת בריאה, כנודע. וכתב בהכתב והקבלה (קרח טז ל) וז"ל: "מלת ברא שהוא ג"כ מענין ברר", עכ"ל.

ועוד. תחלת בירור ז"א, הוא בעיבור במעי אמא. עין עץ חיים, שער כ"ד, פ"א, מ"ק, וז"ל (שם, שער מ"ב, פ"ב): "ודע, שאחר שהוברר חלק העתיק לגמרי, אז התחיל הוא לברר את חלק הא"א, ואחר שהוברר חלק א"א לבדו, אז בירר חלק או"א, ואחר שהוברר חלק או"א אז התחיל לברר חלקי זו"ן, וכל זה ע"י זיווגים ועיבורים, שאותם הניצוצין המבוררים עולים ממקום נפילתן עד למעלה ונכנסים בבטן הנוק' ושוהים שם זמן העיבור ונמתקים שם ונעשים שם בחינת פרצוף, ואחר שנתברר האצילות כולו, אז מתחיל בירור עתיק דבריאה" וכו' עי"ש. ועין שמן זית זך, סימן ה'.

ז"א

שש. ואמרו (ילק"ש, בהעלותך תשל"ז) שבשעה שא"ל הקב"ה למשה, אספה לי שבעים איש וגו', אמר משה כיצד אעשה, אברור מכל שכט ושכט ששה וכו'.

י"ב גבול אלכסון, ואמרו (ילק"ש תהלים תתפ"ה) ברא שבטים וברר לו אחד מהם (לוי) שנאמר ובחור אותו מכל שבטי ישראל. וכן בדגים ברר לויתן כמ"ש, לוי- לויתן.

וכתיב (נחמיה ה יח) ואשר היה נעשה ליום אחד שור אחד צאן שש ברורות וצפרים נעשו לי.

ועוד. מדות. ושורשם בז"א כנודע, הן מדות הנפש, והן מדות בעולם. ועין ביצה (כט א) ברורי המדות.

נוק'

ברר גימט' בת.

ועוד. סוטה. ואמרו (סוטה ז ב) אומרים לה, "בתי", אם ברור לך הדבר שטהורה את, עמדי על "בורייך" (לשון ברור וחזק) ושתי. ואמרו (זבחים צ א) מנחת סוטה קדמה, שכן באה "לברר" עון.

כתר

אַלף- אַלף. ואמרו (ילק"ש, תהלים, תתפ"ח) ברא בהמות, וברר לו אחד מהן, זו בהמות בהררי

ואמרו (ב"ב קמ"א) ויו"ט של עצרת ברור זרעו חטים וכו', לא ברור ברור ממש, ולא כלול כלול ממש, אלא אפילו כלול ורוח צפונית מנשבתו, זה הוא ברור.

וכתב רמ"מ משקלוב (ביאור הזוהר, דף קע"א) וז"ל: "ר"ע הקדוש שממנו כל התורה שבע"פ, והוא דיבר בסוד תערוכת, גימט' אהי"ה, י"ה, יה"ו, א"ל, אלקי"ם, הוי"ה, צבאות, שד"י, אדנ"י, שמהן שאינן נמחקים", עכ"ל.

חסד

אברהם, ואמרו (ב"ר לך לך מד כא) אברהם ברר לו את המלכיות, וי"א את הגיהנם. ועוד. היפך מים עכורים, מים ברורים. פרד"א, פרק מט.

ועוד. חו"ג, ידים. ואמרו (תענית כג א) במעשה ידיך הברורים.

גבורה

גבורה, אותיות בר- גוה. כי בסם הברור נעשה ע"י הגבורה, כי נצרך לכך תוקף וכו'. ועיקר מה שנצרך ברור, הוא מלכי הגבורה שמתו, ונפלו הני צוצות לקליפות, כנודע. ועיקר הברור ע"י גבורה דעתיק המולבשת במוחא סתימאה דא"א, עיין שער מאמרי רשב"י, פקודי ד"ה ועתה אבאר לך. ולכך כל הברורים במחשבה (עין ערך קטן חכמה) כי הוא ע"י גבורה דעתיק שבתוך חכמה סתימאה דא"א, והבן.

תפארת

ישראל. ואמרו (ילק"ש תהלים רמז תתפ"ח) ברא אומות, ברר לו אחת מהן, שנאמר ובך בחר ה' אלהיך. ועין זוה"ק (האזינו רצח ע"ב) קב"ה ברר לון לממנן תריסין על שאר אמין, ואנן מה כתיב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. ועין עוד שם, ח"א קסה, ע"ב. וח"ב יג ע"א.

ועוד. שמש. לשון חז"ל, ברורים "כשמש". וכמ"ש (סנהדרין עב ב) אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו, עיי"ש.

ועוד. כתב. ואמרו (ב"מ כ א) מאי שטרי ברורין, הכא תרגמו שטרי טענתא, ור' ירמיה אמר זה ברור לו אחד וזה ברור לו אחד.

אלף, כי לי כל חייתו יער במות בהררי אלף, ולתתא יש בירור בבהמות, וכמ"ש בחדס לאברהם (מעין ד, נהר כ"ז) וז"ל: "כי בירר (אדה"ר) והעלה כל בחינות הבהמות ותיקנם, וזהו קריאת השמות, אך לדומם וצומח לא תיקן הכל", עכ"ל. ושורש כל הבירור ע"י שם מ"ה דאלפי"ן, עין ערך קטן עתיק. וזהו השורש לבהמות בהררי אלף, ודו"ק. וכמ"ש בשער המצות (עקב) וז"ל: "כי הוא (אדה"ר) בירר כל חלקי הנפשות הב"ח כולם שהיו בסיגים של אותם המלכים, ולא נשאר מכל חלקי הב"ח רק בחינת בהמות בהררי אלף שלא נתבררו לגמרי ע"י אדה"ר כמו שאר הב"ח, ולכן הם מזומנים למאכל לצדיקים לעת"ל", עכ"ל. ועין מזכיר שלום, אות אלף, נו.

חכמה

כתיב (דניאל יב י) "יתבררו וילבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל הרשעים והמשכילים יבינו".

וכבר אמרו, כולא במחשבה אתברירו, ועין קול ברמה, אות קל"ו, ד"ה והנה. ומקורו עץ חיים שי"ח, פ"ה, מ"ת. ועיי"ש שער ל"ט, פ"א, מ"ב.

ואמרו (עירובין נג ב): "אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרהו, ואם לא לא תאמרהו". וברוריה אשת ר"מ, אשה חכמה היתה, ונקראת כן ע"ש שהכל היה ברור לה.

בינה

יובל. ואמרו (ילק"ש, תהלים תתפ"ח) ברא שבועים, וברר לו אחד מהם, זה יובל, וקדשתם את שנת החמישים שנה.

ועוד. לב. וכתיב (תהלים עג א) לברי לבב. מי שלבו מבורר מן היצה"ר.

דעת

עמלק, דעת דקלקול ועליו, ובפרט על אגג שמזרעו, אמרו ילק"ש (שמואל א, כג) ברר לו מיתה מרה, עיי"ש.

ועוד. דעת המבדלת, לעומת דעת המחברת. וכתב רש"ר הירש (בראשית יא ח) וז"ל: "ברר הוא הניגוד הגמור לבלל. הבורר מפריש יסוד זר מן החומר", עכ"ל. ולחד מ"ד עץ הדעת חיטה היה.

עכ"ל. ואמרו (ביצה טו ב) כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט.

נפש

אברהם אמר למלך סדום, תן לי הנפש, והרכוש קח לך. ברר לו את הנפש. ועוד. מעשה. ובורר זה אב מלאכה.

רוח

עוף יעופף, בו נגלה כח הרוח. ואמרו (ילק"ש תהלים תתפ"ח) ברא עופות וברר לו אחד מהם, זו יזו, וזיו שדי עמדי.

ועוד. בחירה. כי הבוחר מברר לו צד אחד ובוחר בו. וכתב במצודות דוד (דה"א ז מ) וז"ל: "ברורים- נבחרים. וכן כתב בפירוש אוצר השם (ספ"י פ"א) וז"ל: "ברר- ונגזר מן וברותי מכס, וענינו ידוע שהוא לשון בחירה, ופעל הדגש לא נמצא ממנו, ולכך ראוי הקריאה ברר בפתח ולא ברר בצירי", עכ"ל.

נשמה

הנפש והרוח נצרכים ברור. אולם הנשמה מבוררת. וכלשון השל"ה (תענית, תורה אור) נשמה טהורה וקדושה בלי סיג.

חיה

כתב המאירי (שבת עד א) וז"ל: "שהאוכל האחד ראוי לאכול כשהוא חי, והאחר אינו ראוי לאכול אלא לאחר שנתבשל, וזה ברר לו אותו שראוי לאכול כשהוא חי, והרי הוא כאוכל מתוך פסולת, אבל בשניהם ראויים לאכל חיים, אין כאן ברירה", עכ"ל.

ובאמת, עץ החיים מבורר, ועץ הדעת טעון בירור (עין ערך קטן דעת).

יחידה

משיח. וכתב בעמק המלך (ש"ו, פרק ס"ח) וז"ל: "סוד המלכים אלו, הם סוד אדה"ר מראשו ועד רגליו, אשר נטבע בקליפות אלו. ובכל פעם שאנו מעלים מיין נוקבין אנו מעלים ניצוצות חלקיו. וכאשר הניצוצות מחלק הרגלים דיליה יעלו ויובררו, אז יבא המשיח במהרה בימינו", עכ"ל.

נצח

נ- צח. וזהו ע"י ברור שמלבן. ועוד. נו"ה, תרי עדין שמבררים. וכמ"ש (גיטין כט א) על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר, מה להלן דבר ברור, אף כאן דבר ברור, ושם אמרו, ובודקין והולכין עד שמגיעין לדבר הברור, דבר הברור עדות מעלייתא הוא. ועיין סנהדרין כג ב, שנחלקו גבי עדים אם צריך לברר, עיי"ש.

ועוד. דרך. ואמרו (ב"ב ק א) רבים שבררו דרך לעצמם מה שבררו בררו.

הוד

אהרן. וכתב במלבי"ם (כמדבר יז כג) וז"ל: "והנה פרח מטה אהרן- מצד שהיה שם אהרן כתוב עליו, ברר כהונת אהרן. ומצד שהיה מטה לוי, ברר שהלויה מגיעה לבית לוי", עכ"ל.

וכתיב (דה"א טז מא) ועמהם הימן וידותון ושאר הברורים אשר נקבו בשמות, להודות לה' כי לעולם חסדו.

יסוד

דגים. ואמרו (ילק"ש תהלים תתפ"ח) ברא דגים וברר לו אחד מהם, זה לויתן, לויתן זה יצרת לשחק בו.

ועוד. ברית. מברר הפסולת, הערלה, מוציאה לחוץ

ועוד. טפה שביסוד. ואמרו (נדה לא א) מאי דכתיב (תהלים קלט ג) ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת, מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה.

מלכות

אמרו (ב"ר לך לך, מד כא) אברהם ברר לו את המלכויות.

ועוד. ארץ. ואמרו ילק"ש (תהלים תתפ"ח) ברא ארצות, וברר לו אחת מהן, זו ארץ ישראל, ושם ברא שנים וברר לו אחת מהן זו שבעית.

ועוד. שבת. וכתב בפנים יפות (יתרו כ ח) וז"ל: "ומבואר בזוהר, שכל עליות הניצוצות של כל ימות החול, עיקר עלייתם הוא ביום השבת, שאין בו ברורים חדשים כמו בימות החול, אלא כל מה שנברר בימות החול, הוא מתעלה ביום השבת",

אוצר האותיות

בירר ג' אותיות מן הפשוטות הפשוטות (כפ"י פ"א, מ"ג)

נחדד מהי הגדרת מלאכת ברר. כל בירור הוא מלשון 'בר' מלשון 'חוץ', כלומר היו לי שני דברים ולקחתי דבר אחד והוצאתי אותו לחוץ, ועל שם כן נקרא הדבר מלאכת ברר, היות ודבר אחד יצא לבר, לבחוץ.

לפי זה ביאור המשנה דידן, "בירר שלוש אותיות מן הפשוטות", כלומר הוא בירר והוציא ג' אותיות יה"ו מתוך הי"ב אותיות פשוטות, ואת אותן ג' אותיות הוא צירף לאותיות אמ"ש, ונמצא ששאר הט' האותיות האחרות נותרו לבר ועל שם כן נקרא הדבר בירר.

והבן שהכא מה שהוציא לבר צורף לשמו הגדול ולא כפשוטו נשאר לבסוף הם לבד.

נמשיך את לשון המשנה: "וקבען בשמו הגדול", כלומר, היפך הט' אותיות שנותרו לבר, אותם ג' אותיות נכנסו לבפנים ונקבעו בשמו הגדול, וזה גופא הבירור, מה שג' אותיות נכנסו פנימה וט' אותיות נותרו בחוץ.

ביאור הראב"ד על הלשון בירר

נראה את לשון הראב"ד בביאור המילה קבען: "מילת קבען מלשון צנה ומגן וכובע ישימו עליך סביב, ופירוש כובע דבר המקיף את הראש ולפי זה קבען בשמו הגדול ר"ל הקיפן בשמו הגדול".

ביאור דברי הראב"ד, קבען באות ק' הוא מלשון כובע באות כ' שהלא ק' וכ' מתחלפות, ולפי זה ביאור המילה קבען הוא מעין כובע שחובשים סביב הראש והוא מקיף את הראש, כך כאשר קבען בשמו הגדול הדבר נעשה באופן של היקף סביב. והדבר שמקיף את אותם ג' אותיות זהו שמו הגדול.

משנה י"ג לשון המשנה: 'בירר ג' אותיות מן הפשוטות בסוד ג' אמות אמש וקבען בשמו הגדול וחתם בהן ו' קצוות'.

נתבאר לעיל בארוכה סדר כ"ב אותיות הנחלקות לג' קבוצות, תחילה ג' השורשים שהם אמ"ש והם הנקראים ג' אמות וזו הקבוצה הראשונה. לאחר מכן הקבוצה השניה, אלו הן ז' כפולות בג"ד כפר"ת. ולבסוף הקבוצה השלישית המורכבת מ"ב אותיות פשוטות.

המשנה שלנו עוסקת בצירוף של ג' אותיות אמ"ש עם אותיות יו"ד ה"א ו"ו, שהן שייכות לקבוצת האותיות הפשוטות. ובכללות ממש צורת הצירוף הכוללת היא, אות אל"ף השייכת לקו האמצע מצטרפת עם אות ו"ו, אות מ"ם השייכת לקו ימין מצטרפת עם האות יו"ד, ואות שי"ן השייכת לקו שמאל מצטרפת עם האות ה"א.

ביאור הלשון בירר

נכנס תחילה לבאר את לשון המשנה. "ברר ג' אותיות". ראשית צריך לעמוד על המילה "ברר".

בפשטות שורש הלשון ברר הוא מלשון לברר דבר מדבר, מעין מלאכת ברר בשבת. כל ברר הגדרתו היא שיש שני מינים ומפרידים ביניהם, ישנו אופן בו שני המינים הם אוכל ופסולת ואזי יש אופן שמבררים את האוכל מתוך הפסולת ויש אופן שמבררים את הפסולת מתוך האוכל, ולדינא יש חילוק בין שבת ליו"ט. מכל מקום בהגדרה הכוללת מלאכת ברר עניינה בירור בין שני מינים היות ובמין אחד לא שייך לברור, אלא שישנו נידון בפוסקים מה מוגדר כמין אחד ומה כשניים.

הוא לקחת ג' אותיות ולהכניס אותם לפנים ואילו ט' האותיות האחרות הפשוטות נותרו בחוץ.

אכן ביאור נוסף ישנו על הלשון 'בירר', שהוא מלשון בר רוב, והיינו שהחלקים שלא נתבררו שייכים לגדרי רוב ומיעוט ואילו החלקים שנתבררו ויצאו לבחוץ ועומדים לעצמם לא חל בהם דין רוב ומיעוט היות ויש להם חשיבות לעצמם.

והיינו, דהנה בגדרי דין כל קבוע כמחצה על מחצה דמי נאמרו כמה וכמה הגדרות מדוע לא דנים בהם דיני רוב, ואחת ההגדרות היא, שהיות והדבר עומד לעצמו אזי הוא נידון לעצמו והוא לא נידון כחלק מהתערובת. ביאור הדבר, כאשר יש תערובת ויש חלק העומד לעצמו באופן של קבוע, אזי כיון שכולם לא קבועים הם הנידונים בתערובת ואילו הדבר הקבוע נידון לעצמו.

ולפי זה הגדרת בירור הוא, שמה שנותר מהתערובת שלא נתברר הוא נידון בגדרי רוב ומיעוט, ואילו מה שנתברר עומד לעצמו ויש לו דין של קבוע והוא לא נידון בגדרי רוב ומיעוט אלא דינו כמציאות לעצמה.

זהו עומק דברי הראב"ד שמבאר שה'קבען' כאן במשנה הוא מלשון כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, והיינו בעומק דייקא שייך לסוגיא של כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ששם ההגדרה היא שמחמת שהוא קבוע הוא עומד לעצמו ולא נידון בגדרי התערובת, וגם כאן הבירור הוא זה שבעומק גרם לקבען, כי מחמת שהג' אותיות נתבררו ויצאו מהט' אותיות זה גופא מגדיר את הקביעה שנעשתה בהם.

ביאור שתי המהלכים בראב"ד כתפיסה אחת

בעומק על פי זה שתי הלשונויות של הראב"ד מתבארים יחדיו, מחד היה כאן בירור של הג'

נמשיך את לשון הראב"ד: "גלגלי המרכבה הם נרשמים בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א והם הם המקיפים לכל הנמצאות אשר בכתר עליון הנקרא רום בחול"ם וכ"ע מקיפם בשמו הגדול שנקרא אהי"ה והוא יה"ו מקיף כעין הרקיע שמקיף לכל הנמצאות אשר בו".

ביאור הדבר, דייקא הגילוי הוא ב'כתר', היות וכל כתר הוא מעין כובע העומד על ראשו של המלך, והכתר הוא מקיף וסובב סביב הראש, ולכן דייקא הקבען שהוא היקף מלשון כובע מתגלה במקום הכתר.

בירר מלשון רוב - החלקים שלא נתבררו נידונים בהלכות רוב

מהלך נוסף מובא בראב"ד וזה לשונו: "ויש מפרשים וקבען בשמו הגדול מלשון כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ר"ל נטען בשמו הגדול וצווה שיהיו קבועין בו לבל יתנועעו משם לשמות אחרים. ובמעשה בראשית רבה אמרו שג' אותיות הקדש הם ממונים להניע המרכבות בתנועות שם המפורש עיין שם, וכשם שסדרו ו' של כ"ע כך סדר ששה קצוות של כללי הספירות".

ביאור דבריו, שהקב"ה קבע את אותיות אלו בשם הוי"ה בלבד שלא ינועו ויעברו לשמות אחרים.

והנה הדוגמא שמביא הראב"ד היא 'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי', ובפשטות אין כוונתו בדווקא לסוגיית כמחצה על מחצה דמי, אלא עיקר מה שרצה להביא משם הוא את הגדרת קבוע שהדבר קבוע ועומד במקומו.

אכן בעומק יותר נראה שדייקא נקט הראב"ד את הלשון 'כמחצה על מחצה דמי'. וביאור הדבר תלוי בביאור לשון 'בירר' המובא בראשית המשנה.

בפשטות הלשון בירר עניינו מלשון לבר וכמו שנתבאר לעיל, ועל פי זה ענין בירר כאן

תנועה אזי גם השמות הללו הם ברי תנועה והם יכולים להצטרף באופנים שונים ולהתנועע ולהשתנות, אולם שם הוי"ה מהותו הוא להעיד על היותו יתברך שלמעלה מהתנועה, ולכן הוא לא מצטרף ומתנועע אלא הוא קבוע במקומו באופן של 'קבען בשמו הגדול'.

ברור הדבר לכל שהקב"ה עומד כמציאות לעצמו והוא לא שייך בשום תערוכת ולא שייך בו גם שום הגדרה של רוב ומיעוט, וזה העומק שמתגלה בקבען בשמו הגדול, מה ששם הוי"ה שמעיד על עצמותו שלמעלה מהתנועה עומד קבוע לעצמו ולא מתערב עם כולם.

(במאמר המוסגר נחמד שבגדרי קביעות יש אופנים שונים של קבוע, יש קבוע גמור ויש קבוע שהוא מתנועע וכדוגמת אישה בביתה שמוגדרת כקבוע למרות שבתוך ביתה היא מתנועעת. אולם כאן עומק הקביעות הוא אצל הבורא עולם היא קביעות גמורה ממש)

הממוצע בין הבורא לנבראים

נשוב לבאר מהו הלשון קבען שנאמר במשנה.

נתבאר מהלך אחד שקבען הוא מלשון היקף מלשון כובע - קובע. מהו הכובע שמקיף את הראש? בלשון רבותינו הכובע הזה הוא הנקרא 'כתר', מעין מלך שיש לו כתר שמקיף את ראשו.

כל דבר בבריאה בנוי באופן של ממוצע, וכך גם הבורא והנבראים יש ביניהם ממוצע. כאשר הבורא ברא את הנבראים הוא ברא אותם באופן כזה שיש נקודת ממוצע בינו לבינם. בלשון רבותינו נקודת ממוצע זו היא הכתר, הכתר הוא הכוח הממוצע בין הבורא לנבראים*.

הכתר הזה מכונה כאן בלשון של קבען, בלשון של היקף, ועומק הדבר, הכתר הוא מקיף את הכל.

אותיות מתוך הט' כאשר הט' אותיות נותרו לבר, ומאידך הא גופא מה שהט' אותיות נותרו לבר אזי יש בהן תנועה, וכיון שיש בהן תנועה יש להם דין של רוב ומיעוט, ואילו הג' אותיות שנכנסו לבפנים אין בהן תנועה, וזה ה'קבען בשמו הגדול', שהוא קבע אותן בשמו ועשה להן קביעות שלא יהיו ברות תנועה, וכיון שהן אינן ברות תנועה אזי אין להן דין של מיעוט, וזהו קבען באופן של 'כל קבוע כמחצה על מחצה'.

הגדרת קביעות בשם הוי"ה כעצמות שלמעלה מהתנועה

מעתה נתבונן בעומק הקביעות המתגלה בג' אותיות הללו. על שם הוי"ה נאמר בחז"ל (קידושין עא א) "לא כשם שאני נכתב אני נקרא, נכתב אני בי"ה ונקרא בא"ד".

ביאור הדבר, שם אדנו"ת הוא כנגד המלכות ובו מתגלה התנועה והוא מניע את הכל, ואילו שם הוי"ה הוא למעלה מכל תנועה, הוה תמיד. התנועה מתגלה בבריאה שיסודה מהמלכות ושם הכל מתגלה באופן של תנועה וזהו שם אדנו"ת, ואילו שם הוי"ה הוא ההוה של הבורא שלמעלה מהתנועה.

מה שמתבאר כאן בדברי הראב"ד ששם הוי"ה קבוע והוא איננו מתנועע, זו לא עוד הגדרה נוספת בשם הוי"ה, אלא בעומק זה עצם הגדרת שם הוי"ה המעיד על ההוי"ה שלמעלה מהתנועה.

כאשר הקב"ה לוקח את ג' האותיות ומברר אותן וקובע אותן, עומק הקביעה היא הגילוי ששם הוי"ה המורכב מג' אותיות הללו הוא איננו שם בר תנועה אלא הוא מעיד על העצמות שלמעלה מהתנועה.

נחמד, כלל השמות כולם שבבריאה שייכים בייחס לנבראים וכיון שהנבראים הם ברי

* ע"ח שער מ"ב פרק א.

הנמצא מסביב ראשו של האדם. הכובע הוא למעלה מראשו ומדרגתו של האדם, והוא בחינת הכתר המקיף העליון והוא בחינת יחידה.

לכל דבר יש שני מקיפים כמו שמבואר בדברי רבותינו, מקיף אחד נקרא חיה והשני נקרא יחידה. החיה מקיפה לכל מדרגה בפני עצמה, היא מקיפה את הנפש לעצמה, את הרוח לעצמה ואת הנשמה לעצמה, לעומת זאת היחידה היא מקיפה את הכל יחדיו.

המקיף של חיה נקרא בשם 'נשמה לנשמה', כלומר הוא הנשמה של הנפש רוח נשמה, ומצד כך הוא מקיף שמתגלה בו תנועה, וכדוגמת הנשמה שמניעה את הגוף, והוא מתייחס לכל תנועה לפי תנועתה, הוא מתייחס לתנועת הנפש כנפש ולתנועת הרוח כרוח ולתנועת הנשמה כנשמה. לעומת זאת המקיף של היחידה הוא המקיף שלמעלה מהתנועה, הוא המקיף שמקיף את כל האדם כולו, והגדרתו בעומק היא שכל התנועות מתגלים בתוכו ולא ממנו, כל התנועות מתנועעים בתוך המקום שנוצר מכוח ההיקף שלו, אולם הוא לא מתנועע.

גבול התנועה כפי מדרגת היחידה

נחיד נקודה עמוקה. היכן הוא הגבול של התנועה שאדם יכול להתנועע?

כל אדם מתנועע, והגדרת גבול תנועתו היא כפי המקיף של היחידה שיש לו, לכל אדם יש גבול של מקיף דיחידה ושם גבול תנועתו. ההגדרה ברורה, המקיף דחיה הוא המקיף שיוצר את התנועה והתנועה בפועל היא בתוך גבולות המקיף דיחידה.

המקיף דיחידה יוצר את הגבולות, הוא בחינת הבית שיש לאדם, בחינת ד' אמות שקונות לו שהם מקומו, וכל אחד ואחד כפי

חיצוניות גלגל הבריאה אינו מתגלגל
כשמתבוננים על הגלגל שמתגלגל ניתן לראות שפנימיות הגלגל מתגלגל וזה הגורם לחלקו החיצוני גם להתגלגל.

אכן, הבריאה שבנויה באופן של גלגל, בה מתגלה בעומק שרק פנימיות הגלגלים מתגלגלים ולא החלק החיצוני של הגלגלים שהוא ההיקף הגמור.

נבאר יותר. קודם שנברא העולם הקדוש ברוך הוא היה ממלא את הכל, כשעלה ברצונו לברוא את עולמו הוא יצר חלל פנוי בצורה עגולה ושם הוא ברא את כל הנבראים.

נמצא שבעומק צורת הבריאה היא באופן כזה שהבורא עומד סביב לבריאה וכל הבריאה היא בתוך החלל שכביכול מתגלה בתוך האור אין סוף.

לפי זה בעומק ברור הדבר שמה שמתגלה שכל מהלכי הבריאה הם באופן של גלגלים וכל הבריאה כולה מתגלגלת, בעומק כל התנועה היא רק תנועה של החלק הפנימי של הגלגלים, דהיינו כל גלגלי הבריאה, אולם ההיקף הגמור של כל הגלגלים שזה מציאות הבורא הוא דבר קבוע שאינו מתגלגל.

כל הגלגלים שמתגלגלים בבריאה כוחם בעומק רק מכוח החלק הפנימי של הגלגל שמתגלגל, אולם החלק החיצון של הגלגל של הבריאה שהוא העיגול של האור אין סוף הסובב שסביב החלל הוא לעולם אינו מתגלגל.

זהו עומק דברי המשנה 'קבען בשמו הגדול', כלומר, כל מציאות תנועת הגלגלים היא רק בתוך חלל הבריאה, אבל בשורש העיגול הגמור שהוא העיגול של האור אין סוף הסובב הוא עיגול קבוע שלא מתנועע כלל, וכל התנועות שבבריאה הן רק בתוך ההיקף.

זו בעומק ההגדרה של קבען מלשון קובע

² ע"ח שער ו פרק ה מ"ח.

³ שם.

עומק הדבר, הששה צדדים אלו הם ששה צדדים שמגדירים את המקום והתנועה, וכל אלו מוקפים בעומק בשם הוי"ה שהוא למעלה מהתנועה. כל התנועות שהאדם פועל הוא פועל אותם בתוך המקום במדרגת הששה צדדים ואלו הם ה' צדדים שהמשנה מציירת, אולם אותם ששה צדדים מוקפים ב'קבען בשמו הגדול' שזהו השם הוי"ה הקבוע שאיננו מתנועע.

נחזור ונראה את לשון המשנה: "בירר ג' אותיות מן הפשוטות בסוד ג' אמות אמש, וקבען בשמו הגדול וחתם בהן ו' קצוות".

כל חתימה היא מלשון תחום וגבול, כלומר הששה קצוות נחתמו על ידי ה'קבען בשמו הגדול', והיינו שהקבען בשמו הגדול שהוא הקביעה שלמעלה מהתנועה, הוא היוצר את המקום וההיקף בו יש תנועה, והוא יוצר את הגבול והתחום והחתימה לתנועה עד היכן אפשר להתנועע.

ועומק הדברים כמו שנתבאר, כל אדם באשר הוא יש לו את גבול תנועתו, וגבול תנועתו הוא לפי המקיף של שם הוי"ה שלו שהוא מקיף אותו ולא נותן לו להתפשט מעבר לגבולותיו.

שיעור המקיף דיחידה הפרטי שלו כך שיעור תנועתו. ועומק הדבר הוא, שהמקיף דיחידה איננו בר תנועה אלא הוא מקום כל התנועות של האדם.

זהו בעומק ניצוץ הבורא המתגלה בנברא. הבורא איננו בר תנועה, הוא היה הוה ויהיה ויתר על כן הוה תמיד, ומצד כך הוא איננו בר תנועה, וגילוי היחידה שמתגלה בכל נברא הוא בעומק מדרגת הכתר שמעל האדם שהוא הממוצע בין הבורא לנברא, והוא מגלה את המדרגה של העדר התנועה המתגלה בנברא, וזהו ניצוץ הבורא בנברא.

גילוי מדרגת הקבען באדם

לפי זה בעומק, מה שנאמר 'קבען בשמו הגדול', בעומק אין זה רק בשמו הגדול שלו, אלא הוא גם קבע זאת בכל אדם ואדם שיתגלה בו הניצוץ אלוק בו בבחינת 'מאן דנפח מדיליה נפח' (מאמר קדמונים בשם הזוהר ואינו בוהר לפנינו), והגילוי הזה הוא הגילוי של ניצוץ בורא בנברא, ומצד כך מתגלה בכל אדם מקום שאין בו תנועה בבחינת 'קבען'.

על פי המתבאר נבין ביתר עומק את המשך דברי המשנה שמונה את כל הששה צדדים.

מילון ערכים בקבלה

ברר

כלי חיצון ואכלם נוקבא דעשיה, ומשם ניתנין בסוד מ"ן לאמא דעשיה, וכן משם מתבררים יותר עד שעולין למלכות ליצירה, ואז חוזרת מלכות דיצירה לברר מהמלכים דיצירה, וחלק אצילות של חלק כלי אמצעי מעלה לאמא דיצירה, וכן עולין עד מלכות דבריאה ושם נבררין גם המלכים דבריאה בחלק האצילות שיש שם הנוגע לכלי הפנימי וכו' עיי"ש.

וכתב בנהר שלום (רחובות הנהר, ג, ב) וז"ל, ישראל נקראו בנים לזו"ן דאצילות, וע"י התורה והתפלות והמצות שעושים ישראל מתבררים מבחינת בירורי המלכים דזו"ן ומבחינת הנשמות, ומעלים אותם למ"ן לישסו"ת לתקנם, וכפי ריבוי או מיעוט אותם הבירורים שמעלים ישראל מבחינת הזו"ן כך כפי אותו השיעור ניתן כח הזו"ן ונבררים גם הם ישסו"ת ומעלים אותם לאו"א עילאין לתקנם, כי הזו"ן נקראים בנים לישסו"ת, וכן ישסו"ת שנקראים בנים לאו"א עילאין מבררים גם הם מבירורי או"א עילאין וכו', עכ"ל. עיי"ש אריכות כל דבריו.

וכתב שם, וז"ל, כל הברורים בכל הי' נקודות, צריכים לעלות ולהתברר ולהתקן ע"י "שורשם" העליון מהם, שהם הטעמים דע"ב וס"ג דפנימיות א"ק, אשר מזיווגם יצאו כל עשר הנקודות, עכ"ל.

כתב בעץ חיים (שער כו, פ"ב, מ"ב) וז"ל, דע כי כל בחינת הכלים והאורות, הם מבחינת אותן המלכים, ויש מהן בחינות שלא נבררו, ובכל יום ויום מבריא עולם עד ביאת משיחנו מתבררים מהם בירורים רבים, וכשיגמרו להתברר, אז יבוא משיח, עכ"ל. וחלק בירר המאציל, וחלק נשאר לנו לברר, עין קול ברמה, אות קלא. וכתב בקול ברמה (אות פח) וז"ל, והנה הבוצינא דקרדנותא שהיא בגבורה דעתיק היא שורש לכל הגבורות כולם, בחכמה יכולה המחשבה לברר הברורים הנזכר, כי כל הברורים הם בחינת הגבורות, ולכן מתבררים ע"י ההוא בוצינא דקרדוניתא, עכ"ל, וזהו שורש הכח המברר.

והבירור בפועל נעשה ע"י שם מ"ב, כמ"ש בעץ חיים (שער ט', פ"ב, מ"ת) וז"ל, כוונת שם מ"ב זה, הוא להעלות כל הבירורים וכו', כי כל שם מ"ב הוא להעלות כנודע, א"כ ודאי הוא כי בשם זה נרמז מיתת המלכים ועל סדר זה מיתתן הוא סדר העלאתן ע"י בירור בכח שם זה, עכ"ל עיי"ש וזהו הכח שמעלה הברורים מתתא לעילא.

וסדר צורת בירורם, כתב בעץ חיים (שער מא, פ"ג) וז"ל, הבירורים הם דוגמת המאכל כי הם סוד הבהמות דההרי אלף המבררים באכילתן בעולם העשיה, ושם בעשיה יש בחינת ניצוצין ראויין אל האצילות ג"כ לבחינת

מדור

ארמית

מילון ערכים בארמית
ברר-ברבריא-ברנר-שברירי

מילון ערכים ארמית

ברר-ברבריא-ברגר-שברירי

לשון לע"ז, וערומים, ודו"ק.

עוד כתב בערוך שם וז"ל, (בויק"ר, פל"ד) וכו', מהו וברבריים אבוסים, ר' יהודה אמר מיני ביבריים, רבנן אמרי עוף טהור הוא ומעולה הוא והיה בא מברבריא, והיה עולה על שלחן שלמה בכל יום, עכ"ל. והן עצם הברור נפל אצלו ממדרגת אדם למדרגת עוף, בבחינת נמשל כבהמות נדמו, תולדות החטא, ואצלם נגלה דייקא בעוף.

עוד כתב בערוך ערך ברגר וז"ל, (בב"ר, פל"ו ויחל נח איש האדמה), בורגר לשם בורגורתא, פירוש נקרא איש האדמה ע"ש שעודר את האדמה, עכ"ל. והבן, האדמה בתולדות החטא כתיב בה קוץ ודרדר תצמיח לך, והינו תערובת טוב ורע תולדת החטא מעץ הדעת, שמעמיד בו טוב ורע, ונעשה תבואתה מעורבת טוב ורע, ועובד האדמה נצרך לברר כח האדמה מן התערובת שבה. וע"ש כן נקרא ברגר, ברר-ג. וכח הברירות שנפל נקרא שברירי וכתב בערוך ערך ברור וז"ל, (ע"ז, יב) אמר לי אמי, אזדהר משברורי, ברירי, רירי, ירי, רי, דעברירי דרירי רכסי חיורי שכיחי, פירוש לחישה היא, בתחלה פוחת ש' מן התיבה ואח"כ ב' ואח"כ ר' כדי שתהא התיבה מתחסרת והולכת, עכ"ל.

כתב בר"ח (שבת קנה א) וז"ל, פירוש אברורי למעלה מן המשאוי, כגון שהיה צד המשווי האחד כבד והשני קל ורצינו להשוות המשאוי שלא יהיה מטרטן ומוסיף על צד הקל להשוות המשקל שלא יהא אחד מהם מפריע, עכ"ל.

והבן כשיש ספק, היפך ברור, מכרעין על פי רוב, אולם בחינת ברור, היינו להשוות הצדדים, ודו"ק היטב.

ובעומק יותר, קו אמצע הוא ברור, וכל נטיה לצדדים, אינה ברורה. וכמ"ש בערוך ערך זה וז"ל, (נדה י"ט) וכקנן כרכום בברור שבו, פירוש כרכום דרכם לצמוח שלשה שורות בכל שורה, והשור "האמצעי" הוא המובחר והברור, עכ"ל. והבן מובחר מלשון בר-ברור.

וכתב בערוך ערך ברבריא וז"ל, (יבמות סג) בגוי נבל אכעיסם, אלו בני ברבריא ובני מרטניא שהולכין ערומין בשוק שאין לך משוקץ מתועב ומגונה לפני המקום יותר ממי שהולך ערום בשוק. משם למעני, תרגום מעמא ברבראי, עכ"ל. והבן הפך שפה ברורה (צפניה ג, ט) היא לשון לע"ז, וזהו בני ברבריא, שלשונם רחוק ביותר משפה ברורה. ושורש שפה ברורה נגלה בשורש באדה"ר, ואזי היה ערום קודם החטא, בני ברבריא דבקם בזה לעומת זה של אדה"ר,

עוד שיעור הקשורים לערך

אורח חיים 004

סימן שב

גדר דש וגדרי חילקו מבורר

בקול חלשון 1131325
